

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Šlechtický památník Jana Jiřího ze Švamberka z let 1565 – 1615 (1812)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, Csc.

Autor práce: Bc. Jindřich Hospaska

Studijní obor: Archivnictví navazující

Ročník: II.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 27. 4. 2014

Jindřich Hospaska

Anotace

Tato diplomová práce kriticky zpracovává památník Jana Jiřího ze Švamberka, předního šlechtice Království českého, politika, současníka a dědice posledních Rožmberků. Částečně se věnuje také památníkům jako fenoménu raného novověku a životu Jana Jiřího ze Švamberka. Cílem práce je přiblížit Švamberkův osobní život, zčásti také jeho itinerář a okruh „pánů a přátel“ pomocí zápisů zaznamenaných v památníku. Je kladen důraz na jednotlivé zápisy a ilustrace, brán ohled na odlišnosti od jiných štambuchů téže doby, případně také na záležitosti, které se v památnících nalézají zcela obvykle. Práce se zabývá také vznikem památníku, jeho osudem po smrti Jana Jiřího ze Švamberka a jeho dalšími majiteli.

Annotation

This diploma thesis critically handles memorial book of John George from Schwamberg, leading noble of Bohemian kingdom, politician, contemporary and inheritor of last Rosenbergs. Partly dedicated to memorial books as a phenomenon of early modern age and life of John George from Schwamberg. Objective of this diploma thesis is approximate personal life of Schwamberg, partly his itinerary and circle of „masters and friends“ through notes recorded in memorial book. Emphasis is put on individual listings and illustrations and the differences are taken into account from other memorial books from the same period, possibly on matters that can be found in memorial books routinely too. Diploma thesis deals with emergence of memorial book of John George from Schwamberg, its destiny after death of John George and its next owners too.

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval především paní docentce PhDr. Marii Ryantové, CSc., za námět tématu, kvalitní, odborné vedení, připomínky, rady a podporu. Dále bych rád poděkoval Elišce Homolkové za rady a za pomoc při čtení některých zápisů, všem pracovníkům archivů a knihoven, jejichž služeb jsem při psaní této práce využíval, a rodině za podporu při studiích.

Obsah

Obsah

Obsah	6
Úvod	7
Památníky v historiografii	12
Sbírky památníků	12
Literatura.....	13
Zpřístupnění památníků.....	19
Památníky.....	21
Rozdělení památníků	21
Památníky pohledem majitele	22
Památníky pohledem zapisovatele	25
Životopis Jana Jiřího ze Švamberka	33
Rodinný život.....	33
Politická kariéra.....	35
Majetky, sídla a jejich správa	38
Památník Jana Jiřího ze Švamberka	51
Další majitelé památníku	54
Zásady zpracování.....	56
Záznamy	57
Abecední rejstřík osob	132
Souhrnná charakteristika zápisů v památníku a jejich autorů	137
Závěr.....	140
Seznam použitých pramenů a literatury	144
Obrazové přílohy.....	149

Úvod

Staročeský panský rod Švamberků, pocházející z Plzeňska, je v pramenech poprvé zmiňován ve 13. století.¹ Postupem času se tento rod rozvětvil do několika větví – Lestkovské, Muckovské, Vězecké, Borské a Krasíkovské.² Ty se v raném novověku dále dělily a z nich se vyčleňovaly další větve. Na počátku novověku již rod disponoval ohromnými pozemkovými državami, které zasahovaly až do jižních Čech. Ačkoliv Švamberkové byli ve středověku známí jako válečnická šlechta, v raném novověku se přizpůsobili době a stali se spíše šlechtou úřednickou, případně „pouhými“ podnikateli těžícími z nového režijního i starého rentovního systému na svých panstvích.

Mezi zástupci rodu Švamberků lze nalézt několik významných osobností. Mezi nimi vyniká největší rozmnožitel švamberských majetků Jan Jiří ze Švamberka. Ten připojil k svým dosavadním državám postupně několik panství po vymřelých větvích rodu Švamberků a také většinu panství, které po sobě zanechal poslední Rožmberk Petr Vok. Snaha o získání těchto majetků zastiňovala politickou kariéru Jana Jiřího ze Švamberka. Ke konci svého života však byl Jan Jiří jedním z nejbohatších šlechticů Království českého. Jeho majetek byl ale kalen četnými dluhy, které zdědil spolu s majetky především po Petru Vokovi z Rožmberka a po Janu Zrinském ze Serynu, svém největším rivalovi v boji o rožmberské dědictví. Jako jeden z čelních představitelů české šlechty se Jan Jiří ze Švamberka musel podílet na domácí politice. Vzhledem ke svému protestantskému vyznání stál u zrodu České konfese a později také Rudolfova Majestátu. Tato účast se později stala Petrovi II., synovi Jana Jiřího ze Švamberka, osudnou, když se aktivně podílel na českém stavovském povstání jako člen direktoria odbojných stavů. Po porážce stavovského povstání byl Švamberkům v následných konfiskacích zabaven celý majetek. Z nejmocnějšího rodu v Království českém se stali na pár desítek let chudí exulanti.

Vzhledem k významu, který měl Jan Jiří ze Švamberka pro české dějiny, mu bylo věnováno několik článků i oddílů v monografiích, avšak ucelené monografie se zatím nedočkal. Prvním, kdo alespoň stručně zmínil Jana Jiřího, byl orlický schwarzenberský archivář František Tyl a to ve své knize *Paměti zvíkovské – obraz místopisný*

---

¹ Jiří Jánský, Páni ze Švamberka, pětisetletá sága rodu s erbem labutě, Domažlice 2006, s. 20 – 23.

² Tamtéž, s. 36 – 39.

a dějepisný Zvíkova, hradu i panství.³ Jelikož Jan Jiří byl majitelem Zvíkova, na kterém však dlouhodobě nesídlil, je mu zde věnována krátká zmínka.⁴ Tato práce má však pro Švamberky poměrně velký význam vzhledem k Tylově práci s prameny. Dalším historikem, který se ve své práci alespoň nepřímo zabýval Janem Jiřím ze Švamberka, byl August Sedláček. Ve svém monumentálním díle *Hrady, zámky a tvrze Království českého*⁵ se Janem Jiřím zabýval jako majitelem několika významných hradů i zámků, především pak Orlika, na němž švamberský velmož sídlil ke konci svého života.

Polistopadový zájem historiků v devadesátých letech 20. století, který se zaměřil na bádání o šlechtě, přinesl nové poznatky i o Janu Jiřím ze Švamberka. Vzniklo o něm množství článků, které ho zasazují do dějů v Království českém v raném novověku. Ucelenou kapitolu o životě Jana Jiřího ze Švamberka podává ve své monografii *Páni ze Švamberka Jiří Jánský*.⁶ Vzhledem k popularizačním snahám autora a nepříliš kritické práci s prameny je však potřeba brát jednotlivé údaje s odstupem.

Památníky jsou zvláštní skupinou ego dokumentů, které mají při správném zkoumání výpovědní hodnotu jak o jejich majitelích, tak o osobách, které se do nich zapisovaly. Lze je využívat pro zkoumání jednotlivých pomocných věd historických, především pak heraldiky, genealogie, kodikologie, ale také pro studium kulturní historie, dějin mentalit nebo literárních věd. Komplexní studium památníků však vyžaduje značné úsilí, neboť nelze popsat tento kulturně historický fenomén na studiu jednoho či několika štambuchů. Vzhledem k tomu, že celkový počet památníků se odhaduje až na 30 000 exemplářů,⁷ přičemž každý je jedinečný, je nutno při jejich výzkumu pojmut co největší počet těchto dokumentů. To značně znesnadňuje výzkum, a proto se práce s památníky většinou orientují pouze na ediční zpracování.

Památníky, v německých zemích nazývané štambuchy či latinsky alba amicorum, vzbuzovaly díky své umělecké hodnotě i zajímavým podpisům zájem sběratelů již poměrně brzo po svém vzniku. Prvním známým sběratelem štambuchů byl na počátku 18. století Ludwig Rudolf z Braunschweigu – Lüneburgu.⁸ Lze však předpokládat, že

---

³ František Tyl, *Paměti zvíkovské, obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu i panství*, Praha 1888. Švamberští držitelé panství jsou zmíněni na stranách 81 – 153.

⁴ Tamtéž, s. 127 – 134.

⁵ August Sedláček, *Hrady, zámky a tvrze Království českého I – XV*, Praha 1993 – 1998.

⁶ J. Jánský, *Páni*.

⁷ Marie Ryantová, *Památníky aneb štambuchy, to jest Alba amicorum. Kulturně historický fenomén raného novověku*, České Budějovice 2007, s. 14.

⁸ Tamtéž, s. 19.

sběratelská činnost ať již celých knih nebo jen jednotlivých listů je o mnoho starší. V zahraničí, především pak v Německu je zkoumání památníků poměrně oblíbeným tématem. Prvním, kdo se památníky zabýval, byl Michael Lilienthal,⁹ po něm Friedrich Wilhelm Hölbe.¹⁰

Problematika šlechtických památníků raného novověku je, na rozdíl od německého zájmu, v českém historickém bádání poměrně málo dotčená. Vzniklo několik prací, které edičně či kriticky zpřístupňují jednotlivé památníky.¹¹ V novější době na památníky upozornila Blažena Hertlová článkem *Úvod do problematiky památníků raného novověku*.¹² Velmi obsáhlou monografií vydala k tomuto tématu Marie Ryantová v roce 2007.¹³ Je ale jedinou českou prací, která se zabývá památníky jako novověkým fenoménem.

Šlechtický památník Jana Jiřího ze Švamberka byl dosud využíván jen kvůli jednotlivým zápisům, které se v něm nacházejí, avšak jeho kompletnímu kritickému zpracování se nikdo nevěnoval. Cílem této diplomové práce je proto zkoumat štambuch jako celek, zasadit ho do reálií raného novověku i do života Jana Jiřího ze Švamberka a jeho „pánů a přátel.“ Práce bude porovnávat štambuch Jana Jiřího s běžnou praxí vedení památníků, zabývat se odchylkami od ní a snažit se je vysvětlit. Snaha o ediční zpřístupnění je v případě zmíněného památníku velmi náročná vzhledem k charakteru a čitelnosti jednotlivých zápisů. Proto byla zvolena metoda zpřístupnění obsahu památníku ve formě katalogového soupisu jednotlivých záznamů.

V první kapitole této diplomové práce je popsáno historiografické bádání, které od prvních prací zabývajících se štambuchy až do dnešních dob bylo prováděno ve světě i v českých zemích. Důraz je kladen především na zahraniční výzkum, který je mnohem

---

⁹ Diplomová práce Michaela Lilienthala vyšla ve sborníku Jörg Ulrich Fechner (ed.), *Stammbücher als kulturhistorische Quellen (Vorträge gehalten anlaßlich eines Arbeitsgespräch vom 4. bis 6. Juli 1978 in der Herzog August Bibliothek)*, München 1981 (= *Wolfenbütteler Vorschungen* 11).

¹⁰ Friedrich Wilhelm Hölbe, *Geschichte der Stammbücher nebst Bemerkungen über die bessere Einrichtung derselben für jeden, dem Freundschaft lieb ist*, Camburg 1798. Tamtéž.

¹¹ Mezi nejstarší díla patří: Ferdinand B. Mikovec, *Hesla Čechů a osob v království české přijatých*, *Časopis Českého Musea* 29, 1855, s. 518 – 528; 30, 1856, s. 81 – 90; Josef Teige, *Hesla slavných Čechů*, *Památky archeologické a místopisné* 12, 1884, sl. 562 – 563; Ferdinand Menčík, *O průpovídkách*, *Světozor* 21, 1887, s. 787; Čeněk Zíbrt, *Nápisy ze staročeských štambuchů a památníků až do doby probuzenecké*, Praha 1907.

¹² Blažena Hertlová, *Úvod do problematiky památníků raného novověku*, *AUC – Phil. et Hist.* 5, 1975 (= *Z pomocných věd historických III*), s. 117 – 146.

¹³ M. Ryantová, *Památníky*.

starší a obsáhlejší. Na konci kapitoly jsou rozebírány dnešní formy, kterými jsou památníky zpřístupňovány.

Druhá kapitola se zabývá formou památníků, důvodem jejich vzniku a jejich vzhledem. Každý památník je jedinečný, stejně jako jeho majitel. Proto byla v této kapitole věnována pozornost především sebe prezentaci majitelů, a to pomocí volby osob, kterým nechali zapsat se, či formy památníku, ale i inskribentů prostřednictvím jejich zápisů. Mnohé zápisy jsou těmito faktory ovlivněny, poněvadž majitel i inskribent se vždy snažili v památníku zanechat své jméno v co nejlepším světle. Ačkoliv v památníku Jana Jiřího ze Švamberka se nenacházejí vyjma vyobrazených erbů žádné ilustrace, jsou v této kapitole popsány i ony, aby kapitola poskytla alespoň omezený přehled o tom, s čím vším se může badatel v památnících setkat.

Život Jana Jiřího ze Švamberka je popsán ve třetí kapitole. Ta charakterizuje majitele zkoumaného štambuchu, zasazuje ho do kontextu dějin, věnuje se jeho „pánům a přátelům.“ Kapitola je rozdělena do tří částí, z nichž první se věnuje Švamberkovu rodinnému životu, jeho rodičům, manželkám a potomkům. Tato část je zakončena popisem pohřbu Jana Jiřího ze Švamberka. Druhá část se věnuje politické kariéře Jana Jiřího. Jsou v ní popsány úřady, které za svého života zastával, a také je zde věnována pozornost jeho vojenským zkušenostem. Poslední, třetí část, se zabývá majetky Jana Jiřího ze Švamberka od jeho prvních zkušeností se správou panství na Ronšperku. Vrcholem mocenského vzestupu byl zisk četných panství po vymřelém rodu Rožmberků, který zaměstnával Jana Jiřího téměř po celou druhou polovinu jeho života. Je zde popsána i tato nelehká cesta za vytouženým dědictvím a následné ukotvení postavení rodu Švamberků jako pokračovatelů rožmberských tradic v myslích současníků. K tomu bylo potřeba uspořádat dva finančně i organizačně velice náročné pohřby – Petra Voka z Rožmberka a Jana Zrinského ze Serynu.

Čtvrtá část diplomové práce se zabývá památníkem Jana Jiřího ze Švamberka. Je zde uveden jeho popis. Pozornost je věnována typickým i specifickým znakům, které se v něm nacházejí, odlišnostem od ustálených tradic, které vykazovaly raně novověké šlechtické památníky. Ve druhé části této kapitoly je popsáno také použití památníku po smrti Jana Jiřího ze Švamberka. Štambuch se ocitl v rukou členů rodu Krušinů ze Švamberka, kteří chybně navazovali svou urozenost na pány ze Švamberka. Poslední

zápis Františka Lautnera z roku 1812 uzavírá období, v němž byl památník aktivně využíván.

Pátá kapitola alespoň částečně zpřístupňuje jednotlivé zápisy ve šlechtickém památníku Jana Jiřího ze Švamberka. Jsou uvedeny v pořadí, ve kterém se po sobě ve štambuchu nacházejí, neboť i toto pořadí má jistou vypovídající hodnotu. Pro lepší orientaci je na konci kapitoly přidán abecední rejstřík osob. U jednotlivých záznamů jsou přepsány podpisy inskribentů, hlavní část jejich zápisu, případně erb. Každý ze zapisovatelů je identifikován a stručně charakterizován, pokud je historicky známou osobností. Množství inskribentů však zůstává i nadále v historické anonymitě. U neznámých inskribentů je poznamenáno, zda se osobnost nepodařilo dohledat v rámci jen této diplomové práce, či zda je podle zápisu nedohledatelná. Zapsané ženy jsou, vzhledem k malému množství potřebných indicií, identifikovány pouze v případě, že se jedná o významnější osobnost. Jednotlivá vyobrazení erbů jsou také identifikována podle svých nositelů. Některé erby jsou však vyobrazeny špatně či jsou zcela smyšlené, proto není možné je rozluštit. Iniciálové záznamy nacházející se v památníku jsou rozepisovány podle příručky Friedricha von Stechowa *Lexikon der Stambuchsprüche*.¹⁴ Avšak tento klíč není zárukou ke správnému rozluštění jednotlivých zkratek, uvádí pouze několik nejčastějších možností, které se v období raného novověku v této formě používaly.

---

¹⁴ Friedrich – Carl Freiherr von Stechow, *Lexikon der Stambuchsprüche*, Stechow's Stammbuchsprüche Schlüssel (S.S.S.S.), Neustadt/Aisch 1996.

Památníky v historiografii

Sbírky památníků

Památníky se staly již v nejstarších dobách jejich vzniku předměty sběratelského zájmu. Motivovala k tomu jejich obrazová část, která zahrnovala ilustrace nejrůznějšího charakteru i zvláštní formy vazby a papíru, ale také hodnota zápisů jednotlivých osob a morální hodnota zápisů samotných. Nebylo výjimkou, že se sbíraly nejen celé památníky, ale také jednotlivé listy, na nichž byly zapsány významné osobnosti, nebo esteticky vymalovány erby či jiné poutavé ilustrace.

Vůbec prvním, o kom je známo, že se sbíráním štambuchů ve větší míře zabýval, byl na konci 17. a počátku 18. století Ludwig Rudolf z Braunschweigu a Lüneburgu.¹⁵ Jeho sbírky jsou dnes uloženy v Knihovně vévody Augusta (Herzog August Bibliothek) ve Wolfenbüttelu.¹⁶ Jednotlivé listy sbíral například Friedrich Mentz či Friedrich Wilhelm Frommann.¹⁷

V Českém prostředí se sbíráním štambuchů zabýval Gottfried Daniel svobodný pán Wunschwitz. Ten nakupoval památníky na počátku 18. století od jejich původních majitelů či jejich potomků.¹⁸ Jeho sbírky získalo v roce 1837 pražské vlastenecké muzeum (dnešní Národní muzeum) díky prof. Maxmiliánu Millauerovi.

Systematický zájem a sbírání památníků sahají však většinou až do doby od poloviny 20. století. Například mezi léty 1949 – 1997 získala württenberská knihovna 57 památníků, přičemž 50 kusů přibylo do sbírky do 70. let.¹⁹ Poté již přibylo na trhu s památníky konkurence v důsledku soukromého i veřejného zájmu o památníky, a proto již nebylo tak snadné získat nové kusy. Největší současnou sbírkou je Linelova sbírka, kterou vlastní Museum für Kunsthandwerk ve Frankfurtu nad Mohanem. Ta obsahuje na 700 jednotlivých kusů štambuchů z různých období.²⁰

České sbírky památníků jsou zastoupeny především již zmiňovanou sbírkou nacházející se v Archivu Národního muzea. Ta zahrnuje i původní soubor získaný roku 1837 prof. Maxmiliánem Millauerem. Celkem je v této sbírce obsaženo 24 rukopisů,

---

¹⁵ M. Ryantová, Památníky s. 19.

¹⁶ K wolfenbüttelským sbírkám blíže Wolfgang Milde, Stambücher, in: Überlieferung und Kritik. Zwanzig Jahre Barockforschung in der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel, Wiesbaden 1993 (=Wolfenbütteler Arbeiten zur Barockforschung 21) s. 43 – 50.

¹⁷ M. Ryantová, Památníky, s. 20.

¹⁸ Tamtéž, s. 21.

¹⁹ Tamtéž, s. 22.

²⁰ Wolfgang Klose, Corpus Alborum Amicorum – CAAC. Beschreibendes Verzeichnis der Stambücher des 16. Jahrhunderts, Stuttgart 1988. V knize jsou vyčteny památníky ze 16. století, z nichž pouze 28 kusů vlastní Museum für Kunsthandwerk. Též M. Ryantová, Památníky, s. 22.

jednotlivé listy a rejstřík.²¹ Druhá největší česká sbírka obsahuje celkem 21 památníků a nachází se v knihovně Královské kanonie premonstrátů na Strahově.²² Nezanedbatelná je též i sbírka rukopisů Národní knihovny České republiky.²³ Početnou sbírkou památníků disponuje také Knihovna Národního muzea, avšak většina z nich jsou památníky z novějšího období 18. a 19. století. Raně novověkých památníků tato sbírka obsahuje pouze deset.²⁴ Další české sbírky obsahují pouze jednotliviny.

Literatura

Nejstarší teoretická práce věnující se památníkům vznikla poměrně brzy, a to již v roce 1711. Sepsal ji Michael Lilienthal, student univerzity v Altdorfu a jednalo se o jeho disertaci s názvem *Schediasma Critico – Literarum de Philothecis varioque earundum usu et abasu, vulgo von Stamm-Büchern*.²⁵ Do konce 18. století však zájem literaturu pojednávající o památnících nevzrůstá a vzniklo tak jen pár děl, která byla spíše výjimkou.²⁶ Nový zájem o štambuchy přišel na konci 18. století v německém studentském prostředí. V roce 1798 vyšla v Camburgu an der Saale stopadesátistránková práce Friedricha Wilhelma Hölbeho *Geschichte der Stammbücher nebst Bemerkungen über die bessere Einrichtung derselben für jeden, dem Freundschaft lieb ist*. V této době začaly také vznikat příručky, které měly být pomůckou při zapisování do památníků. Autorem jedné takové je Johann Ferdinand Roth. Jeho příručka nese název *Sammlung schöner Stellen zum Gebrauch für Stammbüchern* a obsahuje výtahy z latinských, německých, anglických, řeckých, francouzských a italských děl, vyšla v Norimberku roku 1794.²⁷

Skutečný odborný zájem o památníky začíná ve třicátých letech 19. století. V této době začínají vycházet první vědecké práce, které se věnují konkrétním památníkům.²⁸

---

²¹ M. Ryantová, *Památníky*, s. 30. Sbírkou Archivu Národního muzea byla představena na výstavě „Památníky aneb štambuchy, to jest alba amicorum“ konané 1995 v Lobkovickém paláci na pražském hradě, kterou připravila Marie Ryantová.

²² Bohumil Ryba, *Soupis rukopisů strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze V*, Praha 1971; Pavel Brodský, Jan Pařez, *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny*, Praha 2008.

²³ M. Ryantová, *Památníky*, s. 31. K této sbírce patřily i památníky z Roudnické lobkowiczské knihovny, které jsou nyní uloženy na zámku v Roudnici.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 32.

²⁶ Tamtéž, s. 32.

²⁷ Johann Ferdinand Roth, *Sammlung schöner Stellen zum Gebrauch für Stammbücher: Aus deutschen, lateinischen, griechischen, französischen, italienischen und englischen Schriftstellern*, Nürnberg 1794.

²⁸ Zahraniční práce citované i v následujících poznámkách jsou čerpány z M. ryantová, *Památníky*. G. J. Frh. von Beeldsnijder, *Das Stammbuch des Johannes Narsius von Dordrecht, Leibarzt und Historiograph*

Nejčastějším předmětem zájmu byly v tomto případě heraldické a genealogické otázky. Právě proto se články věnující se památníkům objevovaly v periodikách heraldického a genealogického charakteru,²⁹ ale také v různých vlastivědných sbornících z různých německých, slezských, rakouských či švýcarských oblastí.³⁰ V roce 1893 vydal Robert Keil ve spolupráci se svým bratrem Richardem souhrnnou knihu o památnících z 19. století *Die Deutschen Stammbücher des sechzehnten bis neunzehnten Jahrhunderts*.³¹ Tato kniha vycházela z Kielova zájmu o studentský život v Jeně, přičemž se mu nejprve památníky staly podkladem pro studium německé poezie a kultury. Nejvýznamnější část knihy je kapitola pojednávající o památnících obecně – jejich vzniku, vzhledu, záznamech, vyobrazeních, užívání, sbírkách a významu pro kulturní dějiny.³² Tato kniha se pak nadlouho stala základní a určující prací pro další díla věnující se štambuchům a položila základy samotného studia fenoménu památníků.

Gustav Adolf's von Schweden, Utrecht 1837; H. Beijerman, *Toen, nu, dan. (Sur l'album du „Collegum Musicum Deventer“)*, Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren 2, 1837, s. 253 – 269; P. Weissegren, *Upplysning om fyras. k. Alba i Loeberoes Bibliotek*, in: Dela Gardinska Archivet, Lund 1838; J. T. Boden Nijenhuis, *Levensbijzonderheden van der Nederlandschen geschiedschrijver Johannes Isacius Pontanus, meest geput uit deszelfs Album*, Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde 2, 1840, s. 81 – 109; Nikolaus Haas, *Aus dem Regenten- und Studien-Leben des Bischofs Neithard [von Thüngen] zu Bamberg*, Archiv für Geschichte und Alterthumskunde von Oberfranken 2, 1842, č. 1, s. 126 – 134; Hormeyer, *Aus dem Stammbuche des Junker Hans Schreck von Etzenberg*, Taschenbuch für Vaterländische Geschichte 33, 1844, s. 252 – 273; W. Havemann, *Das Stammbuch von Herzog Georg von Braunschweig-Lüneburg*, Zeitschrift des historischen Vereins für Niedersachsen, Hildesheim 1846.

²⁹ Vierteljahrsschrift für Heraldik, Sphragistik und Genealogie (resp. Vierteljahrsschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde), Jahrbuch des Heraldisch-Genealogischen Vereins Adlerin Wien, Der Deutsche Herold.

³⁰ Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte, Niederdeutsche Zeitschrift für Volkskunde, Zeitschrift für Württembergische Landesgeschichte, Bericht des Historischen Vereins für die Pflege oder Geschichte Schlesiens, Rheinisch-westfälische Zeitschrift für Volkskunde, Vierteljahrsschrift für Landesgeschichte, Sammelblatt des Historischen Vereins Eichstätt, Blätter für frankische Familienkunde, Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Nürnberg, Oldenburgische Familienkunde, Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte, Mitteilungen der Hessischen Familiengeschichtlichen Vereinigung, Bastler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde, Mitteilungen des Westpreussischen Geschichtsvereins, Mitteilungen aus Stadtbibliothek Nürnberg, Jahrbücher des Vereins für Mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde, Mitteilungen des historischen Vereins für Steinmark, Zeitschrift des historischen Vereins für Niedersachsen, Zeitschrift des historischen Vereins für das württembergische Franken, Zeitschrift des Vereins für hessische Geschichte und Landeskunde, Niederlausitzer Mitteilungen, Geschichtsblätter für Waldeck und Pyrmont, Zeitschrift des historischen Vereins für Steinmark, Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Wien, Monatsschrift für die Geschichte Westdeutschlands, Blätter für Pfälzische Kirchengeschichte und religiöse Volkskunde, Zeitschrift des historischen Vereins für Niedersachsen, Mitteilungen des Landesvereins Sächsischer Heimatschutz, Mitteilungen des Vereins für die Geschichte und Altertumskunde von Erfurt, Mitteilungen des Feriberger Altertumsvereins.

³¹ Robert und Richard Kiel, *Die Deutschen Stammbücher des sechzehnten bis neunzehnten Jahrhunderts*, Ernst und Scherz, Weisheit und Schwank in Original- Mittheilungen zur deutschen Kultur-Geschichte, Berlin 1893.

³² Tamtéž, s. 3 – 50.

Odborné studium památníků vedlo k myšlence uspořádání výstav s heraldickou tematikou. Heraldické výstavy byly příležitostí i k vystavení štambuchů. První takovou výstavou byla zřejmě výstava uspořádaná v roce 1878 ve Vídni,³³ další, o mnoho rozsáhlejší, byla pak uspořádána v roce 1882 v Berlíně.³⁴ Poté následovaly nejrůznější výstavy většího i menšího rozsahu.³⁵ Díky výstavám se mohl zájem o památníky nadále rozvíjet a vznikaly tak nové významné práce, většinou jako součást katalogů k jednotlivým výstavám.³⁶ Zájem o památníky a jejich studium se pochopitelně rozvíjel i v dalších zemích, jakými bylo Rakousko,³⁷ Anglie³⁸ či Holandsko.³⁹ Později vzrostl zájem o památníky i v ostatních evropských zemích – ve Švédsku, Nizozemí, Dánsku.⁴⁰

Ve dvacátých a třicátých letech byly díky neutichajícímu zájmu o památníky vydány cenné faksimilové edice některých štambuchů.⁴¹ Větší pozornosti se v této době dočkaly

---

³³ Ernst von Hartmann-Franzenshuld – M. M. von Weittenhiller, *Stambücher [der Wiener heraldischen Ausstellung 1878] Jahrbuch des Heraldisch-Genealogischen Vereins Adler* 6 – 7, 1881, s. 26 – 66.

³⁴ Adolf Mathias Hildebrandt, *Katalog der Heraldischen Ausstellung zu Berlin 1882*, Berlin 1882.

³⁵ Za zmínku stojí především výstavy ve 2. polovině 20. století. Jedna v roce 1963 v Norimberku, další v Uppsale v roce 1981, dále pak ve Frankfurtu nad Mohanem v letech 1982 a 1983 či výstava ve Vídni v roce 1987.

³⁶ Adolf Mathias Hildebrandt, *Katalog der Heraldischen Ausstellung zu Berlin 1882*, Berlin 1882; Týž, *Stambuchblätter aus den genealogischen Sammlungen des Dr. G. Schmidt*, *Vierteljahrsschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde* 24, 1896, s. 1 – 376.

³⁷ Johann Loserth, *Aus der protestantischen Zeit der Steiermark (Stambuchblätter aus den Jaher 1582 – 1616)*, *Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus in Österreich* 16, 1895, s. 53 – 77; Týž, *Die Beziehungen der Steiermarkischen Landschaft zu den Universitäten Wittenberg und Rostock*, in: *Festschrift der Universität Gratz aus Anlass der Jahresfeier am 15. November 1898*, Graz 1898; Týž, *Das Stambuch der Frau Dorothea v. Stubenberg (Nur im Sinne einer Familienchronik)*, *Steierische Zeitschrift für Geschichte* 3, 1905, s. 26 – 28; Georg Lösche, *Ein Angebliches Stambuch Luthers*, *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 23, 1902, s. 269 – 278; Týž, *Zwei Wiener evangelische Stambücher. Ein Kulturbild aus dem 30-jährigen Krieg*, *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Stadt Wien* 4, 1923, s. 28 – 38; Týž, *Zur Geschichte des Protestantismus in Österreich*, *Jahrbuch der Gesellschaft für die Geschichte des Protestantismus im ehem. und im neuen Österreich* 46, 1925, s. 47 – 73.

³⁸ Max Rosenheim, *The Album Amicorum, Archeologia, or Miscellaneous Tracts Relating to Antiquity (published by the Society of Antiquaries of London)* 62 = 2nd Series, 12, (London) 1910, XI, s. 251 – 308, Taf. XXI – XXXII, *The Album Amicorum Collection of Max Rosenheim*. *Auktionskatalog Sotheby* s 9./10. 5. 1923, London 1923.

³⁹ J. Nanninga Uitterdijk, *Het album amicorum van Marcus W. Gualtherius, 1593 – 1636*, in: *Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel* 3, 1876, 1 – 32, 89 – 109; Týž, *Alba*, in: *Handelingen van het XVle Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres, Kampen 1879*, s. 75n.; Týž, *Het Album Amicorum van Dr. Everhardus Avercamp 1619*, *Bijdragen tot geschiedenis van Overijssel* 6, 1880, s. 219 – 264; Týž, *Het Album Amicorum van Jhr. Dirk Uitenhage de Mist. 1632 – 1636*, in: *tamtéž* 7, 1883, s. 281 – 322.

⁴⁰ M. Ryantová, *Památníky*, s. 45 – 47.

⁴¹ Například G. Kohlfeld – W. Ahrens, *Ein Rostocker Studentenstambuch von 1736/37 mit 32 Bildern aus dem Studentenleben in farbiger Wiedergabe*, Rostock 1919; Johannes Hofman, *Ein Stambuch aus vier Jahrhunderten. (Faksimiles verschiedener Leipziger Stambücher)*, Leipzig 1926; Erwin Hensler (ed.), *Stambuch des Malers Adrian Zingg. Faksimile-Ausgabe*, Berlin 1927; Wilhelm Herse (ed.), *Stambuch eines Wittenberger Studenten 1542. Nach dem Original in der Fürstlich Stolbergischen Bibliothek zu Wernigerode*, Berlin 1927.

také novější památníky z 18. a 19. století,⁴² mezi nimiž se vyskytovaly štambuchy některých významných osobností.⁴³

Během druhé světové války zájem o památníky neklesal, ale množství vydávaných prací je vzhledem k okolnostem poněkud menší.⁴⁴ Ve druhé půli 20. století pak tento zájem přetrvává a postupně se zaměřuje na nová témata, nejen na zkoumání, popisování a edice jednotlivých památníků, jako tomu bylo do té doby. Největšího rozkvětu zažívaly nové metody v osmdesátých letech.⁴⁵ Souhrnnou práci o dosavadním bádání v oblasti památníků vydal nejprve v roce 1965 Hugo Schünemann.⁴⁶ Od šedesátých let se pak objevují práce zabývající se památníky jako pramenem pro studium studentských cest.⁴⁷ Ve dnech 4. – 6. července roku 1978 se pod vedením Jörga-Ulricha Fechnera konalo ve Wolfenbüttelu pracovní zasedání na téma „Štambuchy jako kulturně-historický pramen“. Fechner tak chtěl zaplnit mezeru v systematickém zkoumání těchto pramenů. Z jednání byl později pod Fechnerovou redakcí vydán sborník.⁴⁸ Bádání o památnících se rozvíjelo také v USA, kde se Leonard Forster zabýval především záznamy různých osob v památnících nacházejících se v Baltimore.⁴⁹ Další důležitý sborník vyšel z pracovního zasedání Wolfganga Kloseho, Wolfganga Harmse a Jörg-Ulricha Fechnera ve Wolfenbüttelu v roce 1986.⁵⁰ V souvislosti s tímto zasedáním vznikl z iniciativy W. Kloseho soupis známých památníků ze 16. století Corpus

---

⁴² Wilhelm Koopman, *Drei Studenten-Stammbücher, aus dem 18. Jahrhundert*, Zeitschrift der Zentralstelle für Niedersächsische Familiengeschichte 10, 1928, s. 15 – 17, 25 – 37; Maria Lanckoronska, *Stammbücher um Lessing. Aus den Schätzen der Linell-Sammlung für Buch- und Schriftkunst zu Frankfurt am Main*, Zeitschrift für Bücherefreunde NF 21, 1929, s. 21 – 32.

⁴³ Hans Gerstinger, *Ludwig van Beethoven Stammbuch*, Bielefeld und Leipzig 1927.

⁴⁴ M. Ryantová, *Památníky*, s. 44.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 45.

⁴⁶ Hugo Schünemann, *Stammbücher (Eine Bibliographie)*, in: *Schrifttumsberichte zur Genealogie und zu ihren Nachbargebieten 2/3*, Neustadt/Aisch 1965, s. 67 – 108.

⁴⁷ Např: Åke Davidsson, *Nagra Stammböcker i Lunds Universitetsbibliotek*, *Nordisk Tidskrift för Bok – och Biblioteksväsen* 55, 1968, s. 33 – 58.

⁴⁸ Jörg-Ulrich Fechner (ed.), *Stammbücher als kulturhistorische Quellen (Vorträge gehalten anlässlich eines Arbeitsgesprächs vom 4. bis 6. Juli 1978 in der Herzog August Bibliothek)*, 1981.

⁴⁹ Leonard Forster, *Stammbücher Helmstedter Studenten in Baltimore*, *Braunschweigisches Jahrbuch* 57, 1976, s. 153 – 156, Týž, *Ein Stammbuchblatt G. R. Weckherlins*, *Daphnis* 6, 1977, s. 255 – 259, Týž, *Deutsche Stammbücher in Baltimore*, *Wolfenbütteler Barock-Nachrichten* 6, sešit 2, 1979, s. 382 – 384, Týž, *Das Album Amicorum von Dietrich Bevernest*, in: J. U. Fechner (*Stammbücher als historische Quellen*, s. 165 – 176, Týž, *Das Album Amicorum von Dietrich Bevernest*, Amsterdam-Oxford-New York 1982 (= Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks, Deel 115), Týž, *Matrin Opitz und das Album von Michael Wider*, in: Martin Bircher – Jörg-Ulrich Fechner – Gerd Hillen (edd.), *Barocker Lutschpiel. Studien zur Literatur des Barock. Festschrift für Blake Lee Spahr*, Amsterdam 1984 (= *Chloe. Beihefte zum Daphnis* 3), 1984, s. 75 – 99, Týž, *Ein Stammbuchblatt von Christoffel van Sichem I. Nachträgliches zu seinem Basler Bekanntenkreis*, *Bastler Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde* 89, 1989, s. 225 – 232.

⁵⁰ Wolfgang Klose (ed.) *Stammbücher des 16. Jahrhunderts*, s. 137 – 156, Týž, *Stammbucheintragungen im 16. Jahrhundert im Spiegel kultureller Strömungen*, in: *Tamtéž*, s. 13 – 31.

Alborum Amicorum – CAAC.⁵¹ Jedná se o první významný soupis většího rozsahu, který eviduje i památníky v soukromých sbírkách do roku 1600.

Významnou práci vydal v roce 1981 Karlheinz Goldmann, vedoucí městské knihovny v Norimberku, který se zaměřil na informace o památnících norimberských a altdorfských majitelů a o rukopisech, ve kterých se nacházejí zápisy z těchto míst. Čerpal přitom ze všech významných evropských sbírek štambuchů.⁵² Jeho nástupcem se stal Werner Wilhelm Schnabel, který vydal katalog sbírky norimberské městské knihovny.⁵³ Výsledky své práce dále shrnul v obsáhlé monografii.⁵⁴ Další významnou badatelkou byla Lotte Kurras, která edičně zpracovala starou turnajovou knihu⁵⁵ a středověký rukopis, tzv. Titurel, který byl používán jako štambuch.⁵⁶ Její práce je významná pro studium nejstarších památníků. Dále také zpracovala katalog památníků v Germánském muzeu v Norimberku a v Královské knihovně ve Stockholmu.

V poslední době se projevuje tendence nezkoumat památníky jen z hledisek heraldických či genealogických, či jako zdroj nejrůznějších vtipných i poučných zápisků, ale zaobírat se jimi jako pramenem pro poznání nejrůznějších aspektů. Lze je tak využít například k bádání týkajícímu se dějin vojenství, diplomacie, cestování, hudby, divadla, sexuality, odívání či dějin kultury obecně. Tyto práce jsou však zatím, až na pár výjimek, pouze na počátku své cesty.⁵⁷

I nejstarší domácí české práce se zaměřují, podobně jako v zahraničí, nejprve na jednotlivé sentence. Nejstarší dílo *Hesla Čechů a osob v království české přijatých*

---

⁵¹ Wolfgang Klose, *Corpus Alborum Amicorum – CAAC. Beschriebendes Verzeichnis der Stammbücher des 16. Jahrhunderts*, Stuttgart 1988 (= Hiersemanns Bibliographische Handbücher 8).

⁵² Karlheinz Goldmann, *Nürnberger und Altdorfer Stammbücher aus vier Jahrhunderten. Ein Katalog (Register von Regina Eusemann). Zur Erinnerung an die Errichtung der Akademie Altdorf im Jahre 1580, Nürnberg 1981 (= Beiträge zur Geschichte und Kultur der Stadt Nürnberg 22).*

⁵³ Werner Wilhelm Schnabel, *Die Stammbücher und Stammbuchfragmente der Stadtbibliothek Nürnberg I. Die Stammbücher des 18. und 19. Jahrhunderts; III. Indices Wiesbaden 1995 (= Die Handschriften der Stadtbibliothek Nürnberg).*

⁵⁴ Týž, *Das Stammbuch, Konstitution und Geschichte einer textortenbezogenen Sammelform bis ins erste Drittel des 18. Jahrhunderts*, Tübingen 2003.

⁵⁵ Lotte Kurras, *Turnierbuch aus der Kreichgauer Ritterschaft. Cod. Ros. 711 Stamm- und Turnierbuch der Uralten Adelichen Geschlechten, wie die vor Alter die Kaiserlichen, befreitte, Ritterliche Turnier, der 4 Landt, als Pfalz, Bayern, Francken und Schwaben, von ihren Adelichen uranhern besucht, ire Adeliche Anen erwisen, den Turnieren einverleibt, geturniert und Rittermessig erkandt worden*, Zürich 1983 (= *Codices e Vaticanis selecti* 57; Belser Faksimile Editionen aus der Bibliotheca Apostolica Vaticana).

⁵⁶ Týž, *Die Münchener Titurelhandschrift als Stammbuch des Johann Fernberger von Egenberg*, *Codices manuscripti* 12, 1986, s. 82 – 84; Týž, *Zwei österreichische Adelige des 16. Jahrhunderts und ihre Stammbücher: Christoff von Teufenbach und Johann Fernberger von Egenberg*, in: W. Klose (ed.), *Stambücher des 16. Jahrhunderts*, s. 125 – 135.

⁵⁷ M. Ryantová, *Památníky*, s. 56.

sepsal Ferdinand Břetislav Mikovec v letech 1855 a 1856.⁵⁸ Práce stejné povahy vydal také Josef Teige,⁵⁹ Ferdinand Menčík⁶⁰ a jakýmsi vyvrcholením této řady bylo dílo Čenka Zírta *Nápisý ze staročeských štambuchů a památníků až do doby probuzenecké* z roku 1907.⁶¹ Ta obsahuje české, latinské i německé zápisy, přeložené do češtiny, které jsou seřazeny abecedně, podle jmen autorů, bez odkazu na prameny. Mnohé záznamy jsou však Zírtem opomenuty.

Ani práce zabývající se pouze jednotlivými štambuchy nejsou v českém prostředí žádnou výjimkou. První taková vnikla v roce 1884, zabývala se památníkem Jindřicha Dobříkovského z Malejova a jejím autorem je Josef Smolík.⁶² Na Smolíkovu práci navázali další autoři z 19.⁶³ i počátku 20. století. Od dvacátých let se pak jednotlivým památníkům věnovali Jaroslav G. Hrubant,⁶⁴ František Hrubý,⁶⁵ Josef Pilnáček,⁶⁶ Jindřich Šebánek se Zdeňkem Kudělkou,⁶⁷ Josef Hejnic,⁶⁸ Jan Martínek,⁶⁹ Lea Frimlová,⁷⁰ Milada Svobodová,⁷¹ Lubomír Konečný,⁷² Alena Richterová,⁷³ Antonín

---

⁵⁸ Ferdinand Břetislav Mikovec, Hesla Čechů a osob v království české přijatých, ČČM 29, 1855, s. 518 – 528; 30, 1856, s. 81 – 90.

⁵⁹ Josef Teige, Hesla slavných Čechů, PAM 12, 1884, sl. 562 – 563.

⁶⁰ Ferdinand Menčík, O průpovídkách, Světozor 21, 1887, s. 787.

⁶¹ Čeněk Zírt, *Nápisý ze staročeských štambuchů a památníků až do doby probuzenecké*, Praha 1907.

⁶² Josef Smolík, „Památník“ Jindřicha Dobříkovského z Malejova, PAM 12, 1884, sl. 537 – 546.

⁶³ Johann Heindrich, Ein Album aus den J. 1625 – 1666, Politik, 20. 11. 1889, č. 321; F. T., Das Stammbuch eines böhmischen Studenten in Wittenberg und Prag vom Jahre 1576, in: Tamtéž, 27. 11. 1897, č. 328; F. Menčík, Zwei Stammbücher (aus der k. k. Hofbibliothek), Vierteljahrsschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde 32, 1904, s. 389 – 520; Josef Vávra, Štambuch br. Matouše Tita, krajana a spolužáka Komenského v Herbornu 1611 – 1612, ČČM 81, 1907, s. 64 – 69; Bertold Bretholz, Stammbücher Ossowsky und Schnuck. Das Mährische Landesarchiv. (Ausstellungskatalog Nr. 94/95), Brno 1908; Cyril Straka, Památník Václava Dobřenského, ČČM 83, 1909, s. 141 – 145, Týž, Památník Konráda Venclíka z Vrchovišť, ČČM 85, 1911, s. 272 – 273; Týž, Památník Josefa Lidla z Myslova, tamtéž, s. 273; Týž, Památník Václava Parmenidy Horažďovského na Strahově, tamtéž, s. 273 – 274; Týž, Památník Kryštofa Schillinga, tamtéž, s. 274; Týž, Památník z konce 16. stol., tamtéž, s. 274 – 275; Týž, Památník Karla Materny z Květnic, tamtéž, s. 275 -276.

⁶⁴ Jaroslav G. Hrubant, Památník Jana Opsimata z let 1598 – 1620, ČČM 40, 1916, s. 123 – 130.

⁶⁵ František Hrubý, Moravské památníky z doby předbělohorské, ČČM 49, 1925, s. 196 – 233.

⁶⁶ Josef Pilnáček, Památník Eziáše Jesenského z Velké Jeseně 1599 – 1631, Časopis Rodopisné společnosti 14, 1942, č. 1 – 2, s. 11 – 15; Týž, Památník Samuela Jordána ze Starého Pačkova z l. 1605 – 1654, Slezský sborník 46, 1948, s. 346 – 347.

⁶⁷ Zdeněk Kudělka – Jindřich Šebánek, Památník Odolena Pětipeského z let 1597 – 1615, Umění 3, 1955, s. 353 – 354.

⁶⁸ Josef Hejnic, O památníku Floriána Vermilia, Strahovská knihovna 2, 1967, s. 71 – 88; Týž, O památníku Bohuslava Jafeta, tamtéž 4, 1969, s. 57 – 65; Týž, O památníku Jana Oršinovského z Fürstenfeldu, Zprávy Jednoty katolických filologů 11, 1969, s. 113 – 118.

⁶⁹ Jan Martínek, Humanistica, Listy filologické 96, 1973, s. 101 – 102.

⁷⁰ Lea Frimlová, Problematika památníků a jejich výskyt na Moravě, ČČM 106, 1987, č. 3 – 4, s. 247 – 258; Táž, Památník Bernarda Diviše Petřvaldského z Petřvaldu, ČČM 76, 1991, s. 107 – 164.

⁷¹ Milada Svobodová, Památník Aleše zv. Kompas, Miscellanea Oddělení rukopisů a starých tisků 9, 1992, s. 77 – 110.

⁷² Lubomír Konečný, Sir Philipp Sydney a památník Ottavia Strady, Miscellanea Oddělení rukopisů a starých tisků 13, 1996, s. 53 – 56.

Kostlán.⁷⁴ Katalogy k výstavám či průvodce knihovnami jsou dalšími pracemi, které alespoň stručně pojednávají o památnících. V českém prostředí jsou to především práce Emmy Urbánkové,⁷⁵ Bohumila Ryby⁷⁶ a Pavla Brodského.⁷⁷

Ačkoliv prací, zabývajících se jednotlivými památníky či sentencemi, v průběhu doby přibývalo, stále chybělo souhrnné dílo zabývajících se štambuchy v obecném kontextu. Jakýmsi prvním pokusem o zpracování této problematiky bylo dílo Blaženy Hertlové z roku 1975, kde autorka mimo jiné hodnotí alespoň základní práce zabývajících se štambuchy ať v českém či zahraničním prostředí.⁷⁸ Velice komplexní dílo zahrnující památníky jako fenomén své doby vzniklo až v roce 2007. Sepsala jej Marie Ryantová a věnuje se v něm nejen literatuře pojednávající o památnících, ale i památníkům jako celku, jejich vzniku, majiteli, fyzické podobě, duševní hodnotě, druhům sentencí i výtvarné části.⁷⁹

Zpřístupnění památníků

Nejrozšířenějším druhem zpřístupnění nejen památníků, ale archiválií jako celku je dnes digitální forma. V České republice je digitalizace archiválií na svém vrcholu a do elektronické podoby jsou tak převáděny nejvýznamnější a nejvíce namáhané jednotliviny i celé fondy všech archivů. Mezi nimi samozřejmě nalezneme i památníky. Průkopníkem v tomto směru byl belgický projekt, který touto formou zpřístupnil emblematické knihy bruselské jezuitské koleje z roku 1630 – 1685.⁸⁰ Jelikož je tato forma zpřístupnění v dnešní době nejrychlejší a nejméně pracná, navíc pro většinu badatelů i široké veřejnosti snadno přístupná, doznala značné obliby. Její výhody tkví v nenáročnosti pro zpracovatele, který tak nemusí být ani paleograficky vyškolený,

---

⁷³ Alena Richterová, Památník Jiřího Leopolda von Stadl, in: Alena Pazderová – Lucie Bonelli Conenna (edd.), *Siena v Praze. Dějiny, umění, společnost*, Praha 2000, s. 64 – 67.

⁷⁴ Antonín Kostlán, Památník Georga Paula Schreibera jako pramen k českým politickým a kulturním dějinám, *Studia Rudolphina* 2, 2002, s. 44 – 49; Týž Jan Oršinovský z Fürstenfeldu ve světle svého „alba amicorum“, in: Jaroslav Pánek (ed.), *Vlast a rodný kraj v díle historika. Sborník prací žáků a přátel věnovaný Josefu Petráňovi*, Praha 2004, s. 333 – 343.

⁷⁵ Emma Urbánková, *Rukopisy a vzácné tisky pražské universitní knihovny*, Praha 1957, s. 53 – 55.

⁷⁶ Bohumil Ryba, *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze III*, Praha 1979; V, 1971.

⁷⁷ Pavel Brodský, *Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze*, Praha 2000 (č. 63, s. 76).

⁷⁸ Blažena Hertlová, Úvod do problematiky památníků raného novověku, *AUC Phil. et Hist.* 5, 1975 (= *Z pomocných věd historických III*), s. 117 – 146.

⁷⁹ M. Ryantová, *Památníky*.

⁸⁰ Karel Porteman, *Emblematic Exhibitions at the Brussels Jesuit College (1630 – 1685). A Study of the Commemorative Manuscripts* (Royal Library, Brussels), Turnhout 1996.

a ve snadné přístupnosti z jakéhokoliv místa, odkud se lze připojit na internet.⁸¹ Další výhodou je, že badatel vidí památník naskenovaný víceméně tak, jak ve skutečnosti vypadá. Nevýhodou, zejména pro laiky, je náročnost paleografická, kdy mnohé zápisy vyžadují pro správné přečtení značnou praxi. Zprvu se tato forma zpřístupnění vydávala především na CD-ROMech, postupem doby a rozsahem internetového připojení však přešla na ještě levnější ukládání na servery, které jsou pomocí internetového připojení k dispozici prakticky komukoliv. Zprvu tak vedle CD-ROMu byla vydávána i papírová edice, avšak postupem doby se od této praxe upouštělo.⁸²

Další formou zpřístupnění je ediční zpracování. Forem edic je několik, od prostého přepisu jednotlivých zápisů až po co nejdůkladnější přepisování, kdy se autor snaží co nejvěrněji napodobit originál a používá tak různé druhy speciálních znaků (např. srdíček) a mezer.⁸³ Ne vždy si však badatel může být jist, že edice je zpracovaná správně a že jsou bezchybně přečteny i všechny zápisy. Toto zpracování je dnes na ústupu.

Nejnáročnější formou zpracování je vydání faksimilové edice. Je natolik nákladné a pracné, že mimo pár nejvýznamnějších a nejkrásnějších štambuchů je tato forma zpřístupnění velice náročná a v dnešní době daleko předčená formou digitální. Samotné faksimilové edice vycházely od konce 19. století⁸⁴ dodnes.⁸⁵

---

⁸¹ Některé databáze jsou však zpoplatněny, případně je zpoplatněn přístup v lepší kvalitě.

⁸² M. Ryantová, Památníky, s. 65.

⁸³ Tamtéž, s. 63 – 64.

⁸⁴ Theodor von Baggesen – Eduard Grupe (edd.), Blätter aus den Stammbuch Jens Baggesen's 1787 – 1797, Marburg/Lahn 1893.

⁸⁵ M. Ryantová, Památníky, s. 62 -63.

Památníky

Rozdělení památníků

Památník jako knihu určenou k uchování paměti na své přátele si mohl vést každý majitel sám. Bylo jen jeho nezávislou iniciativou, zda si památník pořídí, jak bude vypadat a koho do něj nechá zapsat. Většina vlastníků štambuchů pocházela buď z prostředí šlechtického či z bohatého městského.⁸⁶ Především mladí studenti si zakládali památníky, aby si uchovali paměť na svá studia a spolužáky, učitele a další významné osoby, se kterými přišli do styku, ať už během studií nebo po nich.⁸⁷ Dalším, kdo si vedl památníky, byli vojáci. Jejich štambuchy jsou v mnohém specifické a od ostatních se liší. Sentence zde zaznamenané jsou zapsané na neobvyklých místech vojenských táborů či bitev, styl zápisů je jednodušší a obrázky jsou mnohdy horší kvality, stejně tak jako písmo.⁸⁸ Avšak nejen vojáci či studenti byli majiteli štambuchů, mohli jimi být také úředníci, tovaryši, profesoři, měšťané a ženy. Poslední skupina je do 18. století poměrně řídko zastoupená a pochází především z dvorské společnosti.⁸⁹ O první rozdělení štambuchů se pokusil Peter Amelung, který rozdělil památníky do tří skupin podle jejich vnější podoby.⁹⁰

1. vlastní studentský štambuch
2. šlechtický, diplomatický a patricijský štambuch s erby
3. tovaryšský štambuch

Novější a lépe strukturované dělení přinesl v roce 1989 Hans Henning.⁹¹

1. šlechtický „Wappenbuch“
2. „učenecký“ štambuch
3. studentský památník
4. štambuch měšťana, řemeslníka, umělce
5. ženský štambuch 18. a 19. století

---

⁸⁶ M. Ryantová, Památníky, s. 110 – 119.

⁸⁷ Tamtéž, s. 111.

⁸⁸ Tamtéž, s. 112.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Peter Amelung, Die Stammbücher des 16./17. Jahrhunderts als Quelle der Kultur- und Kunstgeschichte, in: Heinrich Geissler (ed.), Zeichnung in Deutschland. Deutsche Zeichner 1540 – 1640. Staatsgalerie Stuttgart, Graphische Sammlung: Katalog zur Ausstellung 1. 12. 1979 – 17. 2. 1980, Bd. 2, 1980, s. 213. Tamtéž.

⁹¹ Hans Henning, Zur Entstehung und Inhalt der Stammbücher des 16. Jahrhunderts, in: Wolfgang Klose (ed.), Stammbücher des 16. Jahrhunderts (Vorträge gehalten anlässlich eines Arbeitgespraches vom 18. bis 20. Juni 1986 in der Herzog August Bibliothek), Wiesbaden 1989 (= Wolfenbütteler Forschungen 42), s. 33. Tamtéž.

Nejkomplexněji rozděluje památníky Marie Ryantová, a to podle činnosti a zaměření majitele.⁹²

1. studentské
  - a) šlechtické
  - b) měšťanské
2. profesorské, respektive učenecké (Gelehrtenstammbuch), případně i duchovenské
3. šlechtické „dvorské“, respektive „knížecí“, „vévodské“
4. „úřednické“, respektive památníky vzniklé v souvislosti s výkonem povolání
5. vojenské
6. tovaryšské nebo umělecké
7. ženské
8. institucionální

Většina památníků především v 16. století vznikla při studiích, respektive kavalírských cestách jednotlivých šlechticů.⁹³ V tom případě se řadí do skupiny 1. a). Avšak i zde chybí návaznost na památník šlechtický jako takový. Ne všichni šlechtici raného novověku se kavalírských cest a studií účastnili, či byli aktivními úředníky. Ale i někteří takoví si vedli památník, do nějž si nechávali zapisovat významné osoby či své pány a přátele tak, jak je chápal raně novověký šlechtic, tedy jako skupinu osob z vyššího i nižšího stavu, se kterými během svého života a kariéry přijde do styku.⁹⁴ V těchto případech se jedná o šlechtický památník.

Památníky pohledem majitele

Každý majitel se památníkem jistou formou prezentoval. Někteří více, jiní méně. Způsobů sebe prezentace bylo několik, přičemž se daly vzájemně kombinovat. Jedním ze způsobů je vnější forma štambuchu. Majitel mohl volit mezi čistými nepopsanými listy nebo tištěnou knihou, do níž nechal vevázat několik prázdných listů. Výjimkou nebyly ani předtištěné památníky, ve kterých se nacházely prázdné šablony pro domalování erbů.⁹⁵ Volba titulu knihy byla zcela jen na majiteli, přičemž vzdělanci a

---

⁹² Tamtéž, s. 110.

⁹³ Tamtéž, s. 67 – 98.

⁹⁴ K pojmu „páni a přátelé“ blíže Jindřich Hospaska, Jindřich starší ze Švamberka a jeho sociální okolí, České Budějovice 2013 (= Bakalářská práce), s. 48 – 49, též Petr Maťa, Svět české aristokracie (1500 – 1700), Praha 2004, s. 641 – 645.

⁹⁵ M. Ryantová, Památníky, s. 185 – 186.

intelektuálové inklinovali k teologickým a filozofickým dílům, ostatní si volili za své budoucí památníky knihy atraktivnější po estetické stránce, nezřídka opatřené ilustracemi.⁹⁶ Těmi mohly být například knihy emblematické nebo některá klasická díla.⁹⁷ Velice často docházelo ke kolorování jednotlivých mědirytin, povětšinou právě majitelem, neboť zapisovatelé měli ke své vlastní invenci vyhrazené čisté stránky.⁹⁸

Další příležitost k prezentaci umožňovala vazba a ořízka památníku. Tu si mohl majitel volit, pokud si nechal vevázat volné listy do nějaké knihy (v tom případě byl ale nucen přizpůsobit se původním rozměrům) či pokud zakládal štambuch nový, z čistých listů. Vazbu mohl volit buďto jen obyčejnou bílou pergamenovou, či nákladnější koženou, a to z vepřové či hovězí kůže, mnohdy zdobené ražbami, slepotisky a zlacením.⁹⁹ Výjimečně se objevovaly i památníky vázané do látky – hedvábí, sametu, damašku, povětšinou zelené či červené barvy.¹⁰⁰

Psací látkou zvolenou pro štambuchy byl vzhledem k její ceně především papír. Pergamen se do památníků dostával spíše vevázáním volných listů s jednotlivými ilustracemi či sentencemi. Majetnější majitelé však mohli vlastnit celý pergamenový památník, nebo měli z pergamenu alespoň titulní stránky.¹⁰¹ Mnohdy se v památnících objevovaly i vzácné druhy papíru, jako byly např. barevné či mramorové papíry. Ty pocházely z východních zemí a do Evropy se dostávaly prostřednictvím Osmanské říše. Později se začaly vyrábět i v německých zemích.¹⁰² Existovaly i další vzácné druhy papíru, jako například papír „kropenatý“ a siluetový.¹⁰³ Někteří majitelé památníků byli vášnivými sběrateli speciálních druhů papíru. Mezi nimi vynikal hrabě Jobst zu Barby und Mühlingen. Jeho památník se z většiny skládal z různých barevných, mramorovaných a siluetových papírů.¹⁰⁴ Zcela výjimečně mohly být v památnících použité také jiné druhy materiálu, jako bylo například hedvábí.¹⁰⁵ Rozměry památníků byly voleny spíše menší, aby mohly lépe plnit svou funkci, tedy

---

⁹⁶ Tamtéž, s. 186.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž, s. 187.

⁹⁹ Tamtéž, s. 188. Vzhled vazby se v průběhu doby měnil a zatímco v renesanci byly slepotiskem zdobené celé plochy, v baroku se na vazbách objevovaly jen zlaté linky po obvodu, s ornamenty v rozích. Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž: Např. památník Jana Plave z Plauven (Umělecko-průmyslové muzeum v Praze, sign. E 14777), Jana Jiřího z Vartenberka (Universitätsbibliothek Erfurt, sign. Dep. Erf. CE 8° 28).

¹⁰¹ Tamtéž, s. 192.

¹⁰² Tamtéž, s. 207.

¹⁰³ K jednotlivým druhům papíru blíže M. Ryantová, Památníky, s. 206 – 210. Odtud jsou čerpány i následující informace a literatura.

¹⁰⁴ Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel, sign. Cod. Guelf. 265.6 Extrav.

¹⁰⁵ Památník Johanna Frenzela, Universitätsbibliothek Leipzig, sign. Rep. IV 88d („M. Johannes Frenzelius, Annaemontanus, s. Theol. Stud. et Albi hujus, 1646“). Tamtéž.

přenášení. Pro majitele i osobu, která se měla do památníku zvěčnit, byl praktičtější menší a skladnější formát.¹⁰⁶

Titulní stránky byly další možností majitele, jak se prezentovat. Často sem byly zapisovány citáty nejrůznějšího charakteru, které měly poukázat na vzdělanost majitele. Také rytiny či vyobrazení nechyběly na titulních listech. Méně často se pak na titulní stránce objevilo vyobrazení majitele štambuchu či jeho erb, doplněné devizou.¹⁰⁷ Případně se sám majitel mohl pokusit o vlastnoruční kresbu nebo o vlastní verše, které se však na titulních stránkách objevují jen ojediněle. V památnících sestavených z tisků plnilo funkci úvodního listu často původní imprimatur, mnohdy doplněné nějakým přípisem.

Samotný majitel památníku byl vůči vůli zapisovatelů poměrně bezmocný. Existovaly tři způsoby, jak mohl ovlivňovat zápisky ve svém štambuchu. Prvním byla volba zapisovatele. Majitel si tak mohl volit, koho do svého památníku nechá zapsat a koho ne. Nikdy však nemohl ovlivnit zcela, kdo se do jeho památníku запиše. Mnohdy se osoby zapisovaly hromadně, spontánně, jindy si památník vypůjčily samy, aby se do něj mohly zapsat. Většinou se do památníků zapisovaly osoby ze stejného společenského stupně, nebo osoby, které spolu měly něco společného, nejčastěji studia.¹⁰⁸ Majitelé se však snažili získat také zápisy od osob, které byly na vyšším společenském či prestižním stupni než oni sami.¹⁰⁹

Druhou možností, jak se zbavit zápisků, které vzhledem k formě památníku nebyly vhodné, či se pouze majiteli z nějakého důvodu nezamlouvaly, bylo vymazání textu, jeho přeškrtnutí, začernění či dokonce vyříznutí celého listu.¹¹⁰ Tento radikální přístup však vyžadoval jistou obezřetnost, aby s nechtěným zápiskem nebyl vyříznut i jiný text či obrázek na druhé straně listu. Také bylo potřeba, aby tento zásah byl v památníku co možná nejméně zřetelný.¹¹¹

Třetí možnost, jak se zbavit nechtěného zápisu bylo slepení stránek, případně jen přelepení původního místa čistým papírem nebo obrázkem.¹¹²

Čtvrtou možností, jak alespoň částečně ovlivňovat formu budoucích zápisků byly výzvy k inskribentům, které se zapisovaly na začátku památníku, buďto na titulním listu

---

¹⁰⁶ M. Ryantová, Památníky, s. 194.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 195.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 216.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 239.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

anebo někde poblíž něj. Majitel tak mohl poprosit formou verše či jen prostým sdělením budoucího zapisovatele o formu zápisku, kterou by rád přijal.¹¹³

Jistou korekci dovolovalo také přidání vysvětlující poznámky. V tomto případě majitel památníku připsal k „nevhodnému“ záznamu text, jímž se od něj distancoval. Byla to nejméně radikální volba, neboť věnovaná sentence zůstala v památníku neporušená. Jen majitel dával najevo svůj nesouhlas s daným věnováním či přímo s dotyčnou osobou.¹¹⁴

Památníky pohledem zapisovatele

Pokud budoucí zapisovatel dostal do ruky památník, bylo jeho cílem zanechat v něm nějakou vzpomínku na sebe, případně na chvíle strávené s majitelem štambuchu či nějak jinak do památníku otisknout svou osobu. Existovalo množství možností, jak to udělat. Ve většině případů však ještě k povinnosti zanechat po sobě památku hrála roli sebe prezentace. Proto se zapisovatelé snažili nějakou formou odkázat na svůj původ, vzdělanost, přehled, funkci, schopnosti atd.

Nejjednodušší formou zápisu byl text. Ten se měl ideálně podobat dopisu. Měl tedy obsahovat jméno zapisovatele, datum, pozdravnou formuli a samotné sdělení.¹¹⁵ Nejstarší památníky obsahovaly záznamy poněkud zkrácené, často jen ve formě podpisu, data a případně devizy. Postupem doby se sentence rozšiřovaly, až se nakonec vytvořila jakási pevná forma záznamů.¹¹⁶

Jazyk, jímž byly jednotlivé záznamy napsány, byl vybírán podle nejrozmanitějších okolností. V 16. století nejčastěji převládala latina, jako mezinárodní jazyk a jazyk učenců.¹¹⁷ Posléze se přidávala i němčina, další z novověkých internacionálních jazyků, zároveň jazyk, jímž se mluvilo na největším počtu univerzit v Evropě. Němčina byla rozšířená také díky tomu, že památníky byly (alespoň zpočátku) rozšířené v německém protestantském prostředí. Pokud chtěl inskribent použít svůj rodný jazyk, dělal tak s vědomím že ne všichni, kdo budou památníkem listovat, porozumí jeho sentenci, případně že jí neporozumí ani samotný majitel. Proto se v památnících alespoň zpočátku národní jazyky příliš často neobjevují. A pokud ano, jsou vnímány spíše jako kuriozita.

---

¹¹³ Tamtéž, s. 216 – 228.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 239 – 240.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 248.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 253.

Mezi takovými vynikaly jazyky exotické či staré, jako například hebrejšťina, řečťina, tzv. „svaté jazyky“, které používali především teologové, dále pak aramejšťina či dokonce čínšťina.¹¹⁸ Je třeba však brát zřetel na to, že nejrůznější citáty byly často jedinou cizojazyčnou větou, kterou zapisovatel dokázal dát dohromady, nebo byly prostě jen opisovány ze záznamů, které se již v památníku nacházely.¹¹⁹

Vztah zapisovatele k majiteli štambuchu vyjadřovala formulace věnování. Někteří inskribenti ji vynechávali z důvodu, že k majiteli prostě žádný vztah neměli. V tomto případě se jednalo především o příslušníky vyšší vrstvy společnosti, například panovníky či vysoké hodnostáře, kteří byli žádáni o autogram od mnoha osob. Pochopitelně většinu z nich neznali, a tak nemohli do památníku psát dlouhá věnování. Mezi vyšší společnostmi a majitelem byl také nezřídka sociální rozdíl, který se odrážel v určitém odstupu. Dalším důvodem pro absenci věnování mohla být skutečnost, že zapisovatel dostatečně neovládal jazyk, kterým se chtěl v památníku zvěčnit. Proto jen opsal nějakou sentenci, kterou měl naučenou či kterou viděl v památníku napsanou. Avšak existovaly i zápisy dvojjazyčné, kdy je latinou nebo němčinou napsána část zápisu a věnování je psáno jazykem inskribentovi bližším. Posledním důvodem pro vynechání věnování byla skutečnost, že ho zapisovatel nepovažoval za potřebné. Zapisovatel namísto textu nakreslil, resp. nechal nakreslit nějaký obrázek či svůj erb, pod nějž se často jen podepsal.

Pokud inskribent věnování napsal, kladl důraz na oslovení majitele. Proto často překračoval zdvořilostní rámec pomocí zdvořilostních formulí a superlativů.¹²⁰ Nezřídka tak i nepříliš spřízněná osoba zapisovala oslovení typu „*amico suo pecharo*“, „*amico suo optimo*“, „*suo charissimo amico*“, „*charissimo ac dilectissimo amico suo*“. Tyto obraty jsou spíše jakýmsi společenským územ, než vyjádřením skutečného vztahu zapisovatele k majiteli.

Nejdůležitější částí záznamu byl pochopitelně podpis. Bez něj by sentence neměla příliš smysl, i když se v památnících nachází i zápisy či obrázky bez podpisu. U nich nelze určit autora, ale mohl jím být sám majitel díky své snaze nějak si památník obohatit. Častěji však majitel nechával ilustrace vyhotovovat nějakým umělcem. Do štambuchu se tak dostaly vystřižené obrázky, ale i zajímavé sentence, někdy vystřižené, jindy přepsané majitelem. Avšak u záznamů od jiných osob byl podpis důležitý jak pro

---

¹¹⁸ Tamtéž, s. 253, 291.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 253.

¹²⁰ Tamtéž.

majitele tak pro inskribenta. Zapisovatel se mohl formou podpisu sebezprezentovat pod svým dílem, které v památníku zanechal. Do budoucna všichni, kdo štambuchem listovali, mohli vidět, že právě on je tím, kdo zde zanechal zábavnou či poučnou sentenci, zajímavý příběh nebo hezký obrázek. Zapisovatel pochopitelně vynechával podpis za záznamem, který nebyl příliš lichotivý, měl urážející, nezdvořilý nebo hloupý charakter.

Na podpis, zpravidla vlastnoruční, navazovala téměř vždy formule „*manu propria*“, někdy rozepsaná, jindy různě zkrácená („*mp*“, „*mppa*“, „*mpria*“ a pod.), nebo formule „*manu mea*“, případně německy „*mein hand*“, „*mein eigen Handschrift*“.¹²¹ Jí dával inskribent najevo, že svůj podpis zaznamenal do památníku sám a že za zápis přebírá zodpovědnost.¹²²

U zápisů se setkáváme s datací několikého charakteru. Nejoblíbenějším typem bylo datování podle římského kalendáře.¹²³ Tím dával zapisovatel najevo svou vzdělanost a také, že ovládá latinu. Byla velmi oblíbená především u studentů. Nejčastěji se, především od poloviny 16. století ujalo datování podle Juliánského a posléze, od roku 1582, Gregoriánského kalendáře. Fakt, že byl nový Gregoriánský kalendář v různých zemích přijímán rozdílně, způsobil rozpolcenost datace záznamů. Inskribent se tak musel často vypořádat s tím, které datum má použít. Nejčastěji si zvolil jedno datum, obvykle podle místa, v němž se nacházel. Někteří zapisovatelé zaznamenávali data obě, oddělená od sebe lomítkem.¹²⁴

Málo rozšířený byl typ datace podle církevního kalendáře, vzhledem k tomu, že památníky vznikly v protestantském prostředí, takže jej inskribenti i majitelé často zavrhovali.¹²⁵ Zároveň však tento typ datování nemusel vyhovovat ani katolíkům. Zvláštní formou datování byly datace od stvoření světa, které se navzájem mezi sebou rozcházejí.¹²⁶

V památnících se vyskytuje i datování pomocí chronogramu. To bylo oblíbené především u osob, které chtěly dokázat své intelektuální zaměření. Chronogramy existovaly již od poloviny 16. století, jak dosvědčuje zápisek v památníku Johanna

---

¹²¹ Tamtéž, s. 260

¹²² Tamtéž, s. 260 – 261.

¹²³ Tamtéž, s. 263.

¹²⁴ Tamtéž, s. 267.

¹²⁵ Tamtéž, s. 67 – 98.

¹²⁶ Např. Filip Melanchton zapsal do památníku Claude de Senarclens rok 3846 od stvoření světa, Gottfried Berholz datoval svůj zápis rokem 5573. Tamtéž.

Baptista Heinzelia.¹²⁷ Avšak jejich největší rozšíření přišlo až ve druhém desetiletí století sedmnáctého.¹²⁸

Formou sebe prezentace inskribenta bylo také uvedení vlastní devizy, tedy jeho osobního hesla. Nejčastěji se devizy v památnících objevují jako doplněk erbu, kdy jsou vpisovány do předkreslené stuhu nacházející se nad erbem.¹²⁹ Jednotlivé devizy se často pro svou délku přetavily do pouhých iniciálových záznamů. Některé takoveto záznamy byly poměrně krátké, obsahovaly pouze dvě písmena, jiné byly nepoměrně delší. Mnohé iniciálové záznamy se staly také jakousi kulturní výbavou a byly používány velice často.¹³⁰ Vedle náboženských témat mohlo být iniciálovým záznamem například také jméno manželky či spojení devizy a jména.¹³¹ Proto jsou delší iniciálové záznamy poměrně nepřehledné a jejich význam se jen špatně rozkrývá. Velice často byly iniciály kombinovány s datací, kdy byly vpisovány mezi jednotlivé číslice, nad ně či pod ně.¹³² Jednotlivá písmena a číslice byly od sebe ozdobně oddělovány nejrůznějšími obrazci od teček přes vlnovky až k nejrozmanitějším miniaturám v podobě srdíček, žaludů, květů či hvězdiček.¹³³

Zatímco devizy byly velice oblíbené v počátcích vedení štambuchů, postupně byly vystřídány citáty a sentencemi od antických autorů nebo z jiných klasických děl. Poměrně dlouhou dobu byly psány tyto sentence společně s devizami vedle sebe.¹³⁴ Umožnilo to především zkrácení deviz pomocí iniciál, takže vzniklé místo mohl zaplnit nějaký citát. Zdrojů citátů bylo hned několik. Prvním byla Bible, ze Starého zákona nejčastěji žalmy či knihy Mojžíšovy, Nový zákon došel obliby až v polovině 17. století.¹³⁵ Druhým zdrojem byli klasičtí autoři jako Platón, Homér, Aristoteles, Plautus, Cicero, Seneca, Tacitus, Ovidius, Terentius, Vergilius, Horatius. Z těchto autorů byli nejrozšířenější Marcus Tullius Cicero a Lucius Annaeus Seneca, případně ještě Quintus Horatius Flaccus, Publius Cornelius Tacitus a Titus Maccius Plautus. Citáty autorů

---

¹²⁷ Tamtéž. Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel, sign. 154.18 Ethica, s. 67 – 68.

¹²⁸ Tamtéž, s. 273.

¹²⁹ Tamtéž, s. 276.

¹³⁰ K iniciálovým záznamům blíže Max Löbe, *Wahlsprüche, Devisen und Sinnsprüche Deutscher Fürstengeschlechter des 16. und 17. Jahrhunderts*, Leipzig 1883; Friedrich-Carl Freiherr von Stechow *Lexikon der Stammbuchsprüche*. *Stachow's Stammbuchsprüche-Schlüssel (S.S.S.S)*, Neustadt/Aisch 1996. Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž, s. 277.

¹³² Tamtéž, s. 279.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž, s. 280.

¹³⁵ Tamtéž, s. 283.

řeckých (především v originále) nebyly všeobecně tolik rozšířené jako římských.¹³⁶ Třetí zdroj představovaly citáty církevních otců, obzvláště svatého Augustina. Dalším zdrojem jsou němečtí reformátoři Martin Luther a Philipp Melanchton. Jejich obliba v 16. a na počátku 17. století postupně klesala.¹³⁷ Pátým zdrojem citátů byla základní právní kompendia *Corpus iuris canonici* a především *Corpus iuris civilis*. U těchto citátů je neobvyklé, že ačkoliv u jiných byl téměř vždy vynecháván odkaz na přesné místo citátu, u právnických citátů byl velice často zaznamenán.¹³⁸ Šestou možností získání citátu byl pro inskribenta nějaký soudobý autor. Nejpopulárnějším se stal nizozemský filolog Justus Lipsius (1547 – 1606).¹³⁹ Sedmým zdrojem bylo zapsání různých lidových přísloví. Byl to zdroj velice oblíbený, avšak hrozilo nebezpečí, že citát nebude zcela duchaplným.¹⁴⁰ Poslední, osmou, možností výběru citátu byla autorova vlastní invence. Byla to zároveň autorova příležitost, jak upozornit na své básnické, literární či intelektuální ambice.

Výběr citátu závisel na okolnostech, kdy, kým a komu byl zapisován. Nejčastější téma je náboženské, dále se vyskytují sentence chválící ctnosti, životní zkušenosti, velmi oblíbené bylo i téma lásky či přátelství.¹⁴¹

Rozvržení zápisů bylo také čistě individuální. Každý, kdo se zapisoval, mohl vyjma prvních stran, které byly určené pro osoby z nejvyššího stavu, panovníky a nejvýznamnější učence, volit různé umístění v památníku. Hledal tak například osoby, které mu byly nějakým způsobem blízké, ať už šlo o krajany, přátele, příbuzné či někoho, s kým prožil společné zážitky.¹⁴² Mohl tak zanechat svůj zápisek na stejné stránce jako oni, případně na protější nebo přidružené stránce. V případě, že zápis byl krátký, což bylo obvyklé u většiny šlechticů, vešlo se na jednu stránku hned několik záznamů.¹⁴³ Často pak takovéto zápisy byly psány značně neúhledně, každý z nich tak, jak inskribenta napadlo a jak mu to vyhovovalo. Některé zápisky se nacházely pod sebou, jiné vedle sebe, další v rozích a podobně.¹⁴⁴ Takovéto „hromadné“ zapisování probíhalo většinou najednou. Postupem doby se však prosadil trend zapisovat se na volnou stránku. V takovém případě měl inskribent prostor i pro grafické vyjádření.

---

¹³⁶ Tamtéž, s. 284.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž, s. 284 – 285.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 285 – 286.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 287.

¹⁴² Tamtéž, s. 294 – 299.

¹⁴³ Tamtéž, s. 292.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Především šlechta si velmi oblíbila vzor, kdy nahoře bylo napsáno datum, uprostřed vymalován erb a pod ním zapsána sentence s podpisem.¹⁴⁵ Pro ni byl často vyčleněn prostor v podobě stuhy či ozdobného rámečku, ale stávalo se, že někteří inskribenti nechali tento prostor nevyužitý.¹⁴⁶

Erb samotný byl pro zapisovatele důležitou formou sebe prezentace. Byl jeho osobní značkou, respektive značkou jeho rodu. Proto se inskribent snažil, aby byl erb vymalován správně, a pokud jeho vyhotovení zadával malíři, předával mu často i otisk pečeti nebo podrobný popis erbu.¹⁴⁷ Erb jako chápání osobní značky lze vysvětlit i užíváním nejrozmanitějších osobních znamení inskribenty od třicátých let 17. století, kteří neměli oprávnění užívat erb.¹⁴⁸ Zajímavostí je, že v Anglii se malování erbů do památníků příliš nerozšířilo, ačkoliv k jeho užívání měli dotyční inskribenti právo.¹⁴⁹ Oblíbenost vyobrazování osobních znamení byla tedy kontinentální.

Erb byl chápán jako návaznost na již pomíjející rytířské tradice, k níž se však šlechta i nadále hrdě hlásila. Samotný erb byl nejčastěji vyobrazen uprostřed stránky, přičemž nad ním a pod ním bylo ve formě ozdobných stuh vynecháno místo pro devizu a samotný zápis majitele erbu. Další možností bylo umístění erbu do vavřínového věnce, případně girlandy z květů. Poslední možností bylo umístit erb na rozličné pozadí, kterým mohla být krajina, závěs, imaginární pokoj, veduta města a tak dále.¹⁵⁰ V souvislosti se sběratelskou činností majitele štambuchu se v památnících nachází i nalepené erby, které byly vystřiženy či vyříznuty odjinud, mnohdy doplněné informací, komu dotyčný erb patří.¹⁵¹

Podoba erbu byla poměrně rozmanitá, ale nejčastěji se jeho vyobrazení skládalo ze samotného štítu se znakem, přilbice, klenotu, přikryvadel a štítonošů.¹⁵² Odkazem na uchovávání rytířských tradic bylo poměrně časté vyobrazení erbu jako skutečného štítu, který v ruce třímá jezdec v brnění. Tyto rytířské tradice se pomalu vytrácejí v průběhu 17. století.¹⁵³ Nahrazují je jednodušší erby bez klenotu, kdy je helm ozdoben pouze korunou nebo knížecí čepicí. Tyto erby byly pak namísto přikryvadel zdobeny jen

---

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 293.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 304.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 305.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 304.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 300 – 301.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 301.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž.

jednoduchými stužkami. Avšak ve střední Evropě si i nadále podržely svůj význam klasické erby.¹⁵⁴

Pokud chtěl inskribent zanechat v památníku něco jedinečného, zvolil možnost vymalovat, respektive nechat vymalovat ilustraci. Ty jsou v památnících několikerého typu. První typ vychází z erbovní tradice, kdy jsou velmi rozvinutě vymalovány postavy štítonošů. Postavy přitom byly často voleny tak, aby reprezentovaly zapisovatele, nejčastěji jimi byli vojáci.¹⁵⁵ Štítonoši tak utlačili do pozadí erb samotný, který však stále zůstává v podobě štítu či nějakého jiného aspektu součástí ilustrace. Erb mohl být dokonce odsunut stranou, aby ponechal co nejvíce místa samotné ilustraci. Celostránkové ilustrace se v památnících vyskytovaly od sedmdesátých let 16. století.¹⁵⁶ Existovaly však paralelně se zmíněným ztvárněním v podobě štítonošů či jen samotných erbů, nikdy je zcela nevytlačily.

Podnětem pro vytváření ilustrací byly z jisté části knihy emblematické,¹⁵⁷ nebo obrazová vydání klasických děl. Prvními a nejvýznamnějšími byla *Tetrasticha in Ovidii Metamor[phoses] Lib[ri] XV*, kterou vydal Sigmund Freyerabend v roce 1563,¹⁵⁸ *Biblische Figuren, des Alten vnd Neuwen Testaments* z roku 1564¹⁵⁹ či Ezopovy bajky, které vyšly roku 1565.¹⁶⁰ Ilustracemi se tak pochopitelně inspirovalo více autorů, proto se v různých památnících opakovaly. Stejně tak se opakovaly i ilustrace na motivy z cest, kdy se jejich vzory stávaly různé místní tištěné knihy, jako byla například alba národních krojů nebo rytiny zachycující nejrůznější motivy či pamětihodnosti.¹⁶¹ Mnohé tyto ilustrace se vyhotovovaly hromadně na zakázku a byly předmětem

---

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 306.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 307.

¹⁵⁷ Tamtéž. Např.: Andreas Alciatus, *Emblematum libellus*, Paris 1542.

¹⁵⁸ Iohani Posthii Germershemii *Tetrasticha in Ovidii Metamor[phoses] Lib[ri] XV*. *Schoene Figuren, aus dem fuertrefflichen Poeten Ouidio, allen Malern, Goldtschmidern, vnd Bildthauern, zuo nutz vnnd guotem mit fleisz gerissen durch Vergilium Solis, vnd mit Teutschen Reimen kuertzlich erkleret, dergleichen vormals im truck nie ausgangen, Francofurti ad Moenum 1563*. Tamtéž.

¹⁵⁹ *Neuwe Biblische Figuren, des Alten vnd Neuwen Testaments, geordnet vnd gesteylt durch den furtrefflichen vnd Kunstreichen Johan Bockspersgern von Saltzburg, den jungern, vnd nach gerissen mit sonderm fleisz durch den Kunstwerstendigen vnd wolerfarnen Josz Aman von Zurych. Allen Kunstlern, als Malern, Golttschmitten, Bildhauern, Steinmetzen, Schreibern, etc. Fast dienstlich vnd nutzlich. Gedruckt zu Franckfurt am Mayn, durch Georg Raben, Sigmund Freyerabend, vnd Weygand Hanen Erben. M.D.LXIII – Herzogin Anna Amalia Bibliothek Weimar, sign Stb 358*. Tamtéž.

¹⁶⁰ *Aesophyrgis Fabulae, elegantissimis inconibus veras animalium species ad viuum adumbrantes, Ioanis Posthii Gemershemii Tetrastichis illustratae. Schöne kunstreiche Figuern vber alle Fabeln Esopi allen Studenten Malern Goldschmidern vnd Bildhauern zu nutz vnd gutem mit fleiß gerissen durch Vergilium Solis so sein letzter Rissz gewest vnnd mit Teutschen Reimen kurtzlich erklärt dergleichen vormals in Truck nie ausgangen. Durch Hartman Schopper Neumarck. Cum Gratia et Privilegio ad decennium, Francofurti ad Moenum MDLXVI*. Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 309.

sběratelské činnosti, dalo by se říci, že plnily podobnou funkci, jakou dnes plní pohlednice.¹⁶²

Podnětem pro vyhotovení miniatur byla povětšinou cesta do nějaké vzdálené či exotické země. V takovýchto případech si majitel památníku nechával vyhotovit miniaturu nějaké místní památky na zakázku od nějakého profesionálního malíře. Některé miniatury jsou povedené více, jiné méně.¹⁶³ Někdy se o provedení pokoušel samotný inkskribent. Nevylučoval se však ani osobní pokus majitele o provedení miniatur nebo dokonce vymalování vlastního erbu.¹⁶⁴ Autoři miniatur se snažili, aby jejich provedení bylo co nejpřesnější, ne vždy se to však zdařilo. Někteří autoři tak připojovali k ilustracím přípisky, v nichž reagovali na nepovedenou miniaturu. Někteří nebrali svůj nezdařilý pokus na lehkou váhu, jiní na něj reagovali humorně.¹⁶⁵

Vymalování ilustrací do památníků bylo placeno stejně jako u vyhotovování erbů přímo zadavatelem díla. Pokud se inkskribent rozhodl pro profesionální vyhotovení ilustrace nějakým umělcem, musel ji pochopitelně také zaplatit. Zadavateli celostránkových ilustrací bývali většinou samotní majitelé, jak lze doložit z účtů.¹⁶⁶ Mnohdy tyto celostránkové ilustrace utvářely v památníku celé tematické cykly.¹⁶⁷ Tyto cykly vytvářel většinou jeden umělec, o čemž vypovídají detaily miniatur či kompozice jednotlivých děl.¹⁶⁸

---

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž, s. 310.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 311.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 312.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 313.

Životopis Jana Jiřího ze Švamberka

Rodinný život

Jan Jiří ze Švamberka se narodil 30. srpna roku 1548 jako první syn Petra I. ze Švamberka na Ronšperku a jeho první manželky Doroty z Heidecku.¹⁶⁹ Byl však vychováván Petrovou druhou manželkou Anežkou z Lobkovic, neboť Dorota z Heidecku zemřela roku 1551, tedy v Janových třech letech. Jan Jiří měl pět mladších sourozenců, z nichž většina se nedožila dospělosti.¹⁷⁰ Pro rodinu byl těžký především rok 1556, kdy zemřeli hned dva potomci - Anna a Jan Kryštof.¹⁷¹

V roce 1573, ve svých 25 letech, se Jan Jiří ze Švamberka poprvé oženil. Za manželku si vzal dceru purkrabího Kašpara z Donína a Evy Šenkové z Landsberka Elišku. Zvláštností tohoto sňatku bylo, že člen jednoho z nejbohatších šlechtických rodů si vzal ženu z o poznání chudších poměrů.¹⁷² Tento manželský svazek byl požehnán čtyřmi dětmi: Janem Erazimem, Petrem II., Adamem II., Evou a Benignou. Eliška z Donína zemřela v roce 1592 a Jan Jiří se na rok stal vdovcem, než se znovu oženil, tentokrát s Alžbětou Colonovou z Felsu. S ní již žádné další potomky nezplodil. Ovšem v době, kdy mnohé šlechtické rody vymíraly pro nemožnost mít děti kvůli generačnímu zatížení, byly čtyři potomci z prvního manželství pro Jana Jiřího jistotou pokračování rodové linie. Ještě před Janovou smrtí, v roce 1602, ale zemřel jeho nejstarší syn Jan Erazim. Byl však jediným Janovým synem, který ho nepřežil. Pokračovatelem rodu se tedy měl napříště stát Petr II. Ten, i když svého otce nepřežil o mnoho, plně navázal na jeho tradice a převzal po něm rodové majetky.¹⁷³ Musel však o ně vést mnohé spory, aby je uchránil před zpochybňováním svých nároků.¹⁷⁴ Kvůli své nešťastné účasti na českém stavovském povstání, potažmo přímo na třetí pražské defenestraci, však o veškerý majetek v důsledku následných konfiskací přišel.¹⁷⁵

Své politické postavení zvýšil Jan Jiří ze Švamberka také díky sňatkové politice. Dne 5. listopadu 1589 provdal svou dceru Evu za Viléma Popela z Lobkovic (1567 –

---

¹⁶⁹ J. Jánský, Páni, s. 390.

¹⁷⁰ Jeho sourozenci byli Benigna, Magdalena, Anna, Jan Kryštof, Anna ml.

¹⁷¹ J. Jánský, Páni, s. 352.

¹⁷² Kašpar z Donína brzy po sňatku prodal své panství Straupitz i Königsbrück a zemřel r. 1586 zchudlý. J. Jánský, Páni, s. 391.

¹⁷³ Panství Třeboň, Nové Hradky, Rožmberk, Libějovice a Borovany získal Petr II. ze Švamberka již v roce 1615; J. Jánský, Páni, s. 415 - 416.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 417.

¹⁷⁵ Tomáš V. Bílek, Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, Praha 1882, s. 646 – 663.

1626).¹⁷⁶ Tento sňatek podle tradiční české stavovské politiky spojil dva mocné rody a Jan Jiří se mohl do budoucna opřít o podporu významného Lobkovického rodu. Není bez zajímavosti, že Vilém Popel z Lobkovic byl luteránem, stejně jako Jan Jiří.¹⁷⁷ Aliance tak nabývala dalšího rozměru jakéhosi vnitřního boje mezi katolíky a protestanty uvnitř Čech.

Od roku 1615 se Jan Jiří uchýlil na Orlík, odkud komunikoval s okolním světem jen pomocí korespondence se synem Petrem II., Linhartem Colonou z Felsu a purkrabími z Donína, či nečetných návštěv.¹⁷⁸ Již stárnoucí Švamberk ve svých 67 letech neměl příliš sil na reprezentaci ani na politický život, a na Orlíku si tak užíval zaslouženého odpočinku. Správu svých majetků předal 16. října roku 1615 synovi Petrovi II.¹⁷⁹

I když se Jan Jiří ze Švamberka několikrát obával o svůj život¹⁸⁰ a prošel několika těžkými nemocemi,¹⁸¹ dožil se nakonec požeňnaného věku 69 let. Zemřel 15. dubna roku 1617.¹⁸² Zanechal po sobě svému synovi Petrovi II. jedno z největších šlechtických dominií v Čechách. Převzetí majetků proběhlo přesně ve znění druhé závěti.¹⁸³

Petr vystrojil Janu Jiřímu velkolepý pohřeb, při kterém hrála důležitou roli symbolika. Švamberský dvorní malíř Tomáš Třebochovský¹⁸⁴ maloval erby a praporce, v nichž bylo znázorněno spojení švamberské labutě a rožmberské pětিলisté růže.¹⁸⁵ Náklady na výmalbu těchto smutečních relikvií vyčísлил malíř na 102 kop grošů míšeňských.¹⁸⁶ Samotné tělo zemřelého šlechtice bylo oblečeno do černého aksamitu,

---

¹⁷⁶ Stanislav Kasík – Petr Mašek – Marie Mžýková, Lobkowiczové, dějiny a genealogie rodu, České Budějovice 2002, s. 88.

¹⁷⁷ J. Jánský, Páni, s. 392.

¹⁷⁸ Pavel Král, Ronšperské setkání, Švamberský pohřeb jako místo politické komunikace předbělohorské šlechty, Jihočeský sborník historický LXVIII, 1999, s. 293.

¹⁷⁹ F. Tyl, Paměti, s. 134.

¹⁸⁰ Jan Jiří ze Švamberka napsal svou první závěť již ve svých 44 letech v roce 1582. Druhou, definitivní závěť napsal v roce 1606 v 58. roce svého života. P. Král, Ronšperské setkání, s. 291 – 307.

¹⁸¹ V dopise datovaném 11. prosince 1600 a určeném synovi Petrovi píše, aby se vrátil domů z kavalířské cesty, neboť se obává o svůj život. „*Než co se zdraví mého dotejče... že sem šest neděl pořád velmi těžce nemocen ležel... Co se pak dále jízdy tvé do Englendu dotýče... toho na náležitě potřeby aby si se domu vypravil nastávají.*“ SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, ze Švamberka, inv. č. 423.

¹⁸² J. Jánský, Páni, s. 412.

¹⁸³ Druhou závětí z února 1606 určil své dva syny jako univerzální dědice. Své manželce Elišce Colonové z Felsu určil vdovský důchod, odkázal klenoty, městečko Mirovice s dvorem a dvěma mlýny a vesnice Mišovice, Minice, Kakovice, Ohaří, Kraštičky a Počapy. Tamtéž, s. 400.

¹⁸⁴ Tomáš Třebochovský dříve sloužil na rožmberském dvoře, spolu s rožmberským dědictvím přešel, stejně jako většina dvora, do služeb Švamberků. Václav Bůžek a kolektiv, Světy posledních Rožmberků, Praha 2011, s. 268.

¹⁸⁵ P. Král, Ronšperské setkání, s. 297.

¹⁸⁶ SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, ze Švamberka, inv. č. 693.

ozdobeno zlatým řetězem kolem krku, perlami vykládanou přilbicí a štítem, položeno do cínové rakve zdobené zlatem, na níž byl vedle nápisu¹⁸⁷ zobrazen Jan Jiří, klečící před křížem.¹⁸⁸ Pro velkolepost svého pohřbu byl však do rodové hrobky v kostele Nanebevzetí Panny Marie na Ronšperku uložen až 26. září téhož roku.¹⁸⁹ Pohřbu se účastnilo 77 osob ze šlechtického stavu, opat kláštera v Teplé a mnoho poddaných ze švaberských panství.¹⁹⁰ Páni a přátelé Jana Jiřího mu tak přišli vzdát poslední hold, rozloučit se s přítelem a vrchností. Mezi smutečními hosty se nacházelo velké množství nekatolíků,¹⁹¹ kteří měli s Janem Jiřím bližší vztahy než katolická šlechta. Jan Jiří ze Švamberka spočinul vedle svého otce Petra. Po půl roce přibyl do hrobky ještě Jan Erazim, vnuk Jana Jiřího. Byla tak založena nová nekropole ronšperské větve švaberského rodu. O tři roky později, roku 1620, v událostech třicetileté války, po neúspěšné obraně Ronšperku před vojsky katolické Ligy, byl Ronšperk včetně švaberské hrobky vydrancován. Vojáci v hrobce poničili náhrobky, ukradli z hrobů cennosti, včetně perlami vykládané přilbice a štítu Jana Jiřího, a rozházeli ostatky zesnulých.¹⁹²

Politická kariéra

Svou politickou kariéru započal Jan Jiří ze Švamberka jako hejtman Plzeňského kraje v roce 1584. Jeho pomocníkem z rytířského stavu byl Jindřich Žákavec ze Žákavy. Společně měli za úkol především sestavit soupis poddaných schopných vojenské služby.¹⁹³ Pro svou zkušenost se spory o hranice byl Jan Jiří roku 1586 společně Janem Vilémem ze Švamberka jmenován císařem Rudolfem II. za člena komise pro jednání s bavorskými diplomaty o sporných hranicích.¹⁹⁴ V tomtéž roce nabyl Jan Jiří značné politické váženosti prostřednictvím úřadu císařského rady, kterým byl jmenován.¹⁹⁵ Jako přední člen velmi významného šlechtického rodu měl také právo zasedat na

---

¹⁸⁷ HIER RUHER IN GOTT WOHLGEBORNE HERR, HERR HAN GEORG, HERR V SCHWANBERG, HERR AUF WORLIK, RONSPERK UND KLINGENBERG. ERSTER ERBHER DER ROSENBERGISCHEN HERRSCHAFTEN, ALS WITTINGAU, GRATZEN, ROSENBERG UND LIBJEJITZ. R. K. M. ... H ... ZUR HAID GEBOREN DEN 30. JAENER 1548. GESTORBEN IM ALTER V. 69 JAHREN DEN 15. APRIL 1617. P. Král, Ronšperské setkání, s. 297.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ J. Jánský, Páni, s. 412.

¹⁹⁰ Jména účastníků pohřbu Jana Jiřího ze Švamberka jsou zaznamenána na seznamu. SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, ze Švamberka, inv. č. 694.

¹⁹¹ Pavel Král, Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku, České Budějovice 2004, s. 178.

¹⁹² Týž, Ronšperské setkání, s. 297.

¹⁹³ J. Jánský, Páni, s. 392.

¹⁹⁴ Tamtéž. Komisi vedli Kryštof mladší z Lobkovic a Jaroslav z Kolovrat.

¹⁹⁵ F. Tyl, Paměti, s. 133.

zemských sněmech. Zastával zde v letech 1593 a 1596 – 1605 funkci relátora k deskám zemským.

V říjnu 1593 byl Jan Jiří povolán císařem Rudolfem II. do Prahy ke komornímu soudu, aby se účastnil procesu s bratry Ladislavem a Jiřím Popelem z Lobkovic, kteří se zapojili do údajného spiknutí proti císaři.¹⁹⁶ Tento soud byl Janu Jiřímu velice nepříjemný kvůli jeho příbuzenským svazkům s rodem Popelů z Lobkovic, přestože provinilci pocházeli z jiné větve než jeho zeť. Proces, v němž byli bratři odsouzeni pro velezradu, však pro Jana Jiřího dopadl nadmíru dobře. Brzy po něm byl Jan Jiří jmenován císařem Rudolfem II. členem, později i radou, české dvorské kanceláře.¹⁹⁷

Při ohrožení císařských zemí Turky za třináctileté války v roce 1594 byl Jan Jiří ze Švamberka pověřen mustruňkem tisícovky německých jízdních žoldnéřů. Měl je také provést z Tábora Čechami do války proti Turkům.¹⁹⁸ Janu Jiřímu se tak dostalo příležitosti účastnit se válečného tažení. Tuto možnost využívalo množství dobrodruhů, kteří touto cestou usilovali o válečnou slávu i o vojenskou kariéru. Ovšem mezi vyšší šlechtou byla účast na vojenských taženích spíše na obtíž. Jednak byla spojována s velkým rizikem a jednak po dobu pobytu ve vojenském táboře nebylo možné věnovat se hospodářským záležitostem a řízení dominia. Proto se mnozí šlechtici vymlouvali na své zdraví a zaneprázdněnost. Jan Jiří ze Švamberka se ale na uherském bojišti nacházel v létě roku 1589, jak dokládají vojenské zápisy v jeho památníku,¹⁹⁹ které jsou datované v Egeru, tedy v pevnosti, jež se nacházela na Uhersko-Turecké hranici. Jan Jiří ze Švamberka zde navázal styky se zdejší vojenskou elitou, která mu v památníku zanechala své inskripce. Další účast na tažení pod vedením Petra Voka z Rožmberka podpořil pouze finančně a materiálně.²⁰⁰ Ozbrojenci Jana Jiřího ze Švamberka nechyběli ani v září roku 1594 v armádě pod velením Jindřicha z Kolovrat.²⁰¹ Ještě v roce 1596 bylo na Zvíkově vydržováno několik vojáků pro případnou další účast na třináctileté

---

¹⁹⁶ Václav Bůžek - Josef Hrdlička - Pavel Král - Zdeněk Vybíral, Věk urozených, šlechta v českých zemích na prahu novověku, Praha – Litomyšl 2002, s. 145 – 146.

¹⁹⁷ J. Jánský, Páni, s. 393.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Zápisy se nacházejí na fol. 166r, 167r, 178r.

²⁰⁰ J. Jánský, Páni, s. 393 – 394.

²⁰¹ Tamtéž, s. 394.

válce.²⁰² Z orlického panství pak poslal Jan Jiří do války v roce 1610 jednotku 23 pěších a 2 jízdních vojáků.²⁰³

Jako jeden z předních šlechticů království měl i Jan Jiří ze Švamberka přispět k ochraně země při vpádu pasovských vojsk roku 1611.²⁰⁴ V této válce se Švamberk nalézal v nebezpečí při neúspěšné obraně Malé Strany proti Pasovským. Spolu s Jindřichem Matyášem z Thurnu, který byl v bitvě raněn, a Linhartem Colonou z Felsu se po prolomení obrany uchýlil k ústupu přes vinice do Lobkovického paláce.²⁰⁵ Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, ač katolík, se ujal ochrany nad protestantskými předáky, neboť ohrožení země pro něj bylo důležitější než konfesijní rozpory. Ostatně Lobkovicova katolická vyhraněnost byla poměrně umírněná.²⁰⁶

Poprvé z aktivní politické kariéry odešel Jan Jiří ze Švamberka na vlastní žádost 9. října 1596. Tou dobou byl ustanoven poručíkem synů Jana Viléma ze Švamberka. Kvůli poručenství byl Jan Jiří natolik zaneprázdněn, že se nadále již plně nemohl věnovat své funkci rady české komory. Poručíkem byl však znamenitým, neboť nejen že svěřený majetek spravoval, ale také povznesl. Na Zvíkov pozval znovu mistra Hanse Vlacha, který prováděl přestavby tohoto zámku již za Jindřicha staršího ze Švamberka.²⁰⁷

Avšak již roku 1598 se Jan Jiří vrátil zpět do aktivního politického dění, když byl císařem Rudolfem II. jmenován jedním z dvanácti zemských soudců za panský stav. O dva roky později, roku 1600, se ujal funkce nejvyššího sudího dvorského, kterou zastával dalších osm let.²⁰⁸ Do tohoto nejvyššího úřadu byl jmenován poměrně pozdě, ve svých 55 letech.²⁰⁹ Poté, 8. srpna 1608, byl zvolen za nejvyššího zemského

---

²⁰² Tamtéž, s. 395.

²⁰³ Tamtéž, s. 403.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 403 – 404.

²⁰⁵ Pavel Marek (ed.), Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna, České Budějovice 2005, s. 87.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Jaroslav Čechura – Marie Ryantová, Stavební činnost na Zvíkově v letech 1431 – 1573 a její prameny, Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie, 52, 1998, s. 1 – 50. Též Jindřich Hospaska, Jindřich starší ze Švamberka a jeho sociální okolí, České Budějovice 2012 (= Diplomová práce), s. 18 – 27.

²⁰⁸ F. Tyl, Paměti, s. 133. Též František Palacký, Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků, in: J. Charvát (ed.), Dílo F. Palackého I, Praha 1941s. 372.

²⁰⁹ Petr Maťa, Svět české aristokracie (1500 – 1700), Praha 2004, s. 346. Průměrný věk šlechticů dosazených do nejvyšších zemských úřadů byl v druhé polovině 16. století 39 let. Nejmladším nejvyšším úředníkem se ve svých 21 letech stal Jáchym Oldřich z Hradce.

komorníka a místo sudího po něm převzal jeho příbuzný Ferdinand z Donína.²¹⁰ Úřad komorníka mu sice byl nabízen i nadále, ale Jan Jiří se jej kvůli nemoci vzdal roku 1611, ačkoli na něj Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic a Adam ze Šternberka naléhali.²¹¹ Tím byla veřejná politická kariéra Jana Jiřího ze Švamberka u konce.

Jan Jiří byl politikem mírným, klidným, spíše ustupoval, než oponoval. Měl ostatně mnoho práce s rožmberským dědictvím, a tak mu již na aktivní politiku nezbyvaly síly. Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, přední osobnost katolické strany, o Janu Jiřím jako o politikovi zanechal poznámku ve svém deníku, která ho líčí jako politika stranicího se opozice, jdoucího vždy s proudem.²¹²

Jak již bylo uvedeno, Jan Jiří ze Švamberka byl vyznáním protestant, stejně jako většina jeho pánů a přátel. To se několikrát odrazilo i v jeho politické aktivitě. Při „Bruderzwistu“ figuroval jako přední diplomat českých stavů, kteří se účastnili uzavření Libeňského míru v roce 1608.²¹³ Tato podpora Rudolfa II. však byla spíše vydíráním, neboť právě díky ní získali čeští nekatoličtí stavové „hybné páky“ na stárnoucího Habsburka, jenž se zdráhal potvrdit dříve Maxmiliánem II. jen slovně potvrzenou Českou konfesi. Pod pohrůžkou občanské války nakonec císař vydal 9. července roku 1609 Majestát na náboženskou svobodu, známý jako Rudolfův Majestát.²¹⁴ Po rezignaci Jáchyma Ondřeje Šlika na místo defenzora byl na tento post dosazen Jan Jiří ze Švamberka. O tom, že byl všeobecně známým zastáncem nekatolické opozice, nemůže být pochyb, neboť jeho postava vystupuje i v satirickém díle *Pasquillus Bohemicus*, které reaguje na rok 1608. Jan Jiří v ní odpovídá na otázku Jáchyma Ondřeje Šlika: „Kdepak kardinála máme?“ údernou větou: „Voběsit ho na zdi dáme.“²¹⁵

Majetky, sídla a jejich správa

První zkušenosti se správou panství získal Jan Jiří již v roce 1573, ve svých 25 letech. V tu dobu převzal od otce do správy ronšperské panství, nacházející se v

---

²¹⁰ J. Jánský, Páni, s. 403.

²¹¹ P. Král, Ronšperské setkání, s. 293.

²¹² J. Jánský, Páni, s. 404.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ K okolnostem vydání Rudolfova Majestátu blíže Jiří Just, 9. 7. 1609. Rudolfův majestát. Světla a stíny náboženské svobody, Praha 2009.

²¹⁵ Marie Koldinská, Každodennost renesančního aristokrata, Praha – Litomyšl 2004, s. 110.

dnešním Západočeském kraji.²¹⁶ Cena získaného panství se odhadovala na poměrně skromných 58 674 kop grošů míšeňských.²¹⁷ V tomtéž roce byly prvním vážnějším úkolem, který musel Jan Jiří ze Švamberka jako nový majitel panství řešit, pohraniční spory mezi Vlkanovem a Kramolínem, tedy mezi Janem Jiřím a městem Domažlice.²¹⁸ Určená komise²¹⁹ nakonec ustálila novou hranici a případ tak byl vyřešen.²²⁰

Další přírůstek do majetku Jana Jiřího přibyl v roce 1577, díky odkazu jeho strýce Jana Erazima ze Švamberka. Ten odkázal své manželce Kuňce Švamberské z Veitmile několik vsí a zbytek svého panství rozdělil mezi své synovce Jana Jiřího a Viléma ze Švamberka.²²¹ Jan Jiří se tak stal také držitelem jedné čtvrtiny panství v Boru.

Velký mocenský vzestup však čekal Jana Jiřího ze Švamberka až v roce 1582. V tom roce zemřel Kryštof II. ze Švamberka na Orlíku a Kestřanech, poslední člen zvíkovské linie, a odkázal své ohromné dominium na jihu Čech svým dvěma synovcům Janu Jiřímu a Janu Vilémovi.²²² Jan Vilém v tomto dělení majetku po vymřelé zvíkovské linii Švamberské získal zvíkovské a kestřanské panství, Jan Jiří panství orlické s dalšími dvory, tvrzemi a vesnicemi.²²³ Jan Vilém a jeho synové Jan Bartoloměj a Jiří Ehrenreich však brzy začali svá panství rozprodávat z důvodů obstarávání financí. První tak prodali Heřmaň (1588), dále Mirovice (1610) a nakonec celé zvíkovské panství. To koupil od Jana Ehrenreicha 4. září roku 1612 Jan Jiří ze Švamberka za sumu 70 000 kop grošů

---

²¹⁶ Ronšperské panství zahrnovalo zámek Ronšperk s městečkem Ronšperkem, hrad Starý Herštejn (v té době již pustý) vsi Drahotín, Načetín, Hvozďany, Bělovice, Ohnišovice, Vlkanov, Mlýnec, Otovo, Srby, Meclov, Medný Březí, Valtýřov a Pařezovo.

²¹⁷ J. Jánský, Páni, s. 390.

²¹⁸ J. Jánský, Páni, s. 391.

²¹⁹ Členy komise byli Jiří z Gutštejna, Martin Černín z Chudenic, Ambrož Bavor a Václav Truhlička z Aventina.

²²⁰ Touto hranicí byl Měděný potok, který k rybolovu měly využívat obě strany.

²²¹ Pavel Král, Mezi životem a smrtí: Testamenty české šlechty v letech 1550 – 1650, České Budějovice 2002, s. 210 – 214.

²²² A. Sedláček, Hrady, XI, Praha 1997, s. 63.

²²³ F. Tyl, Paměti, s. 127. Do orlického panství patřil zámek Orlík s pivovarem a dvorem, Staré Sedlo, městečko Mirovice, vsi Kozly, Louký vír, Pukňov, Vystrkov, Šerkov, Zalužany, Lety, Žďákov s mýtem přes řeku Vltavu, Hluboký, Kostelec, Zahrádka, Jickovice, Žebrákov, Radvanov, Slavoňov, Zábrodí, Předlíčko, Letovčice, Krasice, Chrast, Valtýřov, Radava, Podskalí, Předbořice, část Kovářova, Vesce, Řemkov, Chraštice, Voděrady, platy ze vsí Lhoty Královky, Chotejříně, Petrovicích, Krchově, Kuníčku, Kavšťově, Kakovice, Mišovice, Kozařovice, Probylov, Minice, Lučkovice, Vadkovice, Huzenice, Draheničky, Nyrce, Důl, mlýny Mičan, u Let, u Chotěřinského rybníka a Slavoňovského dvora, ovčiny na Orlíku a v Holešicích, pivovary na Orlíku a u slavoňovského dvora, 50 rybníků a asi 1 200 hektarů lesů.

míšeňských.²²⁴ Všechna svá panství Jan Jiří posléze rozšiřoval přikupováním přilehlých tvrzí, vsí a dvorů.²²⁵

Jako většina významných šlechticů té doby vlastnil Jan Jiří ze Švamberka také palác v Praze. Jelikož původní švamberský palác prodal Jindřich starší ze Švamberka pro nepotřebnost a kvůli získání financí na umoření svých dluhů,²²⁶ byl Jan Jiří nucen koupit nový kvůli svým častým pobytům v Praze, kde zastával úřad dvorského sudího. Palác zakoupil od Fridricha Šlika a Kryštofa Fictuma v roce 1594. Nalézal se v blízkosti Pražského hradu, u Písecké brány, a stál 1 500 kop grošů českých.²²⁷ Pro zásobování svého paláce vodou Jan Jiří ze Švamberka žádal o povolení odvádět z Pražského hradu přebytečnou vodu. Tohoto povolení se mu posléze dostalo.²²⁸ Voda byla nejspíše používána také k zásobování potůčků, vodopádů a fontánek v zahradě italského typu u Švamberského paláce.

Největší mocenský vzestup Jana Jiřího ze Švamberka nastal v roce 1611, kdy se stal rožmberským dědicem. Cesta k dědictví po nejmocnějším rodě v království však nebyla snadná. Díky dřívějším švambersko-rožmberským smlouvám měli být právoplatnými dědici po vymření nejvýznamnějšího českého šlechtického rodu Švamberkové.²²⁹ Když však bylo jasné, že ani poslední rožmberský člen Petr Vok nebude mít potomky, strhl se o jeho dědictví boj.²³⁰ Sám Petr Vok z Rožmberka se snažil určovat svého budoucího dědice, ale nátlaky na něj byly až příliš vysoké, aby si mohl svobodně vybírat.

Jediným, koho si prosadil sám rožmberský vladař, byl jeho synovec Jan Zrinský ze Serynu. Ten byl v přízni Petra Voka z Rožmberka již od počátku sedmdesátých let 16. století. Stárnoucí rožmberský velmož si syna své sestry brzy oblíbil.²³¹ Petr Vok mu na jaře roku 1593 zajistil povýšení do panského stavu.²³² Zrinský byl mezi členy české

---

²²⁴ F. Tyl, Paměti, s. 130.

²²⁵ J. Jánský, Páni, s. 392.

²²⁶ J. Hospaska, Jindřich starší ze Švamberka, s. 26.

²²⁷ J. Jánský, Páni, s. 392. Tento palác podlehl výstavbě Valdštejnského paláce v roce 1623, kdy Albrecht z Valdštejna koupil desítky parcel, na nichž pak nechal všechny stavby zbourat. Emanuel Poche – Pavel Preiss, Pražské paláce, Praha 1973, s. 31 – 32.

²²⁸ Tamtéž, s. 395.

²²⁹ Smlouva mezi Petrem a Vokem z Rožmberka a Hynkem a Jindřichem ze Švamberka vstoupila v platnost 9. prosince 1484. Tamtéž s. 158.

²³⁰ Tamtéž, s. 395 – 404; též Václav Bůžek, Aliance Rožmberků, Zrinských ze Serynu a Novohradských z Kolovrat na počátku 17. století, Jihočeský sborník historický LXV, 1996, s. 10 – 15.

²³¹ Václav Bůžek - Ondřej Jakubec - Pavel Král, Jan Zrinský ze Serynu, Životní příběh synovce posledních Rožmberků, Praha 2009, s. 30.

²³² Jaroslav Pánek, Poslední Rožmberkové, velmoži české renesance, Praha 1989, s. 285.

šlechty uznávaný, neboť od roku 1582 byl členem císařského dvora a od počátku 17. století zastával funkci hejtmana Bechyňského kraje.²³³ Od poloviny devadesátých let začal poslední Rožmberk přemýšlet o odkazu majetků svému synovci.²³⁴ Prvním majetkem, který Jan Zrinský získal z rožmberského dědictví, bylo panství Rožmberk. Petr Vok z Rožmberka tento dar nechal zapsat roku 1597 do desek zemských.²³⁵ Právě prostřednictvím Jana Zrinského ze Serynu se do kruhu událostí ohledně rožmberského dědictví dostává i Volf Novohradský z Kolovrat, který provdal 7. listopadu roku 1600 svou dceru Marii Magdalénu za Rožmberkova synovce.²³⁶ Velkolepá svatba se konala v Českém Krumlově.²³⁷ Vznikla tak koalice Rožmberků, Zrinských ze Serynu a Novohradských z Kolovrat, která měla mít vliv podobu závěti Petra Voka.²³⁸ Avšak ani přes nově vzniklou alianci nepřestaly platit dřívější švamberské nároky na dědictví. Politicky velice aktivní Volf Novohradský z Kolovrat²³⁹ prosazoval poměrně úspěšně jako univerzálního dědice svého zetě Jana Zrinského. Vzhledem k okolnostem se dříve poměrně přátelské vztahy Volfa Novohradského a Jana Jiřího ze Švamberka prudce ochladily.²⁴⁰

Impulsem k zapojení se do boje o rožmberské dědictví byla pro Jana Jiřího ze Švamberka snaha Petra Voka z Rožmberka, aby u císaře Rudolfa II. dostal povolení svobodně disponovat v závěti se svým majetkem. V létě roku 1600 se zadlužený Rožmberk rozhodl odprodat část svých majetků císaři, jednak aby mohl jednak umořit některé své dluhy a jednak aby získal slib, že se Rudolf II. vzdá práva odúmrtě. Během jednoho roku byly mezi nimi uzavřeny smlouvy na prodej Českého Krumlova,

---

²³³ V. Bůžek - O. Jakubec – P. Král, Jan Zrinský, s. 35 – 38.

²³⁴ Tamtéž, s. 41.

²³⁵ Tamtéž, s. 39.

²³⁶ Tamtéž, s. 43.

²³⁷ Mezi svatebními hosty byli mezi jinými také zástupce císaře Kryštof Popel z Lobkovic, Adam ze Šternberka, Ferdinand Šlik, Jáchym Oldřich z Hradce s manželkou Marií Maxmiliánou Hradeckou z Hohenzollernu a matkou Kateřinou Hradeckou z Montfortu. Na svatbě hrála rožmberská a židovská kapela, byla předváděna divadelní hra *Esther* zinscenovaná studenty jezuitské koleje z Českého Krumlova. Tamtéž, s. 43 – 49.

²³⁸ K této alianci blíže V. Bůžek, *Aliance*, s. 10 – 18.

²³⁹ Volf Novohradský z Kolovrat zastával během své politicky aktivní kariéry od roku 1599 do své smrti 17. ledna 1609 hned 3 nejvyšší zemské úřady. Byl dvorským sudím (1599 – 1602), nejvyšším sudím (1603 – 1608), nejvyšším komorníkem (1608 – 1609). F. Palacký, *Přehled*, s. 371 – 372.

²⁴⁰ V. Bůžek, *Aliance*, s. 11. Volf Novohradský z Kolovrat předtím často na vzájemných setkáních nebo pomocí korespondence informoval Jana Jiřího ze Švamberka o válečném dění v Uhrách či o dvorské a úřednické činnosti Praze, několikrát mu dokonce půjčil peníze.

Prachatic, Volar, stříbrných dolů v Rudolfově a Ratibořských Horách, paláce na Hradčanech a panství v Netolicích společně s letohrádkem Kratochvíle.²⁴¹

Do boje o rožmberské dědictví se několikrát zapojil také italský rod knížat Orsiniů, na jejichž tradice a urozenost navazoval Vilém z Rožmberka.²⁴² V roce 1595 se v Praze objevili František a Livia Orsiniovi se záměrem nechat se adoptovat posledním Rožmberkem. Adopci nakonec zabránil Jan Jiří ze Švamberka spolu s Matějem Cyrem, arcibiskupem Jednoty bratrské.²⁴³ Další snaha knížat Orsiniů v letech 1603 – 1604 nevyšla tak zcela naprázdno a Italové si domů odvezli nemalý dar 4300 kop grošů českých a příslib Petra Voka, že Františka a Livii bude podporovat na studiích.²⁴⁴ O rok později stál tento příslib Petra Voka dalších 10 000 kop českých grošů.²⁴⁵

Po smrti Jáchyma Oldřicha z Hradce 23. ledna 1604 se o právo na rožmberské dědictví začal hlásit také Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka, který si nárokoval právo dědit přes svou manželku Lucii Otýlii z Hradce.²⁴⁶ Lucie byla sestrou posledního pána z Hradce a Slavatovi připadlo dědictví po tomto vymřelém rodu. Vleknoucí se spory a nevraživost mezi Janem Jiřím a Vilémem Slavatou ukončilo až české stavovské povstání v květnu 1618.²⁴⁷ Dalším, kdo se chtěl na rožmberském dědictví přiživit, byl kalvinistický kníže Kristián z Anhaltu, zakladatel protestantské Unie.²⁴⁸ Vilém Slavata ani Anhalt však nebyli v boji o rožmberské dědictví příliš vážnými konkurenty. Ve hře nadále zůstávali Jan Jiří ze Švamberka a Jan Zrinský ze Serynu. Zrinský našel velkou oporu u Volfa Novohradského, který jeho zájmy u Petra Voka podporoval především prostřednictvím Jindřicha Vintíře.²⁴⁹ Naléhal na Petra Voka, aby nepodléhal nátlakům ze strany Jana Jiřího. Starý a zesláblý Novohradský přijel do Třeboně prosazovat zájmy Jana Zrinského naposled 7. ledna 1609. O dva dny později přijeli za Rožmberkem také

---

²⁴¹ Tamtéž, s. 49, též Václav Hadač – Josef Hanesch – Vladimír Hašek, Průvodce po archivních fondech, svazek 2, Praha 1958, s. 58. Statky byly prodány později, oficiálně spadly do královského majetku až v roce 1602.

²⁴² K rožmbersko-orsiniovkým smlouvám blíže J. Pánek, Poslední Rožmberkové; V. Bůžek a kol., Světy, s. 12 - 14.

²⁴³ J. Jánský, Páni, s. 396.

²⁴⁴ V. Bůžek, Aliance, s. 15.

²⁴⁵ J. Pánek, Poslední Rožmberkové, s. 285.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 16.

²⁴⁷ V. Bůžek a kol., Světy, s. 606.

²⁴⁸ J. Pánek, Poslední Rožmberkové, s. 17.

²⁴⁹ Po Vintířově smrti v prosinci 1604 dosadil Volf Novohradský na uvolněné místo Zikmunda Zíglu z Chocemic. Tamtéž.

Jan Jiří a Jan Zrinský. Švamberk, nejspíše aby si pojistil, že jednání nebude změněno, zůstal v Třeboni o tři dny déle než ostatní.

Volf Novohradský z Kolovrat zemřel na svém sídle ve Lnářích 17. ledna 1609. Posledním, kdo ho navštívil, byl tchán Jana Jiřího, Linhart Colona z Felsu.²⁵⁰ Aliance Rožmberků, Novohradských a Zrinských tak zanikla. Avšak ani smrt Novohradského a zánik aliance již nic na finální podobě závěti Petra Voka nic nezměnily. Petr Vok s nelibostí obnovil platnost dřívějších smluv, podle nichž byl hlavním dědicem Jan Jiří ze Švamberka, a Jan Zrinský měl získat jen dvě panství.²⁵¹ Mezi vzájemně nevraživé čelní představitele nekatolické šlechty v Čechách, Jana Jiřího ze Švamberka a Petra Voka z Rožmberka, musel vstoupit Václav Budovec z Budova. Díky němu se znesváření čelní představitelů nekatolické stavovské opozice smířili a v dubnu roku 1609 zamířili Budovec a Švamberk na Třeboň, kde posléze dohodli rozdělení rožmberských majetků.²⁵² Z nového dělení vyšel vítězně Jan Jiří, neboť Jan Zrinský měl dostat z rozděleného majetku pouze menší část.²⁵³

V polovině září roku 1611 ulehl Petr Vok na smrtelnou postel.²⁵⁴ Jan Jiří ze Švamberka se v tu dobu přesunul do Třeboně, aby mu mohl být nablízku. Až do smrti Petra Voka téměř neopouštěl Třeboň.²⁵⁵ Nejspíše se tak chtěl ujistit, že Rožmberkova závěť zůstane nezměněná. Tou dobou se na zámku konala svatba Theobalda Hocka,²⁵⁶ a ačkoli se jí nemocný Petr Vok přímo nezúčastnil,²⁵⁷ mohlo mít množství svatebčanů nacházejících se v Třeboni, mezi nimiž byl i Jan Zrinský, další vliv na finální podobu závěti.

---

²⁵⁰ O úmrtí Volfa Novohradského napsal Colona z Felsu Janu Jiřímu: „... *neb odjevše v sobotu okolo 18. hodiny od Jeho Milosti Pána z Lnář, při dobrým způsobu a zdraví zůstávati ráčil i vyprovodil mne z zámku až do druhého dvora, nic sobě nestejskajíc, vesele se mnou rozmlouvajíc, i rozžehnajíc se spolu až do Štáhlav ten den jsem jel toho se nikterakž nenadavši, služebník za mnou v noci na koni přijel, že Jeho Milost Paní mně žádati ráčí jestliže bych pána jejího živého zastihnouti neb viděti chtěl, abych se zpátkem navrátil. Kdež nemeškajíc na kleprlíky jsem usedl, ale Jeho Milost Pán již skonati ráčil.*“ SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, Novohradský z Kolovrat, inv. č. 20.

²⁵¹ V. Bůžek a kol., Světy, s. 138.

²⁵² J. Jánský, Páni, s. 402 - 403. Švamberkové prosadili své nároky na panství Třeboň, Borovany a Sedlec a palác v Praze. Zároveň je jim potvrzeno právo na dědictví panství Rožmberk a Libějovice, pokud by Jan Zrinský zemřel bezdětný.

²⁵³ Janu Zrinskému ze Serynu byla závětí určena bývalá rožmberská panství Rožmberk a Libějovice. Jan Jiří ze Švamberka se stal dědicem třeboňského, novohradského a borovanského panství. Tamtéž, s. 402.

²⁵⁴ Jaroslav Pánek (ed.), Václav Březan, Životy Posledních Rožmberků II, s. 630.

²⁵⁵ J. Jánský, Páni, s. 404.

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 630. „*Pan Vladař v trápení a mukách ležel, pokoje užiti nemohl.*“

Po smrti Petra Voka z Rožmberka 6. listopadu 1611 brzo ráno ve čtvrt na pět,²⁵⁸ při níž byl i Jan Jiří se svou manželkou,²⁵⁹ se oba šlechtici stali držiteli přičknutého majetku.²⁶⁰ Jan Jiří ze Švamberka se měl jako dědic větší části postarat o důstojné rozloučení s posledním Rožmberkem. V den úmrtí posledního Rožmberka byla provedena pitva a balzamování těla. Poté bylo tělo vystaveno, do dřevěné rakve bylo uloženo teprve 15. listopadu po skromné ceremonii, jíž se účastnil i Jan Jiří.²⁶¹ Dne 21. ledna 1612 bylo tělo mrtvého velmože vyneseno ze sklepení, položeno na máry, a celý třeboňský zámek byl vyzdoben černým sukem. Okázalá smuteční slavnost proběhla 30. ledna 1612. Smuteční průvod vyrazil z třeboňského zámku přes náměstí do kostela svatého Jiljí v Třeboni. Pořadí průvodu bylo striktně dodržováno podle dobových pravidel.²⁶² Platilo pravidlo, že v blízkosti rakve šly nejurozenější osoby, hned za rakví objednavatel pohřbu a pokračovatel rodu.²⁶³ S pořádáním slavnosti pomáhali Janu

---

²⁵⁸ Tamtéž, s. 631.

²⁵⁹ V. Bůžek, Světy, s. 554.

²⁶⁰ Jan Zrinský ze Serynu se ujal majetků 21. listopadu, Jan Jiří ze Švamberka 28. listopadu roku 1611.

²⁶¹ Tamtéž, s. 556. Později bylo tělo i s dřevěnou rakví přeloženo do cínové rakve, vybaveno pečetidly, prstenem a mečem a zaletováno. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 633.

²⁶² Vpředu šlo 200 sedláků, za nimi byl nesen černý kříž, poté šlo 60 pacholátek, 10 třeboňských měšťanů, rožmberští dvořané, rytíři Fridrich ze Svejnochu a Jan Jeřábek z Frankenleben, za nimi 10 katolických a 10 evangelických kněží následováni devíti kněžími bratrskými s deseti muzikanty a zpěváky, za nimi pán Zdeněk Lev Kavka z Říčan následován rožmberskou čeládkou, dvěma rytíři, Voldřichem Svatkovským z Dobrohoště a Melicharem Kolichrajterem, vladkou Kryštofem Karlem ze Svárova, pánem Jiříkem z Ejberka a bratry Janem a Petrem Malovci následováni Pavlem Malovcem a Jetřichem Malovcem, nesoucím praporec s erbem Ursinů, za kterým vedli Ctibor Vrchotický a Jozue Kořenský černě oděného koně, za nimi nesl druhý praporec s rožmberským erbem obráceným dolů Jan Bejšovec, Lukeš a Jiřík Kořenští vedli druhého černě oděného koně s obrácenými rožmberskými erby, třetí praporec nesl Hanuš Loubský následován třetím černě oděným koněm vedeným Petrem Boubinským a Fridrichem Votíkem. Další, čtvrtý praporec nesl Erazim z Redern následován Václavem Žantovským a Vilémem Holzauem, kteří vedli smutečního koně, jehož ocas držel starý maštalíř Matl. Za nimi kráčela rožmberská kapela (bubeník a 12 trubačů), následována na koni jedoucím Hynkem Frokštejnem v rožmberské zbroji a koněm v kyrysu bez jezdce, vedeným Voldřichem Kalenicem a Jiříkem Staškem z Cidliny. Za nimi jel další jezdec, Hans Ulrych Resch, následován rožmberským šikovatelem Petrem s obrácenou halapartnou a bubeníky s pištcem. Za nimi nesl černý pěchotní praporec Emanuel della Franca, pán z Liebersalu. Z ním šel Jan Lukan s mládencem, místodržící rožmberského domu Kašpar Ender ze Sechova a Hynek Čáslav z Podole, následováni samotnou rakví s Petrem Vokem z Rožmberka. Rakev neslo 24 osob rytířského stavu. Na každé straně rakve šlo 25 úředníků z rožmberských panství doprovázených vojáky s mušketami. Hned za rakví, na nejčestnějším místě, šel Jan Jiří ze Švamberka se syny Petrem II. a Adamem, všichni se smutečně zahalenými tvářemi. Za nimi šel Petr Vok Švihovský, falcký kurfiřt Friedrich V., Achatius z Donína, Jindřich Julius Brunšvický, Gotthard ze Štarhenberka, Hans Wilhelm z Celkingu, Karel Minsterberský, maršálek z Berbistorfu a Jan Jiří Krnovský. Za těmito zástupci evropské aristokracie následovali Václav Malovec Chvalesovský, Václav Kořenský, manželka Jana Jiřího ze Švamberka Alžběta Švamberková z Felsu s Ondřejem Mrakšem, za kterými šla dcera Jana Jiřího Benigna, Anna Maxmiliána z Oppersdorfu, manželka Petra II. ze Švamberka, Petr a Pavel Holzauerové, 24 členek bývalého rožmberského fraucimoru následováni vyslanci z Českých Budějovic, Českého Krumlova, Jindřichova Hradce, Tábora, Písku a Vodňan. Průvod uzavíral dav neurozených osob třeboňských i přespolečných. Tamtéž, s. 634 – 637.

²⁶³ P. Král, Smrt, s. 201.

Jiřímu ze Švamberka Jaroslav Libštejnský, Adam z Lukšan a na Březnici a Kašpar Ender z Sechaw.²⁶⁴ Samotný pohřeb vedl kněz Matěj Cyrus, pronesl úvodní řeč a nakonec rozlomil a shodil s kazatelny voskový rožmberský erb.²⁶⁵ Tělo bylo vystaveno v kostele a okolo něj rozžehnuto 24 svící. Celý kostel byl vyzdoben černým sukнем. Pohřební hostina si zachovala stejný pořádek hostů u stolu jako při průvodu.²⁶⁶ Rakev s tělem Petra Voka z Rožmberka se vydala na poslední cestu do rodové hrobky ve Vyšším Brodě 31. ledna 1612. Po cestě přes Kaplici a Trhové Sviny byla rakev uložena do hrobky v kostele Nanebevzetí Panny Marie v cisterciáckém klášteře 1. února.²⁶⁷ Na poslední cestě doprovázel tělo Petr II. ze Švamberka i Jan Zrinský ze Serynu.²⁶⁸ Mnoho předních úředníků Království českého však pozvání na pohřeb posledního Rožmberka muselo odmítnout, neboť deset dnů před pohřbem zemřel císař Rudolf II. a nejvyšší zemští úředníci museli přivítat svého nového pána, císaře Matyáše, v Praze.²⁶⁹ Pro dědice majetku bylo důležité předvést společnosti, kdo nastupuje na místo po zemřelém. Proto bylo na pohřby zváno co nejvíce pánů a přátel a náklady na okázalost smuteční akce se šplhaly do ohromných výšek.²⁷⁰ Pohřeb Petra Voka z Rožmberka stál Jana Jiřího závratnou částku více než 18 040 kop míšeňských grošů.²⁷¹

Spolu se zděděnými ohromnými rožmberskými majetky však zdědil Jan Jiří ze Švamberka také obrovské rožmberské dluhy, které dosahovaly částky 200 000 kop grošů českých.²⁷² Ty byly navíc umocněny peněžitými odkazy Petra Voka z Rožmberka nejruznějším osobám²⁷³ a dalšími nadačními²⁷⁴ a charitativními akcemi.²⁷⁵

---

²⁶⁴ J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 637.

²⁶⁵ V. Bůžek, Světy, s. 565.

²⁶⁶ J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 637.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 638 – 639.

²⁶⁸ Jan Zrinský na cestě ve vysokém sněhu prochládl a vážně onemocněl, což mohlo být příčinou jeho blízkého úmrtí.

²⁶⁹ J. Jánský, Páni, s. 405.

²⁷⁰ V. Bůžek - O. Jakubec - P. Král, Jan Zrinský, s. 163.

²⁷¹ V. Bůžek, Světy, 565.

²⁷² J. Jánský, Páni, s. 405.

²⁷³ Syn Zdeňka Popela z Lobkovic, kmotřenec Petra Voka z Rožmberka, měl dostat 3000 kop grošů míšeňských, synové Slavatovi 9000 kop, Adam ze Šternberka 4000 kop, syn Václava Budovce z Budova měl získat 4000 kop. Anna Kubíková, Závěti Petra Voka z Rožmberka, in: Archivum Trebonense 12, 2011, s. 127 – 148.

²⁷⁴ Největším břemenem v závěti Petra Voka byla z nadačních činností stavba českobratrského gymnázia pro 40 stipendistů v Soběslavi. Na ni dohlížel Jan Jiří společně se svým synem Petrem a s předním představitelem českobratrské církve Václavem Budovcem z Budova. Škola byla slavnostně otevřena 30. listopadu 1614. V. Bůžek, Světy, s. 401

Zanedlouho po smrti Petra Voka z Rožmberka zemřel 24. února 1612 i jeho synovec Jan Zrinský ze Serynu.²⁷⁶ Zůstala po něm pouze vdova Marie Magdaléna Zrinská z Kolovrat. Janu Jiřímu ze Švamberka tak připadla do vlastnictví i poslední část rožmberského dominia. Nejprve ale bylo potřeba uspořádat důstojné rozloučení s mrtvým dědicem, aby byla veřejně demonstrována návaznost Švamberků na Zrinské, potažmo Rožmberky. K pohřbu Jana Zrinského ze Serynu není tolik pramenů jako k pohřbu jeho strýce, je však možno předpokládat, že scénář pohřební slavnosti, který ještě lidem zůstával v myslích, se do jisté míry opakoval, což nebylo v českých zemích raného novověku nic výjimečného.²⁷⁷ Týž den, kdy Jan Zrinský vydechl naposledy, byl z Vyššího Brodu povolán lazebník Baltazar, který se ujal pitvy a balzamování těla.²⁷⁸ Tělo poté bylo obklopeno svícemi a vystaveno v zámecké kapli na Rožmberku.²⁷⁹ Tou dobou již běžely přípravy na okázalý pohřeb. Švamberští úředníci nakupovali černé sukno, potraviny na hostinu, objednali vyhotovení cínové rakve²⁸⁰ a posmrtného štítu a rozesílali dopisy s oznámením o smrti Jana Zrinského ze Serynu.²⁸¹ O úmrtí Zrinského bylo potřeba informovat nejen šlechtice z Království českého, ale také jeho příbuzné v Uhrách a na Balkáně.²⁸²

Pohřeb Jana Zrinského ze Serynu se konal 11. dubna 1612. Zemřelý šlechtic byl po krátké smuteční ceremonii uložen do vyleštěné cínové rakve a v doprovodu pohřebních hostů převezen do smutečně vyzdobeného kláštera ve Vyšším Brodě.²⁸³ Zde byl uložen po boku svých příbuzných, pánů z Rožmberka. Samotný zesnulý i Jan Jiří ze Švamberka tím dávali najevo pokračující tradici po vymřelém rodě a uložení po boku posledních Rožmberků tak bylo šancí k sebezprezentaci obou šlechticů. Před vyšebrodským klášteřem byl z hostů sestaven průvod přesně podle daných norem²⁸⁴

---

²⁷⁵ Závěť Petra Voka z Rožmberka prikazovala každoročně rozdávat na sv. Otmaru chudým třeboňským obyvatelům 2 kopy grošů českých a 4 postavy černého sukna. Nezbytná péče o špitály na Zvíkově, v Milevsku, Miroticích, Mirovicích, Třeboni, Nových Hradech, Kaplici, Soběslavi, Veselí nad Lužnicí, Trhových Svinech, Stropnici a Velešíně stálo švamborskou pokladnu také nemalé peníze. Dále se pro chudé topilo každý čtvrtek v třeboňské lázni, což stálo ročně 3 kopy českých grošů. A Kubíková, Závěti.

²⁷⁶ V. Bůžek, O. Jakubec, P. Král, Jan Zrinský, s. 159.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 160.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 161.

²⁸⁰ Rakev zhotovil pražský konvář Valtin Hölman, Tamtéž, s. 164.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž, s. 165

²⁸³ V. Bůžek, Aliance, s. 19.

²⁸⁴ Soupis hostů ani popis smuteční slavnosti nejsou k dispozici, lze ovšem očekávat, že pohřeb Jana Zrinského ze Serynu se příliš nelišil od pohřbu Petra Voka z Rožmberka, který se uskutečnil jen o několik měsíců dříve. V. Bůžek - O. Jakubec - P. Král, Jan Zrinský, s. 167.

a za doprovodu opata, kněží z kostelů na rožmberském panství, jezuitů, minoritů a klarisek se průvod vydal do klášterního kostela. Janem Zrinským ze Serynu končila jedna významná epocha, neboť bez dětí zemřel poslední pokrevně spřízněný potomek Rožmberků. Při pohřbu tak za márami krácel Jan Jiří ze Švamberka, dědic urozenosti i majetků. Jediný příbuzný zesnulého, manželka Marie Magdaléna Zrinská z Kolovrat, pravděpodobně kráčela v průvodu až ve druhé části, společně se svým fraucimorem, kde bylo místo příslušející ženské části průvodu.²⁸⁵ Průvodu přihlíželi také poddaní z rožmberského panství a obyvatelé Vyššího Brodu.²⁸⁶ Po smutečním obřadu bylo tělo uloženo do samostatné hrobky v levé krajní kapli svatého Bartoloměje v klášterním kostele. Stěny a oltář kaple vymaloval Tomáš Třebochovský,²⁸⁷ který se později podílel i na malbách při pohřbu Jana Jiřího ze Švamberka. Kameník Jan Baptista Späcz z Lince vyhotovil jedinečný náhrobek.²⁸⁸ Smuteční slavnost vyvrcholila okázalou hostinou,²⁸⁹ jíž dával Jan Jiří ze Švamberka na odiv svou urozenost a bohatství, jak bylo v raném novověku obvyklé.²⁹⁰

Po pohřbu Jana Zrinského ze Serynu se konečně stal Jan Jiří ze Švamberka právoplatným dědicem všech bývalých rožmberských majetků (vyjma dříve prodaného Českého Krumlova, Prachatic, Volar, stříbrných dolů v Rudolfově a Ratibořských Horách, paláce na Hradčanech a Kratochvíle). Jediným rožmberským majetkem, který se nedostal do Švamberkovy správy, se stal klášter ve Vyšším Brodě, který po smrti Petra Voka spravoval pokrevně spřízněný Zrinský. Podle závěti posledního Rožmberka se po vymření Zrinských měl ujmout patronátního práva nad klášterem, tedy i rodovou hrobkou, český král.²⁹¹ S majetky ale Jan Jiří zdědil opět množství dluhů po Janu Zrinském v celkové výši 17 000 kop grošů českých. Předně bylo potřeba také vyplatit vdovu Marii Magdalénu Zrinskou z Kolovrat odkázanou částkou 10 000 kop.²⁹² Kvůli nově nabytým dluhům se Janu Jiřímu roztáčel kolotoč neustálých půjček a umořování

---

²⁸⁵ Tamtéž, s. 169 – 170.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 171.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 172.

²⁸⁸ K náhrobku blíže tamtéž, s. 177 – 186.

²⁸⁹ Při hostině byli zkonzumováni dva voli, dvě krávy, čtrnáct telat, třicet ovcí, patnáct jehňat, třicet krůt, tři sta slepic, osm kusů vysoké zvěře, dvanáct králíků, několik desítek drobných ptáků, množství pstruhů, platýzů, lososů, okounů, lipanů, štik a kaprů. Z ovoce mohli smuteční hosti ochutnat citrony, pomeranče, fíky a olivy. Pokrmy byly dochucovány šafránem, pepřem, zázvorem, hřebíčkem, muškátovým květem, skořicí, mandlemi, rozinkami, cukrem a perníkem. Pilo se rakouské, rýnské a uherské víno. Tamtéž, s. 176 – 177.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 175.

²⁹¹ Václav Bůžek - Josef Hrdlička a kol., *Dvory Velmožů s erbem růže*, Praha 1997, s. 97.

²⁹² Tamtéž, s. 187.

úroků, tak typický pro každého významného šlechtice v raném novověku.²⁹³ Ačkoliv na počátku 17. století již šlechtické velkostatky dávno prošly proměnou z rentovního na režijní formu podnikání,²⁹⁴ náklady na sebezprezentaci a na chod narůstajícího dvora byly až příliš vysoké. Příjmy jednotlivých panství byly navíc poměrně často snižovány o defraudovaný majetek, který svému pánu zcizovali vrchnostenští úředníci.²⁹⁵ Jelikož měl Jan Jiří celou řadu panství v západních a jižních Čechách, jistě nemohl pečlivě dohlížet na účty každého z nich, a proto není pochyb o tom, že se tak dělo i v jeho případě.

Jan Jiří ze Švamberka se snažil snižovat své dluhy šetřením. Na svém dvoře po snížení počtu úředníků zaznamenal výdaje o 1700 kop českých grošů ročně menší, než vydával Petr Vok z Rožmberka.²⁹⁶ Okázalá sebezprezentace a nákupy luxusního zboží však stála švamberskou pokladnu 18 600 kop grošů českých ročně.²⁹⁷ I přes snahu o snížení rozpočtů se stal Jan Jiří ze Švamberka nejvíce zadluženým šlechticem do třicetileté války.²⁹⁸ V roce 1616 se svými dluhy 396 607 kop grošů českých převýšil i někdejší dluhy Viléma z Rožmberka o více než 50 000 kop.²⁹⁹

Nejčastější formou umořování dluhů nebo alespoň jejich úroků byly další půjčky. Raný novověk je doba, kdy na půjčování peněz zbohatly mnohé rytířské rody.³⁰⁰ Šlechtic si často půjčoval hotovost i od vlastních úředníků. Také Jan Jiří ze Švamberka měl věřitele na svém dvoře. Mezi nejvýznamnější patřil Matěj Dekara z Rozenétu, který svému pánovi poskytl půjčku na 7000 kop českých grošů, dále Martin Lomnický ze Šebínu 3500 kop, Řehoř Štrup 1250 kop, Vít Voštírálek 800 kop Abrahám Lampl 500 kop a Václav Březan 450 kop.³⁰¹ Dalšími významnými věřiteli pána ze Švamberka mimo jeho dvůr byla Anežka Hocková s půjčkou 11 250 kop grošů českých,³⁰² Vilém

---

²⁹³ V. Bůžek - J. Hrdlička - P. Král - Z. Vybíral, *Věk*, s. 208 – 211.

²⁹⁴ *Tamtéž*, 207 – 208.

²⁹⁵ *Tamtéž*, s. 214.

²⁹⁶ P. Maťa, *Svět*, s. 245.

²⁹⁷ *Tamtéž*, s. 274, Pro srovnání roční výdaje Petra Voka z Rožmberka byly 17 700 kop grošů českých. *Tamtéž*.

²⁹⁸ Srov. v tabulce P. Maťa, *Svět*, s. 224.

²⁹⁹ Dluhy Viléma z Rožmberka dosahovaly na konci jeho života výše 348 368 kop grošů českých. *Tamtéž*.

³⁰⁰ V. Bůžek - J. Hrdlička - P. Král - Z. Vybíral, *Věk*, s. 210.

³⁰¹ J. Jánský, *Páni*, s. 407.

³⁰² SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, ze Švamberka, inv. č. 574.

Slavata z Chlumu a Košumberka s půjčkami v celkové výši 5700 kop,³⁰³ Jiřík Havránek z Milevska s 3545 kop,³⁰⁴ či Pavel Vosterský ze Sulevic 1750 kop.³⁰⁵

Po Smrti Petra Voka přešla do švamberského majetku také rozsáhlá rožmberská knihovna čítající 11 000 svazků. Ta byla ponechána na původním místě, v Třeboni. Jan Jiří ji sloučil se svou knihovnou a dále rozšiřoval o nákupy dalších knih. Po bývalém rožmberském dvořanovi, učenci a doktorovi Heřmanovi Bulderovi odkoupil od jeho sestry knihovnu čítající 400 vázaných i nevázaných knih.³⁰⁶ Tyto a další nově pořízené knihy nechal švamberský velmož opatřit svými exlibris.³⁰⁷ Spolu s knihovnou zůstal na třeboňském zámku také rožmberský archiv. Švamberský archiv se nacházel na Zvíkově v Hlízaté věži, od níž měl klíče vždy nejstarší člen rodu,³⁰⁸ v tomto případě Jan Jiří ze Švamberka. Měl za úkol chránit starobylá i nová privilegia a další důležité dokumenty týkající se historie či práv rodu Švamberků.³⁰⁹

Spolu s rožmberskými statky zdědil Jan Jiří také úředníky a služebníky, kteří zde sloužili ještě za posledního pána z Rožmberka. Aby Švamberk dal na odiv svou návaznost na rod s erbem růže, zanechal většinu dvora Petra Voka z Rožmberka nezměněnou.³¹⁰ Jednak tak splnil reprezentační nutnost a jednak tím splnil závěť Petra Voka z Rožmberka. Na třeboňském panství tak zůstal ve své funkci i nadále hofmistr, který řídil prakticky celý dvůr.³¹¹ Pod něj spadal komorník, dohlížeč nad soukromým obydlím a ošacením vrchnosti, kuchmistr s kuchyňským písařem, 2 – 4 kuchaři, 2 – 3 kuchtíky, myčkou nádobí, 2 řezníky, 2 pekaři a vinným šenkem, dále štolmistr, pod něhož spadal zásobovatel, kočí, maštalíři a pomocná čeleď ve stájích, lovcí a další

---

³⁰³ Tamtéž, inv. č. 561, 562.

³⁰⁴ Tamtéž, inv. č. 586.

³⁰⁵ Tamtéž, inv. č. 611

³⁰⁶ V. Bůžek, Dvory, s. 265.

³⁰⁷ J. Jánský, Páni, s. 411.

³⁰⁸ F. Tyl, Paměti, s. 128.

³⁰⁹ Soupis, revizi a uspořádání celého švamberského archivu provedl v roce 1616 Václav Březan a vypracoval k němu katalog *Registrum všeljakých listův, privilegií, majestátův a obdarování i zápisův Jich Milostí císařův a králův českých. Item trhův směn a smluv rozličných i jiných pamětí etc. v příčině statkův, dědin a gruntův etc. na pány z Schwanberka etc. se vztahujících a na hradě Zvíkově složených. Jeho Milosti vysoce urozeného pána pana Jana Jiřího z Schwannbergka etc. jakožto nejstaršího pána toho rodu etc. nařízení s pilností sepsáno a v pořádek uvedeno skrze Václava Březana etc. Léta Páně 1616. A načisto přepsáno dne 15. Feb[ruaris] Anno Domini 1617. Na Třeboni.*

³¹⁰ Zatímco na dvoře Petra Voka z Rožmberka sloužilo 220 – 240 osob, Jan Jiří ze Švamberka postupně zredukoval toto množství na 180 – 200 osob. Většina zrušených míst byla pouze sloučena dohromady. Jiří Kubeš, Švamberský dvůr v Třeboni v letech 1611/1612 až 1620, in: Opera historica 7, 1999, s. 462.

³¹¹ V letech 1611 – 1612 rytíř Rudolf Puš z Gamsfeldu, 1612 – 1615 Hynek Čáslav z Podolí. Tamtéž s. 452.

dvořané bez přesně vymezených pravomocí a povinností.³¹² Dále se u třeboňského dvora Jana Jiřího ze Švamberka nacházel lékař, lékárník, kazatel, knihovník, kapela,³¹³ hodinář, malíř,³¹⁴ zaměstnanec zbrojnice a učitelé.³¹⁵ Raně novověký dvůr by nebyl kompletní bez fraucimoru. K tomu třeboňskému patřily čtyři členky panských rodů a dvě členky rytířských rodů. Většina z nich měla ještě své služebnice, které patřily k tzv. „dolnímu fraucimoru“. Jan Jiří ze Švamberka nerozpustil švamberský fraucimor ani po smrti své manželky,³¹⁶ zato rožmberský fraucimor rozpustil záhy po smrti Petra Voka 2. ledna 1612.³¹⁷

---

³¹² Tamtéž, s. 452 – 455.

³¹³ Rožmberskou kapelu převzal Jan Jiří ze Švamberka v nezměněném složení, ale postupem doby jí zmenšoval z devíti na sedm osob. Tamtéž, s. 455.

³¹⁴ Již zmíněný Tomáš Třebochovský.

³¹⁵ Tamtéž, s. 454 – 455.

³¹⁶ Tamtéž, s. 456.

³¹⁷ J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 633.

Památník Jana Jiřího ze Švamberka

Památník Jana Jiřího ze Švamberka je vázaná kniha s rozměry 10,5 x 16,5 cm, má 509 folií. Psací látkou je papír, do knihy nebyly vevázány žádné pergamenové ani jiné ozdobné listy. Památník má koženou nebarvenou vazbu, zadní strana je zdobená nepřiliš zřetelnou rytinou.³¹⁸ Na přední straně je ozdobná rytina, nad níž je nadepsáno majuskulami HHGVSS, pod ní letopočet 1586 arabskými číslicemi. Zkratka HHGVSS v tomto případě znamená nejspíše jméno majitele, tedy *Herr Hans Georg Von SSwamberg*. Zdvojené S na konci znázorňuje počestění jména z německého *Schwanberg* (popř. též *Schwamberg*) na českou variantu *Švamberk*. Letopočet 1586 je nejspíše rokem založení štambuchu. Základem památníku je kniha lékaře a básníka Johanna Posthia z Germersheimu *Epigramma Graecum*.³¹⁹ Vydal ji Sigmund Feyerabend ve své tiskárně ve Frankfurtu nad Mohanem. Feyerabend vydával sériově tisky přímo určené jako budoucí štambuchy.³²⁰ Vytištěna byla v roce 1579. Mezi očíslovanými stránkami 1 – 180³²¹ je vevázán vždy různý počet původně prázdných listů.

Štambuch je ohraničen daty 1565 a 1812. Většina zápisů spadá do první části, kdy byl majitelem Jan Jiří ze Švamberka, tedy do let 1586 – 1615. V památníku se ale nachází jeden záznam datovaný do roku 1565.³²² Vzhledem k tomu, že do památníku nejspíše již nebylo po svázání dodatečně zasahováno, lze předpokládat, že autor záznamu udělal chybu v dataci, popletl čísla či je špatně zapsal, nebo chtěl připomenout nějakou dřívější událost. Může se také jednat o list, který Jan Jiří ze Švamberka někde získal ještě předtím, než svůj památník založil. Tento list mohl být podnětem k samotnému založení památníku. Záznamy z pozdějších let jsou získané jinou osobou, nejspíše jedním z Krušinů ze Švamberka, jak bude ještě vysvětleno dále.

V památníku se nachází 104 vymalovaných vyobrazení erbů inskribentů. Mezi nimi se nachází na foliu 63 umělecké ztvárnění dvou erbů posazených do okrasného pozadí. Ostatní erby jsou větší či menší kvality, převažuje prosté vyobrazení bez štítonošů. Erb

³¹⁸ Tato rytina je již značně poničená, nejspíše se však jedná o stejnou či podobnou rytinu, jaká zdobí přední stranu.

³¹⁹ Blíže k dílu Wilhelm Kühlmann - Volker Hartmann - Susann El Kholi - Björn Spiekermann, Die Deutschen Humanisten, Dokumente zur Überlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur in der Frühen Neuzeit, Abteilung I: Die Kurpfalz; Bd. III: Jacob Micyllus, Johannes Posthius, Johannes Opsopoeus und Abraham Scultetus, Brepols 2010, s. 135 - 138.

³²⁰ M. Ryantová, Památníky, s. 167.

³²¹ Číslování původní knihy, tj. bez dodatečně vevázaných listů.

³²² Fol. 74r.

na foliu 121 je pouze předkreslen tužkou či olůvkem, jímž je naznačen i budoucí zápis. Některé malované erby jsou vystřižené a do památníku pouze vlepené.³²³ Tyto erby jsou na listech nalepeny bez podpisu či věnování. Někdy je na jednom listu nalepeno více erbů najednou. Erb na foliu 107r je doplněn popiskem „*Tento jest erb Svarovský(?)*“. Jan Jiří ze Švamberka nejspíše nemohl získat záznam od zmíněného šlechtice, který ovšem patřil do okruhu jeho pánů a přátel, a proto si jej zaznamenal alespoň tímto způsobem. Zajímavostí je, že žádný z ostatních takto vlepených erbů již přípisek nemá. Celkové množství jednotlivých erbů je důkazem cílevědomého sestavování „erbovní galerie“ Janem Jiřím ze Švamberka.

Ve štambuchu je 128 předtištěných rytin, které znázorňují postavy držící prázdný štít, sloužící případným inskribentům jako předloha pro usnadnění budoucího zápisu. Autorem rytin je významný norimberský ilustrátor Jost Amman, který dlouhodobě spolupracoval s nakladatelem Sigmundem Feyerabendem.³²⁴ Od druhé poloviny památníku se mezi těmito rytinami objevuje ještě další typ předtištěného erbu, tentokrát pouze samotný bohatě ozdobený prázdný štít. Je možné, že majitel nechal tyto volné listy s předtištěnými erby do památníku vevázat až dodatečně, na což poukazuje skutečnost, že se objevují až od druhé poloviny knihy. Další možností je, že majitel si nechal štambuch na zakázku „poskládat“ přímo u tiskaře v tomto pořadí. Mnohé z rytin postav držící štít jsou, zejména v první polovině památníku, kolorované.³²⁵ Tento jev není v památnících neobvyklý. Vybarvené rytiny vypadaly pestřeji a celkový dojem z památníku byl tak mnohem lepší. Od folia 214 jsou kolorované rytiny spíše výjimečné. Jan Jiří ze Švamberka si chtěl svůj památník ozdobit také intelektuálně, proto se v mnohých štítech, zejména opět v první polovině štambuchu, objevují krátké latinské citáty, všechny psané stejnou rukou, tedy rukou majitele. Zda tyto citáty psal hned po pořízení památníku či až ke konci, kdy se snažil zaplnit nevyužitě místo, není známo. Avšak vzhledem k okolnosti, že ani jedna z rytin nebyla inskribenty využita, se dá předpokládat, že Jan Jiří tyto citáty psal brzo po pořízení štambuchu.

---

³²³ Tyto erby se nacházejí na foliu 44, 107,

³²⁴ M. Ryantová, Památníky, s. 167 – 168, 172, 303, 310.

³²⁵ Některé rytiny jsou vybarvené poměrně zručně, jiné méně.

Ve štambuchu Jana Jiřího ze Švamberka se nachází několik samostatných chronogramů rozmístěných po celém památníku.³²⁶ Ačkoliv jejich užívání bylo obvyklé především od sedmdesátých let 16. století do dvacátých let 17. století,³²⁷ jsou zde chronogramy novějšího datování. Pouze zápis Heinricha staršího z Ortenburgu na foliu 71r z roku 1586, který je navíc doplněn vyobrazením erbu inskribenta, spadá do období rozmachu chronogramů. Většina jich je datována do období mezi léty 1723 – 1743. Všechny chronogramy jsou psány v latině stejnou rukou, nejspíše rukou jednoho z pozdějších majitelů.

V památníku se nachází zapsaný souvislý text.³²⁸ Jde o prosté, nedatované opisy jednotlivých latinských citátů a přísloví. Autorem je podle písma, jedna osoba. Nejspíše se jedná opět o jednoho z pozdějších majitelů památníku, některého z Krušinů ze Švamberka.

Praxe, kdy inskribent nejprve učinil zápis do památníku, aby později nechal domalovat erb, který ale z nějakého důvodu chybí, se objevuje i ve štambuchu Jana Jiřího ze Švamberka.³²⁹ Důvodů absence vyobrazení erbu či ilustrace mohlo být několik: Inskribent neměl dostatek času, finančních prostředků k zaplacení ilustrace, podklady pro malíře, nebo prostě žádného nesehnal. Tyto zápisky se vyznačují uvedením devízy a data na horní straně stránky, věnováním a podpisem na spodní. Mezi nimi inskribent záměrně vynechal místo pro budoucí malbu, která ovšem ze zmíněných důvodů chybí. Opačný příklad, kdy inskribent nechal vymalovat erb a ozdobné pruhy pro zápis devízy, data a věnování ale z nějakého důvodu již nestihl učinit zápis, se v památníku rovněž nachází.³³⁰ Většinou se jedná o pouhou malbu erbu uprostřed listu. Výjimečná je v tomto ohledu malba z folia 418r, kde je namalovaná i ozdobná stuha, do níž měl inskribent zapsat svůj podpis, případně věnování.

Zápisy s vyobrazením erbů na foliu 161r a 161v by mohly naznačovat, že nebyly původně zapsané do památníku Jana Jiřího ze Švamberka, ale že do něj byly později vevázány, díky čemuž došlo k seříznutí okrajů listu a zápisy se tak dostaly do spodního

---

³²⁶ V první polovině se jich však nachází podstatně méně (Fol. 20r, 23r, 71r) než v druhé (Fol. 381r, 381v, 383r, 384r, 386r, 387v, 388r, 388v, 389r, 392r, 393r, 396r, 399r, 400r, 401r, 460r, 460r). Nápadné je seskupení chronogramů mezi folii 381 – 401. Jsou nejspíše dílem jednoho autora i podle písma.

³²⁷ M. Ryantová, *Památníky*, s. 273.

³²⁸ Fol. 26r – 28v, 30r – 31v, 35r – 36v, 39r, 39v, 41r, 41v, 111r – 112v, 114r – 115r, 118r, 118v, 120r – 121v, 126r, 126v, 127v, 207r, 219r – 220r, 377r, 463r, 463v.

³²⁹ Fol. 79r, 81v, 84r, 84v, 109r, 115v, 151r (zápis datován 1807), 271r, 281v, 327r, 446r, 493r.

³³⁰ Fol. 169r, 183r, 184v, 207v, 225v, 326v, 387r a 418r.

vnějšího rohu. Ani jeden ze zápisů však není seříznut, resp. nechybí mu žádná část. Lze tedy předpokládat, že pouze autoři chtěli z neznámých důvodů svůj zápis odsunout ze středu listu na kraj.

Jeden z majitelů památníku se také snažil zasahovat do něj tím, že vyřízl několik stran.³³¹ Pravděpodobně obsahovaly nevhodný zápisek či ilustraci, nebo na nich mohl být zapsán někdo, kdo nebyl v památníku vítán. Dalším důvodem pro vyříznutí záznamu mohlo být to, že zápis byl nějakým způsobem cenný. Na vyříznutém listu před foliem 337r lze spatřit ve třech řádcích zbytky zápisu v němčině.³³² Před foliem 487r, ke konci štambuchu, je vyříznuto hned několik listů. Další zásah je smazání zapsaného citátu uvnitř erbu na foliu 285r. Jednalo se buďto o gramatickou chybu, kterou chtěl Jan Jiří ze Švamberka zamaskovat, o nevhodný nebo nepovedený text, nebo o nehodu, při níž byl zápis rozmazán. Poslední možnost je však málo pravděpodobná, neboť v takovém případě by rozmazání textu zasahovalo i mimo plochu štítu. Zdali byl zápis vymazán už Janem Jiřím nebo nějakým pozdějším držitelem památníku, zjistit nelze.

Další majitelé památníku

Památník uzavřel Jan Jiří ze Švamberka v roce 1615, tedy v době, kdy odešel z aktivního politického života. Z toho roku se nachází v památníku posledních pět zápisů věnovaných Janu Jiřímu ze Švamberka. Další zápisy se v památníku pocházejí až z roku 1723 a pokračují do roku 1749. Nejsou psány často, obvykle pouze jeden za rok.³³³ Většina těchto zápisů ale spadá do skupiny již zmíněných chronogramů, které jsou psané jednou rukou. Nejsou to tedy plnohodnotné zápisy, ale pouze jakási zkouška, jak mohou chronogramy na jednotlivé roky vypadat. V památníku se dále nacházejí dobově odtržené zápisy z let 1769 a 1777. Zápis z roku 1769 zaznamenává svatbu majitele Vojtěcha Krušiny ze Švamberka,³³⁴ jenž v zápisu není jmenován, s Terezií

---

³³¹ Vyříznuté listy jsou před folii 13r, 18r, 337r, 486r, 487r.

³³² V jednotlivých řádcích lze přečíst „Ad“, „soll“, „den“.

³³³ Zápisy jsou psané v letech 1723, 1724, 1728, 1729, 1731, 1737 (3 zápisy), 1738 (2 zápisy), 1739, 1740, 1741 (2 zápisy), 1745 (2 zápisy), 1749.

³³⁴ Archiv hlavního města Prahy, Sběrka matrik, Matriky katolické, Praha I Staré Město, Kostel Panny Marie na Louži, sign. PML O7, fol. 4. Viz snímek č. 7 na internetové adrese http://amp.bach.cz/pragapublica/Zoomify.action;jsessionid=69404344657F944ADE53391928C20FA?scanIndex=0&entityRef=%28%5En%29%28%28localArchiv%2C%5En%2Chot_%29%28unidata%29%29%2885196%29%29.

Vojtěch Krušina ze Švamberka, člen zednářské lóže, bydlící v Jesenicích, i Terezie Čermáková byli tou dobou poddaní na panství Vysoký Chlumec..

Čermákovou.³³⁵ Svatba se uskutečnila 24. září 1769 v kostele Panny Marie na Louži. Všechny zápisy jsou věnované či přímo zapsané Krušiny ze Švamberka. Jedná se o rod Krušinů z panství Vysoký Chlumeč, který se v 17. století snažil navázat na tradice pánů ze Švamberka. Odvolávali se přitom na majestát z roku 1509, o němž bylo roku 1905 zjištěno, že se jedná o falzum. Kolem roku 1800 se rod rozdělil do tří větví.³³⁶

Památník byl naposledy využit mezi lety 1797 – 1812.³³⁷ I zde vystupují ve věnováních Krušinové ze Švamberka, konkrétně jména Václav, Jan Baptista, Šimon a František.³³⁸ Většinou se jedná o zápisy 10 osob z měšťanského stavu. Některá věnování jsou také uváděna bez konkrétního jména. V letech, kdy české země zasáhly napoleonské války, se v památníku objevují zápisy od procházejících vojáků. V roce 1808 se tak do štambuchu zapsal kapitán Henry baron Sourdenay a v roce 1809 Josef markýz Paterie z Janova.

---

³³⁵ „Do stavu svatého manželstva [j]sem vstoupil léta páně 1769 dne 25ho měsíce Září. Svou manželku Terezii vlastní dceru pana Jana Čermáka, měšťana a spoluradního královského věnného města Mělníka. A na hlavním městě Pra[ž]ském v Nejsvětější Rodičky boží v chrámu Páně tak nazvaném na loži v Starým městě kopulírování [j]sme byli. Ve jménu páně.“

³³⁶ Petr Mašek, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, Praha 2008, I, s. 508 – 509.

³³⁷ Zápisky jsou psané v letech 1797, 1800, 1805, 1807, 1808, 1809, 1810, 1811, 1812. Vždy pouze jeden každý rok.

³³⁸ František zde vystupuje jako „držitel statku Pruchynovského“. Nejspíše se jen podepsal některému ze svých bratří.

Zásady zpracování

Přepsané záznamy z památnku Jana Jiřího ze Švamberka jsou seřazeny tak, jak se v památníku nacházejí. Zvlášť jsou oddělené latinské sentence, které si zapisoval Jan Jiří do štambuchu sám. Opisy latinských citátů a opisy chornogramů jsou shrnuty jako jeden záznam, ačkoliv zabírají v památníku několik stran. U každého záznamu je uvedeno pořadové číslo, folio, na němž se záznam nachází, datace, podpis inskribenta, popřípadě také jeho devíza a značka „*Manu propria*“, pokud jsou uvedeny, záznam textu, v případě že inskribent nějaký napsal, a popis ilustrace. Jsou zaznamenávány také odchylky od standardního umístění textu, přírodně zvláštnosti, které se na popsaném listu vyskytují.

Podpisy inskribentů jsou přepisovány tak, jak se v památníku nacházejí, minuskuly a majuskuly jsou zachovány podle původního textu, spřežky „cz“, „rz“ jsou přepisovány podle nynějšího znění na „č“, „ř“, zdvojení souhlásky „ss“ je přepisováno jako „š“. Pokud je jméno uvedeno ve zkratce, je tato do hranatých závorek (/) rozepsána. Písmena nečitelná, ať již z důvodu opotřebování papíru nebo nečitelnosti záznamu, jsou nahrazovány tečkami. Přeškrtnutý text je uveden ve špičatých závorkách (< >). Osoby, které lze ze zápisu určit, jsou rozepsány v poznámkách pod čarou.³³⁹ Je zde v závorce uvedeno jejich datum narození a úmrtí, dále pak stručná charakteristika. Pokud je rok narození či úmrtí neznámý, je nahrazen otazníkem. U osob, které kvůli nedostatku informací, nečitelnosti zápisu nebo jejich historické anonymitě nelze určit je v poznámce pod čarou uvedeno. Zapsané ženy, jejichž identifikace je obtížná či nemožná, nejsou u záznamů až na výjimky rozváděny.

Devízy zaznamenané pouze v iniciálové podobě jsou rozepisovány podle klíče *Lexikon der Stambuchsprüche, Stechow's Stammbuchsprüche Schlüssel (S.S.S.S.)*.³⁴⁰ Nelze však s jistotou doložit, že právě daná zkratka znamená přesně to, co je uvedeno

---

³³⁹ Osoby jsou identifikovány podle Miroslava Durajová – Rostislav Smíšek (Hg.), Hieronymus der Ältere Schlick, Das Tagebuch, Eine Selbstdarstellung aus den Jahren 1580 – 1582, České Budějovice 2008; Marie Koldinská – Petr Maťa (edd.), Deníku rudolfinského dvořana, Adam mladší z Valdštejna 1602 – 1633, Praha 1997; P. Marek (ed.), Svědectví; J. Pánek, Václav Březan, Životy, T. V. Bílek, Dějiny; Christian Gottlieb Jöcher, Allgemeines Gelehrten Lexicon, darinne die Gelehrten aller Stände sowohl mann – als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf ietzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifftten aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden, Leipzig 1750; Petr Mareš, Seznam přísedících komorního soudu Českého království v letech 1527 – 1620, Praha 2013.

³⁴⁰ F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon.

v klíči, neboť může jít o pouhou shodu písmen v odlišných sentencích. Určené zkratky tedy nejsou zcela směrodatné. Některé zkratky nejsou rozvedeny, neboť se v *Lexikonu* nenacházejí a jejich určování by mohlo být matoucí.

V památníku Jana Jiřího ze Švamberka se ilustrace nacházejí především v podobě vymalovaných erbů jednotlivých inskribentů. V takovém případě je určený erb identifikován u záznamu.³⁴¹ Erby nejsou heraldicky popsány. Malované ilustrace se v památníku nenacházejí. U záznamů je uvedena jakákoliv odlišnost od obvykle psaného textu (podtržení, rámeček, ozdoby).

Záznamy

Záznam č. 1

Fol. 4r

Datace: 1609

Podpis: *Elyschka von Schwamberk a Burgraffin von Donin.*³⁴² *Elsabet frau von a.... Collona zu Vels.*³⁴³

Devíza: *ZDMH Hans Jirg von Schwanberg.*

Vymalovány 3 erby bez štítonořů. Nad erbem pánů z Donína a Colonů z Felsu je vymalován švamberský.

Záznam č. 2

Fol. 13r

Datace: Bez datace (novější zápis)

Podpis: *Václav Šimon Mráček.*³⁴⁴ Za podpisem zkratka *M[anu] [prop]ria.*

Zápis: *Není slušné na to hledieti, což není slušné požiadati.*

---

³⁴¹ Erby jsou určovány především podle Milan Mysliveček, *Erbovník 1 -2, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*, Praha 1997; Martina Hrdinová, *Erby ctihodné šlechty slavného Království českého, edice a analýza erbovníků české šlechty z 80. let 17. století*, Praha 2013; J. A. Tyroff, *Wappenbuch der oestereichischer Monarchie I - XXXII, Nürnberg 1831 – 1872.*

³⁴² Eliška Švamberková z Donína (? - 1592), první manželka Jana Jiřího ze Švamberka. J. Jánský, *Páni*, s. 350.

³⁴³ Alžběta Švamberková rozená Colonová z Felsu (? - 1616), druhá manželka Jana Jiřího ze Švamberka. Tamtéž.

³⁴⁴ Nepodařilo se dohledat.

Bez ilustrací.

Záznam č. 3

Fol. 14r

Datace: 1609

Podpis *Christianus princeps Anhalt.*³⁴⁵

Devíza: *Sereni sub solo nihil.*

Vymalován erb knížat z Anhaltu v ozdobném vavřínovém kruhu.³⁴⁶

Záznam č. 4

Fol. 16r

Datace: 1592

Bez podpisu.

Devíza: *JSTD,*³⁴⁷ *JFMB.*³⁴⁸

Bez ilustrací.

Záznam č. 5

Fol. 16r

Datace: 1592

Podpis: *Katarina.*

Devíza: *MZB. Za podpisem zkratka me[i]n hande.*³⁴⁹

Zápis: IFTGIAG

Zápis ozdoben obrázkem srdce prostřeleného šípem mezi datací a ozdobným křížem.

Záznam č. 6

Fol. 16r

Datace: 1592

Podpis: *Johannes Sigismundus, Marchio Brandenb[urgis].*³⁵⁰

---

³⁴⁵ Kristián I. z Anhaltu-Bernburgu (1568 – 1630), německé kníže, protestantský diplomat, správce Horní Falce, 1619 – 1620 vrchní velitel českých vojsk, 1624 smířen s císařem. P. Marek (ed.), *Svědectví*, s. 618.

³⁴⁶ J. A. Tyroff, *Wappenbuch der oestereichischer Monarchie*, Nürnberg 1831 – 1872. II, fol. 20.

³⁴⁷ *Jesu Sterben tröstet dich*. F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 140.

³⁴⁸ *Jehova folatium meum*. Tamtéž, s. 138.

³⁴⁹ Německá varianta „Manu propria“

Devíza: *JSTD*.³⁵¹ Za podpisem zkratka *Manu p[ro]p[ria]*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 7

Fol. 16r

Datace: 1592

Podpis: *Ernst Herzog zu Schleswig Holstein*.³⁵²

Devíza: *MHZGA*.³⁵³

V dataci obrázek lístku.

Záznam č. 8

Fol. 16v

Datace: 1592

Podpis: *Freilein Anna Katharina MZB*.

Devíza: *RMHDDHG*.³⁵⁴ Za podpisem zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 9

Fol. 16v

Datace: 1592

Podpis: *Freilein Barbora Soffia MZB*.

Devíza: *MVDSICA* (!).

Bez ilustrací.

Záznam č. 10

Fol. 16v

Datace: 1592

Podpis: *Hedwig geborne Herzogin zu Braunschweig und Lüneburg*.³⁵⁵

---

³⁵⁰ Jan Zikmund Braniborský (1572 – 1619), 1608 – 1619 braniborský markrabě a kurfiřt, 1618 - 1619 pruský vévoda, protestant (kalvinista). P. Marek (ed.), *Svědectví*, s. 628.

³⁵¹ *Jesu Sterben tröstet dich*. F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 140.

³⁵² Nepodařilo se dohledat.

³⁵³ *Meine Hoffnung zu Gott allzeit/Mein Herz zu Gott allein*. Tamtéž, s. 157.

³⁵⁴ *Regiere mich Herr, durch deine Güte*. Tamtéž, s. 203.

Devíza: *GGGHVS*.³⁵⁶ Za podpisem zkratka *Manu p[ro]p[ria]*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 11

Fol. 16v

Datace: 1592

Podpis: *Anna geborne graffin und freulein zu Mansfeld.*

Devíza: *HMDG*.³⁵⁷

V devíze a v dataci ozdobné lístky.

Záznam č. 12

Fol. 17r

Datace: 1592

Podpis: *Heinrich Diettrich von Zauschwicz*.³⁵⁸

Devíza: „*Ich befehle Gott mein leben und sterben.*“

Nad datací křížek.

Záznam č. 13

Fol. 17r

Datace: 1592

Podpis: *Maria von Rottkirchen, geborne von Buetradin.*

Devíza: *AMHG*.³⁵⁹

Bez ilustrací.

---

³⁵⁵ Hedwiga rozená z Braunschweigu – Lünebrugu (? - 1602), nejspíše manželka Julia z Braunschweigu – Lüneburku. Wilhelm Havemann, *Geschichte der Lande Braunschweig – Lüneburg*, II, Göttingen 1855, s. 383, 418.

<http://www.google.de/books?id=FXgIAAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=editions:0iwluSe5u3nWLM26hzOfU4#v=onepage&q&f=false>.

³⁵⁶ *Gott gebe Gnade Heil und Segen*. Tamtéž, s. 88, 118.

³⁵⁷ *Hilf mir durch Gnade*. Tamtéž, s. 115.

³⁵⁸ Jindřich Dietrich von Zauschwitz (? -?), německý šlechtic (?). J. Pánek (ed.), *Václav Březan, Životy*, s. 866.

³⁵⁹ *Alle meine Hoffnung Gott*. F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 15.

Záznam č. 14

Fol. 18r

Datace: 1592

Podpis: *Eustachius von Wulffen Oberst.*³⁶⁰

Devíza: *MHZG.*³⁶¹

Bez ilustrací.

Záznam č. 15

Fol. 18r

Datace: 1592

Podpis: *Anna, geborne von Münicheussen.*

Devíza: *HGMFX.*³⁶²

Bez ilustrací.

Záznam č. 16

Fol. 19r

Datace: 1609

Podpis: *Wilhelm, herzog zu Braunschweig a Lünebrugk.*³⁶³

Devíza: „*Dominus providebit*“ *DHWWM.*³⁶⁴

Uprostřed stránky vymalován erb vévodů z Braunschweigu - Lüneburgu olemovaný vavřínovým věncem. Erb je oproti pozdější verzi stranově převrácený.³⁶⁵

Záznam č. 17

Fol. 20r, 23r, 47r, 381r, 381v, 383r, 384r, 386 - 389r, 392r - 393r, 396r, 399r – 401r, 460r, 460v

Různé datace z první poloviny 18. století.

Záznamy chronogramů psané jedním autorem (nejspíše Krušina ze Švamberka).

---

³⁶⁰ Nepodařilo se dohledat.

³⁶¹ *Meine Hoffnung zu Gott.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 157.

³⁶² *Hilff Gott mit Freuden.* Tamtéž, s. 112.

³⁶³ Nepodařilo se dohledat.

³⁶⁴ *Der Herr wird's wohl machen.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 53.

³⁶⁵ Johann Christoph Gatterer, *Der Aurchlauchtigen Welt zum drey und draisigstenmal nau vermehrten und verbesserter Geschichts – Geschlechts – und Wappen – Kalender auf das Jahr 1765*, s. 62 - 63.

Bez ilustrací.

Záznam č. 18

Fol. 25r

Datace: 1606

Podpis: *Anna Susana, Graffin zu Harteck, wittib, gebernii Herin zu Lichtenstein.*

Devíza: *AGDE*.³⁶⁶

Křížek nad datací.

Záznam č. 19

Fol. 25r

Datace: 1606

Podpis: *Susana Frau von Oppersdorf, geborne Gräffin zu hardtechk, wittyb.*

Devíza: *GIMT*.³⁶⁷

Křížek nad datací.

Záznam č. 20

Fol. 25r

Datace: 1606

Podpis: *Judid graffi[n] zu Hartechk.*

Křížek nad datací.

Záznam č. 21

Fol. 25v

Datace: 1606

Podpis: *Ursula Sophia, freilein von Opperssdorff.*

Devíza: *GDWIDB*.

Bez ilustrací.

---

³⁶⁶ *Allein Gott die Ehre/Anfang gedenk das End'*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 8.

³⁶⁷ *Gott ist mein Trost*. Tamtéž, s. 94.

Záznam č. 22

Fol. 25v

Datace: 1606

Podpis: *Susana, freilein von Opperstorff.*

Devíza: *TSW.*³⁶⁸

Bez ilustrací.

Záznam č. 23

Fol. 25v

Datace: 1606

Podpis: *Katarina Elisabet, freilein von Opperssdorff.*

Devíza: *GADE.*³⁶⁹

Bez ilustrací.

Záznam č. 24

Fol. 26r – 28v, 30r – 31v, 35r – 36v, 39r, 39v, 41r, 41v, 111r – 112v, 114r – 115r, 118r, 118v, 120r – 121v, 126r, 126v, 127v, 207r, 219r – 220r, 377r, 463r, 463v.

Zápis: opisy latinských citátů a přísloví.

Bez ilustrací.

Záznam č. 25

Fol. 38r

Datace: 1589

Podpis: *Albrecht von Globens.*³⁷⁰

Devíza: *GVAD.*

Uprostřed listu vyobrazen erb hrabat von Globen und Stambach.³⁷¹

---

³⁶⁸ *Trau, schau, wem.* Tamtéž, s. 228.

³⁶⁹ *Gedenke an das Ende/Gott allein die Ehre.* Tamtéž, s. 83.

³⁷⁰ Albrecht Globnar z Globenu na Puchlovicích (?) (? - ?), hejtman hradu Loketského, 1571 - 1586 vrchní hejtman v Jáchymově. Ottův slovník naučný X, s. 197.

³⁷¹ J. A. Tyroff, Wappenbuch, IV, fol. 20.

Záznam č. 26

Fol. 42r

Datace: 1565

Podpis: *Hans Wilhelmb herr von Schenn Girchen und Anger bey herrschafft Sefelt und Grossen Schweinbort.*³⁷²

Devíza: *Cupeo dissolus et esse cum CHRISTO.*

Uprostřed listu vyobrazen neznámý erb.

Záznam č. 27

Fol. 47r

Datace: 1737

Zápis není podepsán, obsahuje chronogram.

Záznam č. 28

Fol. 47v

Datace: 17. září 1588

Podpis: *Hans Friedrich H[erzog] Z[u] S[tietin] Pomme[r]an[us].*³⁷³

Devíza: *WGW.*³⁷⁴

Zápis ozdoben jednoduchým rámečkem, v dataci písmena RE propíchnutá šípem.

Záznam č. 29

Fol. 47v

Datace: 1588

Podpis: *Erdtmunth Geborne margigreffin zu Brandenburgk herzogin zu Stettin pamern.*

Devíza: *HFZSS.*³⁷⁵

Zápis ozdoben jednoduchým rámečkem s kudrlinkami.

---

³⁷² Nepodařilo se dohledat.

³⁷³ Nepodařilo se dohledat.

³⁷⁴ *Wie Gott Will.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 254.

³⁷⁵ *Herr, frühe zu seligem Sterben.* Tamtéž, s. 110.

Záznam č. 30

Fol. 48v

Datace: 1588

Podpis: *George Lassar graff von Ebersteins.*³⁷⁶

Devíza: *GMVI.*

Mezi devízou a datací se nachází kresba hlavy, pod věnováním, uprostřed listu vyobrazen neznámý erb.

Záznam č. 31

Fol. 48v

Datace: 1588

Zápis není podepsán.

Devíza: *CMS.*³⁷⁷

Bez ilustrací.

Záznam č. 32

Fol. 49r

Datace: 1588

Podpis: *Cristopher von Wendel Fürlinger pomeinischen auff maisthal auff Knetzo(?)*.³⁷⁸

Devíza: *HMG.*³⁷⁹

Bez ilustrací.

Záznam č. 33

Fol. 49r

Datace: 1588

Podpis: *Petter Panke auf den Cassen(?)*.³⁸⁰ Za podpisem se nachází zkratka *M[a]n[u] p[ropria]*.

---

³⁷⁶ Nepodařilo se dohledat.

³⁷⁷ *Christus mein Sieg/Christus meine Stärke/Christus mea salus.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 40.

³⁷⁸ Nepodařilo se dohledat.

³⁷⁹ *Hindurch mit Gott/Hilf mir Gott.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 115.

³⁸⁰ Nepodařilo se dohledat.

Devíza: *Vie wunde im Wein vas.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 34

Fol. 49r

Datace: 1588

Podpis: *Matthias kinkwo zu Krakow ....* ³⁸¹ Za podpisem připojena zápis *Meine Handt.*

Devíza: *HGAN.* ³⁸²

Bez ilustrací.

Záznam č. 35

Fol. 49v

Datace: 1588

Podpis: *Barttoltt von Borstelk homnister.* ³⁸³

Devíza: *GWG.* ³⁸⁴

Bez ilustrací.

Záznam č. 36

Fol. 49v

Datace: 1588

Podpis: *Frantz Borik Maz Konsaliger Shon.* ³⁸⁵ Za podpisem připojena zkratka [*Manu*] *p[ro]p[ria]*.

Devíza: *ANGW.* ³⁸⁶

Bez ilustrací.

Záznam č. 37

Fol. 49v

Datace: 1588

---

³⁸¹ Nepodařilo se dohledat.

³⁸² *Hilf Gott aus Not.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 110.

³⁸³ Nepodařilo se dohledat.

³⁸⁴ *Gott wird's geben/Gottes wille geschehe/Gottes Wort gilt.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 105.

³⁸⁵ Nepodařilo se dohledat.

³⁸⁶ *Alles nach Gottes Willen.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 17.

Podpis: *Grumode*.³⁸⁷

Devíza: *GMAV E*³⁸⁸ + *BV*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 38

Fol. 50r

Datace: 1588

Podpis: *Melcher Vieregke*.³⁸⁹

Devíza: *HMMG*.³⁹⁰

Bez ilustrací.

Záznam č. 39

Fol. 50r

Datace: 1588

Podpis: *Ginrich Lepelt*.³⁹¹

Devíza: *EW*.

V dataci namalovaný list.

Záznam č. 40

Fol. 50r

Datace: 1588

Podpis: *Hans Ronetzaun*.³⁹²

Devíza: *HGZG*.³⁹³

Bez ilustrací.

---

³⁸⁷ Nelze určit.

³⁸⁸ *Gott allein Angang und Ende*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 95.

³⁸⁹ Nepodařilo se dohledat.

³⁹⁰ *Hilf mir mein Gott*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 115.

³⁹¹ Nepodařilo se dohledat.

³⁹² Jiří Kinecký z Ronova (?), český šlechtic, účastník stavovského povstání 1618 – 1620. T. V. Bílek, Dějiny, s. 307.

³⁹³ *Hilf Gott zu Glück*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 113.

Záznam č. 41

Fol. 50r

Datace: 1588

Podpis: *Iacob Koller zu Harteck*.³⁹⁴ Za podpisem připojena zkratka *m[anu] p[ropria] schrieben*.

Devíza: *DKFK*.

Bez ilustrací.

Záznam je zapsán v pravém dolním rohu. Nejspíše vznikl při inskripci více osob naráz a již na něj nezbylo místo.

Záznam č. 42

Fol. 53r

Datace: 1590

Podpis: *Joachim Ellter Gasen Gznie zu Ortenburg*.³⁹⁵

Devíza: *Vmbra non ceolet soli*.

Bez ilustrací.

Zápis je kvůli vyblednutí inkoustu špatně čitelný.

Záznam č. 43

Fol. 53r

Datace: 1590

Podpis: *Lucia graffin zu Ortenburg, geborne freuni (?) van luisburg*.

Devíza: *GGLMF*.

Bez ilustrací.

Zápis je kvůli vyblednutí inkoustu špatně čitelný.

Záznam č. 44

Fol. 53r

Datace: 1590

---

³⁹⁴ Jeden ze členů rodu z Hardeggu. Nepodařilo se blíže dohledat.

³⁹⁵ Jáchym z Ortenburgu (1530 - 1600), německé hrabě. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 829.

Podpis: *Katarina graffin zu ortenburg.*

Devíza: *GFBZ.*³⁹⁶

Za zápisem vodorovná čára přes celou stránku. Zápis je kvůli vyblednutí inkoustu špatně čitelný.

Záznam č. 45

Fol. 53v

Datace: 1594

Podpis: *Elisabet Colluna frau zu Vols.*³⁹⁷

Devíza: *AKVG.*³⁹⁸

Bez ilustrací. Zápis se nachází v levém dolním rohu, ačkoliv je list jinak prázdný.

Záznam č. 46

Fol. 54v

Datace: 1590

Podpis: *Weningna Godorin geporne diorgkirchingerin.*

Devíza: *WGNWA.*

Před devízou se nachází křížek.

Záznam č. 47

Fol. 54v

Datace: 1590

Podpis: *Anna von prachindorff (?)*.

Devíza: *ZGMH.*³⁹⁹

Bez ilustrací.

Záznam č. 48

Fol. 54v

Datace: 1590

---

³⁹⁶ *Gott fürchten bringt Zuversicht/Gottes Furchtbring Zucht.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 86.

³⁹⁷ Eliška Colonová z Felsu. Viz poznámka č. 329.

³⁹⁸ *Alles kommt vor Gott.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 13. Zápis může být reakcí na nesplněné přání zplodit další potomky.

³⁹⁹ *Zu Gott mein Hoffen.* Tamtéž, s. 263.

Podpis: *Sofia Hauczpagerin.*

Devíza: *WWWGS.*

Zápis se nachází při pravé straně listu (u hřbetu), je orámován jednoduchou linkou.

Záznam č. 49

Fol. 57v

Datace: 1590

Podpis: *Joachim von der schwenburgk.*⁴⁰⁰

Devíza: *Alles von Gott gewe... .*

Zápis je podtržen vodorovnou jednoduchou čarou.

Záznam č. 50

Fol. 57v

Datace: 1590

Podpis: *Elisabet geborn von dagesov de joshin von der Sshudenbursch Eilicze hausfraw(?).*

Devíza: *Godt ist mein wose(?).*

Bez ilustrací.

Záznam č. 51

Fol. 59r

Datace: 1590

Podpis: *Hulyzabett poplýna von lobkowicz geporne von kolowrat.*⁴⁰¹

Devíza: *GMT. Připojena značka m[anu propria].*

Zápis je oddělen vodorovnou jednoduchou čarou.

Záznam č. 52

Fol. 59r

Datace: 1590

---

⁴⁰⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁰¹ Alžběta (Eliška) Popelová z Lobkovic (? - ?), od 17. 9. 1581 manželka Kryštofa Popela z Lobkovic. S. Kasík - P. Mašek – M. Mžýková, Lobkowiczové, s. 87.

Podpis: *Anna maria f[raulein] v K etc.*

Devíza: *GAVMA+SVG*

Uprostřed devízy se nachází křížek.

Záznam č. 53

Fol. 59r

Datace: 1590

Podpis: *Barbora gestejskyn.*

Devíza: *GVMG.*⁴⁰²

Zápis podtržen obyčejnou vodorovnou čarou.

Záznam č. 54

Fol. 59r

Datace: 1590

Podpis: *Bezaina Collona frau zu Vels. Aisaben Collona frau zu Vels.*

Devíza: *GGESAKVG.*

Zápis znehodnocen obtisknutím kaňky z protějšího listu. Podpisy dvou osob pod jednou devízou.

Záznam č. 55

Fol. 60r

Datace: 1590

Podpis: *Alzbeta weytmilova rozena z zierotina a na posteloprtech.*

Devíza: *Ve všem mém zarmoucení pán Bůh jest mé potěšení.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 56

Fol. 60r

Datace: 1590

Podpis: *Weronika z Weittmille.*

---

⁴⁰² *Gotte s Verfügen, mein Gnügen/Gott vertraue mit Geduld/ Gottes Vorsehen muß geschehen/ Gott und mein Glück.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 103.

Devíza: *Pánu Bohu se we všem poroučím.*

Zápis podtržen obyčejnou vodorovnou čarou.

Záznam č. 57

Fol. 62v

Datace: 1586

Podpis: *Wenceslaus Baro a Říčano.*⁴⁰³ Za podpisem značka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Exitus acta debat.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 58

Fol. 62v

Datace: 1590

Podpis: *Jan z Rauppowa.*⁴⁰⁴

Devíza: *SSBW.*⁴⁰⁵

Bez ilustrací.

Záznam č. 59

Fol. 64r

Datace: 1595

Podpis: *Georg graff zu Vlauchsen und Reigelberg.*⁴⁰⁶ Za podpisem značka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Barlsie (?) suis belle.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 60

Fol. 65r

Datace: 1595

---

⁴⁰³ Václav z Říčan na Hořovicích a Mnichu (? – 1596), český šlechtic, od 1571 hejtman podbrdského kraje, 1592 – 1596 nejvyšší sudí dvorský. Petr Mareš, *Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527 – 1620*, Praha 2013, s. 70 – 71.

⁴⁰⁴ Jan z Roupova (? – 1591), český šlechtic, držitel Žitenických statků. Ottův slovník naučný XXI, s. 1033.

⁴⁰⁵ *Soll's sein, bleib' vergnügt.* F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 217.

⁴⁰⁶ Nepodařilo se dohledat.

Podpis: *Philipo frau zu Salmscher zu Würzenberg undt Sommervaldt.*

Devíza: *Vertu surpasse richelse.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 61

Fol. 66r

Datace: 1611

Podpis: *hans graff von Serin.*⁴⁰⁷ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Pod zápisem domalován erb Zrinských ze Serynu.⁴⁰⁸

Záznam č. 62

Fol. 68r

Datace: 1592

Podpis: *Girg Peter herr vonn Schwanbergk auff wessewicz.*⁴⁰⁹ Za podpisem připojena zkratka *manu p[ro]p[ria]*.

Uprostřed listu vymalován švamberský erb.⁴¹⁰

Záznam č. 63

Fol. 68v

Datace: 1595

Podpis: *Hynek z Roupova.*⁴¹¹

Devíza: *Věř věda komu.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 64

Fol. 69r

Datace: 1592

---

⁴⁰⁷ Jan Zrinský ze Serynu (1565 – 1612), uherský šlechtic, synovec posledních Rožmberků a jejich dědic. V. Bůžek – O. Jakubec – P. Král, Jan Zrinský ze Serynu.

⁴⁰⁸ Milan Mysliveček, Erbovník 2, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví, Praha 1997, s. 220.

⁴⁰⁹ Jiří Petr ze Švamberka (? – 1608), člen Přimdecko – třebelské větve, císařský kraječ, 1605 hejtan Plzeňského kraje. J. Jánský, Páni, s. 503.

⁴¹⁰ Milan Mysliveček Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví, Praha 1993, s. 57.

⁴¹¹ Hynek z Roupova (? – po 1603), rožmberský dvořan. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 837.

Podpis: *Hans Sebastian herr von Schwanbergk*.⁴¹²

Devíza: *GMHVE*.⁴¹³

Uprostřed listu vymalován švamberský erb.⁴¹⁴

Záznam č. 65

Fol. 70r

Datace: 4. května 1596

Podpis: *Werner herr von Pallant freyherr zu moreames und alpen*.⁴¹⁵

Devíza: *Tempora tenipora, tempera*.

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Pallandtu.⁴¹⁶ Zlatá barva zde byla zaměněna za stříbrnou.

Záznam č. 66

Fol. 70v

Bez datace

Zápis C D⁴¹⁷ ORTENBVRG

Bez ilustrací.

Záznam č. 67

Fol. 71r

Datace: 1586

Podpis: *Heinrich eltere Brauen Braune zu Ortenburg*.⁴¹⁸

Devíza: *Nilegosum quod sum sine te non glorier. Tu mea guippe DeVs gLorla nullamea ...* . V devíze použit chronogram. Za podpisem se nachází značka *Manu p[ropria]*.

Ve spodní polovině listu, pod zápisem, vymalován neznámý erb.

---

⁴¹² Jan Šebestián ze Švamberka (? – 1615), 1609 hejtman plzeňského kraje, poručník synů Jiřího Petra ze Švamberka. J. Jánský, Páni, s. 478 – 483, 503.

⁴¹³ *Gott mein Heil und Erbteil*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 96.

⁴¹⁴ M. Mysliveček, Erbovník, s. 57.

⁴¹⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁴¹⁶ <http://de.wikipedia.org/wiki/Pallandt>.

⁴¹⁷ *Cum Deo*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 33.

⁴¹⁸ Jindřich VII. z Ortenburgu (1556 – 1603), Bavorský šlechtic, protestant. http://de.wikipedia.org/wiki/Heinrich_VII._%28Ortenburg%29

Záznam č. 68

Fol. 71v

Datace: 1586

Podpis: *Hanus Wilhelm herr von Schwanberg und zu Medt.*⁴¹⁹

Devíza: *GSNG.*⁴²⁰

Uprostřed listu vymalován švamberský erb.⁴²¹

Záznam č. 69

Fol. 73r

Datace: 1586

Podpis: *Jaroslav herr vob lobkowicz und zu hassenstein.*⁴²²

Devíza: *LIEKNW.*⁴²³

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 70

Fol. 74v

Datace: 1588

Podpis: *Leonhart Colona freyherr zu velst.*⁴²⁴ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *BBVM.*

Uprostřed listu vymalován pod zlatou čarou erb Colonů z Felsu.⁴²⁵ V dataci namalováno šípem probodnuté srdce.

Záznam č. 71

Fol. 76r

Datace: 1590

Podpis: *Albrecht Schlik Graff.*⁴²⁶ Za podpisem připojena zkratka *Man[u propria]*.

---

⁴¹⁹ Jan Vilém I. ze Švamberka a na Boru (? – 1590). J. Jánský, Páni, s. 351.

⁴²⁰ Gott schickt's nach Güte. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 99.

⁴²¹ M. Mysliveček, Erbovník, s. 57.

⁴²² Jaroslav Hasištejnský z Lobkovic (? – 1586). S. Kasík – P. Mašek – M. Mžýková, Lobkowiczové, s. 71.

⁴²³ *Lieb haben in Ehren kann niemand wehren.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 146.

⁴²⁴ Linhart Colona z Felsu (1565 – 1620), český šlechtic, původem z Tyrol, 1609, 1611, 1618 - 1620 velitel stavovského vojska. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 790.

⁴²⁵ M. Mysliveček, Erbovník, s. 8.

Devíza: *KVG*.

Uprostřed listu vymalován erb Šliků z Pasounu.⁴²⁷

Záznam č. 72

Fol. 77r

Datace: 1589

Podpis: *Jaroslav herr v[on] kolowrat mapp (?) auf petersburg undt Rabenstein Rinzkey ako Rochz(?) undt des Margraf shemkes nieder Lausitz Landvoit.*⁴²⁸

Devíza: *KGMF*.

Uprostřed listu vyobrazen erb pánů z Kolovrat.⁴²⁹

Záznam č. 73

Fol. 79r

Datace: 1590

Podpis: *Wylym Zampach s Pottenstejna.*⁴³⁰

Devíza: *O všem slyš a ne všemu věř.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 74

Fol. 81r

Datace: 1592

Podpis: *paul Euppiner von Eupen.*⁴³¹ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *NWWG.*⁴³²

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

---

⁴²⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁴²⁷ M. Mysliveček, Erbovník, s. 55.

⁴²⁸ Jaroslav z Kolovrat na Petrohradě (Petršpurce) a Rabštejně nad Střelou (? – 1595) český šlechtic, 1557 – 1569 hejtman žateckého kraje, od 1570 zemský fojt Dolní Lužice. P. Mareš, Soupis, s. 53.

⁴²⁹ M. Mysliveček, Erbovník, s. 27.

⁴³⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁴³¹ Nepodařilo se dohledat.

⁴³² *Nach Wahl will's Gott*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 176.

Záznam č. 75

Fol. 82v

Datace: 1592

Podpis: *Hans der elter Straytezky von Straytiz.*⁴³³

Devíza: *Gott ist mein helffer.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten však chybí.

Záznam č. 76

Fol. 82r

Bez datace.

Podpis: *Heinrich Bürckhartt erbmarschalek und herr zu Bappenheim.*⁴³⁴ *Anna Marschackin zu Bappenheim geborne azustlin von chrameutt(?).*

Pod zápisy vymalován Pappenheimský⁴³⁵ a neznámý erb na ozdobném pozadí.

Záznam č. 77

Fol. 84r

Datace: 1592

Podpis: *hans adam von senstorff zitt hauptman zu wiedtoritz.*⁴³⁶

Devíza: *Ich traue meinem Gott.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten však chybí.

Záznam č. 78

Fol. 84v

Datace: 1592

Podpis: *Albrecht v[on] Schertwitz.*⁴³⁷

Devíza: *Ein fast Burgk ist unser Gott.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten však chybí.

---

⁴³³ Jan starší Strojetic z Strojetic (?) (? - ?), český rytíř. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 848.

⁴³⁴ Jindřich Burkhard z Pappenheimu, bavorský šlechtic. Bližší informace se nepodařilo dohledat.

⁴³⁵ J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen, vollständig geordneten und reich vermehrten Auflage mit heraldischen und sistorisch – genealogischen Erklärungen. Hoher Adel II. Rheie, taf. 63.

⁴³⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁴³⁷ Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 79

Fol. 86r

Datace: 1592

Podpis: *Hans Stuppauer von Stuppach*.⁴³⁸

Devíza: *Ich mags Gott vermags*.

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 80

Fol. 86v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Nach laiden solgen freinden. Miluju netajim wezmuli nepravim dostanuli to nevim. Serce upřimnie a staly Rowna se kamení a skále.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 81

Fol. 87r

Datace: 1592

Podpis: *Wottersich Schpauer von Schpawein*.⁴³⁹

Devíza: *Herr Gott, dein will ge..*

Uprostřed listu vyobrazen neznámý erb.

Záznam č. 82

Fol. 91r

Datace: 1594

Podpis: *Fridrich Colona frai herr zu Velsten*.⁴⁴⁰

Devíza: *FDMI*.⁴⁴¹

---

⁴³⁸ Jede ze členů rodu Štampachů ze Štampachu, nejspíše Jan Rejchart (? – 1618) nebo Jan Jindřich (? – ?). Ottův slovník naučný XXIII, s. 760. Nepodařilo se blíže dohledat.

⁴³⁹ Oldřich Španovský ze Španova a na Lišově (? – 1609), český šlechtic. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 851.

⁴⁴⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁴¹ *Fata data manet immota*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 73

Uprostřed listu vyobrazen erb Colonů z Felsu.⁴⁴²

Záznam č. 83

Fol. 93r

Datace: 20. října 1609

Podpis: *Jan sezyma z sizymova ústí.*⁴⁴³ Za podpisem zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Devíza: *Poslušen bud' k vůli pána své[h]o ponievadž ti bůh vystavil jeho.*

Uprostřed listu vymalován erb Sezimů z Ústí.⁴⁴⁴

Záznam č. 84

Fol. 94r

Bez datace.

Podpis: *Heřman nejstarší z říčan na Kosove hoře Jeho M[ilosti] Císařský radda.*⁴⁴⁵ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] propri]a*.

Devíza: *Než bez vůle Boží.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Říčan.⁴⁴⁶

Záznam č. 85

Fol. 94v

Bez datace.

Podpis: *Pawel z říčan.*⁴⁴⁷

Devíza: *Pomysli, rozvaž, a potom Užyu (!).*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Říčan.⁴⁴⁸

---

⁴⁴² M. Mysliveček, Erbovník, s. 8.

⁴⁴³ Jan Sezima ze Sezimova Ústí (? – 1617), český šlechtic, 1589 - 1606 hejtman litoměřického kraje, od 1596 nejvyšší dědičný kraječ, 1604 nejvyšší berník, 1610 – 1611 nejvyšší sudí dvorský, od 1611 nejvyšší a dědičný kraječ, od 1611 nejvyšší komorník. P. Mareš, Soupis, s. 72.

⁴⁴⁴ M. Mysliveček, Erbovník, s. 50.

⁴⁴⁵ Heřman z Říčan na Kosově Hoře (? – 1613), 1576 - 1605 hejtman vltavského kraje, 1598 nejvyšší berník. P. Mareš, Soupis, s. 68.

⁴⁴⁶ M. Mysliveček, Erbovník, s. 49.

⁴⁴⁷ Pavel z Říčan (? – 1627), český šlechtic, 1600 - 1617 hejtman prácheňského kraje, stavovský direktor. P. Mareš, Soupis, s. 44.

⁴⁴⁸ M. Mysliveček, Erbovník, s. 49.

Záznam č. 86

Fol. 96r

Datace: Regensburg, 24. ledna 1587.

Podpis: *Zbiniek Berka*.⁴⁴⁹

Devíza: *B+GL*.

Uprostřed listu vymalován osobní erb Zbyňka Berky z Dubé.⁴⁵⁰

Záznam č. 87

Fol. 96v

Bez datace.

Bez podpisu. Zápis *Avaris antequam aliqod luoretus se ipsum perdit, Antequam aliqod aqunt iste aquitus(?)*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 88

Fol. 99r

Datace: 1587

Podpis: *Zdeniek Berka freiherr zu der dauba und Lippy*.⁴⁵¹

Devíza: *faue fortuna fidelis*.

Uprostřed listu vymalován erb Berků z Dubé.⁴⁵²

Záznam č. 89

Fol. 102r

Datace: 1589

Podpis: *R h zu Schönkirchen*.⁴⁵³

Devíza: *Vir bel morir, tuta tu Vita honor*.

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

---

⁴⁴⁹ Zbyněk Berka z Dubé (? - 1606), český šlechtic, od 1592 pražský arcibiskup. F. Palacký, Přehled, s. 371.

⁴⁵⁰ M. Mysliveček, Erbovník, s. 3.

⁴⁵¹ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁵² M. Mysliveček, Erbovník, s. 3.

⁴⁵³ Nelze určit.

Záznam č. 90

Fol. 104r

Datace: 1605

Podpis: *Heg Graff Zeleren.*⁴⁵⁴

Devíza: *De lachrimis Petri lego sed de satisfactioni non lego.* Za podpisem připojena zkratka *M[anu] [pro]pria.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 91

Fol. 109r

Datace: 1607

Podpis: *Jan Brikewarský z Brikowan a na Brikonawech.*⁴⁵⁵

Devíza: *Budoucí věci rozvažuj. <S budoucímy> S přítomnými dost činit.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 92

Fol. 115v

Datace: 1586

Podpis: *hans ludvík Schlik graff.*⁴⁵⁶ Za podpisem připojena zkratka *Manu p[ro]p[ria].*

Devíza: *LMIA.*⁴⁵⁷

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 93

Fol. 117r

Datace: 1596

Podpis: *Ascanio Romanelli anis humillis magister arme.*⁴⁵⁸

Devíza: *SCM.*⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁴ Wolfgang Zelendar z Prošovic (?) (? – 1619), český rytíř, 1602 - 1619 břevnovský a broumovský opat.

⁴⁵⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁵⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁵⁷ *Liebes Macht ist anhänglich.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 147.

⁴⁵⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁵⁹ *Sunt cetera mortis.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 206.

Bez ilustrací.

Záznam č. 94

Fol. 117r

Bez datace.

Podpis: *Jeka(!) Prage in domo minoris civitatis Pragensis.*⁴⁶⁰

Devíza: *Oc est mea spes.*

Nad zápisem ozdobný křížek.

Záznam č. 95

Fol. 123v

Datace: 3. srpna 1607

Podpis: *Georg von Schonahf... cantor.*⁴⁶¹

Devíza: *Wer da stirbeth ehe ehr stirbet der stirbet nit wan er stirbet.*

Uprostřed listu vymalován zkomolený erb Schönbergů z Schönberku (?).⁴⁶²

Záznam č. 96

Fol. 124r

Datace: 20. června 1607

Podpis: *Niklas von Bunkhaus und Stole auff Shilpeng Rom[ische] Kay[serliche] M[ayestat] hoffkammermeis[ter].*⁴⁶³

Devíza: *Milita bonum militiam vetinens fidem et bonam Consus etiam.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 97

Fol. 129r

Bez datace.

Bez podpisu.

---

⁴⁶⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁶¹ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁶² Martina Hrdinová, Erby ctihodné šlechty slavného království českého, edice a analýza erbovníků české šlechty z 80. let 17. století, Praha 2013, s. 349.

⁴⁶³ Nepodařilo se dohledat.

Záznam: *Contagione malo fortuna trahi dicentius irasci indignati deflere fortunas huius itea fortunas furti Secreta temoram i imeri tadio, aut scamiw. Faccia mutari explorata fide.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 98

Fol. 132r

Datace: 1611

Podpis: *Jindřich V[on] Kristenburg.*⁴⁶⁴

Devíza: *Soli Deo Gloria.*

Uprostřed vymalován neznámý erb.

Záznam č. 99

Fol. 134r

Datace: 1605

Podpis: O... *Friedrich Omister.*⁴⁶⁵ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Omnia si perdes servare memento.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 100

Fol. 135r

Datace: Praha, 22. prosince 1605

Podpis: *Wirkhard graff zu Salm und Weinburgau.*⁴⁶⁶ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] propria*.

Uprostřed listu vymalován erb pánů ze Salmu.⁴⁶⁷

Záznam č. 101

Fol. 138v

Datace: 1606

---

⁴⁶⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁶⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁶⁶ Vajkart ze Slamu na Tovačově (? – 1612), český šlechtic. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 843.

⁴⁶⁷ M. Hrdinová, Erby, s. 557.

Podpis: *Heinrich Matthes graff von Thurn obristek.*⁴⁶⁸ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Fleuch nit dan allein zu Gott.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Thurnu.⁴⁶⁹

Záznam č. 102

Fol. 140r

Datace: 1606

Podpis: *Anthon Gunther graff zu Oldenburgk.*⁴⁷⁰ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Altas mea versis in herba est.*

Uprostřed vymalován erb pánů z Oldenburgu (?).

Záznam č. 103

Fol. 142r

Bez datace.

Podpis: *Kateřina Dehtářova.* Za podpisem zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Zápis: *Hled' na mnie sud' sebe když rozsoudíš sebe sud' teprva mnie.*

V předtištěném erbů obrázek dámy s křídly a růží s devízou *KSS*.

Záznam č. 104

Fol. 146v

Datace: 1609

Podpis: *Christoff Wilhelm herr von Zellching.*⁴⁷¹

Devíza: *ADG.*⁴⁷²

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

---

⁴⁶⁸ Jindřich Matyáš z Thurnu na Velíši (1567 – 1640), český šlechtic, protestant, 1611 – 1617, 1619, 1620 karlístejný purkrabí, 1617 – 1618 dvorský sudí, 1609, 1611, 1618 - 1620 velitel stavovského vojska, jeden z předních členů stavovské opozice v Čechách. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 856.

⁴⁶⁹ M. Hrdinová, Erby, s. 586.

⁴⁷⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁷¹ Kryštof Vilém Zelking ze Zelkingu (Celtinku) (? – ?), hornorakouský šlechtic. Marie Koldinská – Petr Maťa, Deník rudolfinského dvořana, Adam mladší z Valdštejna 1602 – 1633, Praha 1997, s. 435.

⁴⁷² *Alles durch Gott.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 4.

Záznam č. 105

Fol. 147r

Datace: květen 1809

Podpis: *Joseph[us] Marquis Paterie mano propria Nobile Genovesa, Patrizio di Genova.*⁴⁷³

Bez ilustrací.

Záznam č. 106

Fol. 149v

Datace: 1615

Podpis: *Heins herr von Schönburgh.*⁴⁷⁴

Devíza: *GMS.*⁴⁷⁵

Uprstřed listu vymalován erb pánů ze Schönburgu(?).

Záznam č. 107

Fol. 150r

Datace: 10. srpna 1615

Podpis: *Josephi herr zu Pelcheins(?).*⁴⁷⁶ Za podpisem připojena zkratka *[Manu] p[ropr]ia.*

Devíza: *Omnia in summi modertoris arbitico(?).* *SMVC.*⁴⁷⁷

Bez ilustrací.

Záznam č. 108

Fol. 151r

Datace: Vídeň, 7. června 1807

Podpis: *Ignatius Wenc[eslaus] Leopold[us] L[iber] B[aro] Kruchina de Schwanberg.*⁴⁷⁸

Devíza: *Omnia cinando socili holertia vincit.*

---

⁴⁷³ Nepodařilo se určit.

⁴⁷⁴ Jan ze Schönburgu (? – ?), rytíř z rozvětveného německého rodu, jehož genealogie není zcela jasná. M. Koldinská – P. Maťa, Deník, s. 426.

⁴⁷⁵ *Gott mein Schutz/ Gott meine Seligkeit.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 96.

⁴⁷⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁷⁷ *Spes mea unica Christus.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 215.

⁴⁷⁸ Ignác Václav Leopold Krušina ze Švamberka.

Bez ilustrací.

Záznam č. 109

Fol. 151v

Datace: Jistebnice, 7. května 1797

Podpis: *Wenceslaus B. Kruchina de Schwanberg*.⁴⁷⁹

Devíza: *Pán Bůh dal, pán Bůh vzal, pán Bůh zase ráčí dáti. Budiž jméno páně na věky zachované.*

Uprostřed listu vymalován erb Krušinů ze Švamberka.⁴⁸⁰

Záznam č. 110

Fol. 157r

Datace: 7. června 1800

Podpis: *Joanes Baptista L[iber] B[aro] Kruschina de Schawanberg*.⁴⁸¹

Devíza: *Iac solida vincas iram ratione beatus vives, vicentus cum gravis ira tibi.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 111

Fol. 156r

Bez datace.

Bez podpisu.

Devíza: *Z Bohem a z poctiwosti rozmnožuje se mé štěstí.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 112

Fol. 160r

Datace: 1749

Podpis: *Šimon Kruchyna ze Šwamberga*.⁴⁸²

---

⁴⁷⁹ Václav B. Krušina ze Švamberka.

⁴⁸⁰ J. A. Tyroff, Wappenbuch, XXVII, fol. 35.

⁴⁸¹ Jan Křtitel Krušina ze Švamberka.

⁴⁸² Šimon Krušina ze Švamberka.

Devíza: *Cokoliw činíš čiň wždycky múdře. Rozvaž si konec než začneš dobře. Abys nemnie co litowat nechtějíc by rady dělat.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 113

Fol. 160v

Datace: 24. června 1805

Podpis: *František B. Kruchyna ze Šwamberka.*⁴⁸³ *w Jesenitci bydlící držitel statku Pruchynowského.*

Devíza: *S Bohem a láskou bližního budem hledat štěstí swého.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 114

Fol. 161r

Bez datace.

Podpis: *Hans Wencl Tikl von Bürgsestein Rō[mischen] Kay[serliche] May[estat] diener und registratt [da]s Landtaffel König[reich] Behai[mb].*⁴⁸⁴

Devíza: *Spes mea Christus.*

Mezi devízou a podpisem vymalován neznámý erb. Celý zápis je v pravém dolním rohu listu.

Záznam č. 115

Fol. 161v

Datace: Praha, 7. února 1609

Podpis: *Martin Hacht.*⁴⁸⁵

Devíza: *In illo tempore dixit Jesus Christ[us] pulis suis PAX VOBIS C[um]. Der liebe Gott.*

Vymalován neznámý erb, okolo něj vyobrazeny vojenské atributy. Inkoust je poměrně vybledlý. Celý zápis je v levém dolním rohu listu.

Záznam č. 116

---

⁴⁸³ František B. Krušina ze Švamberka.

⁴⁸⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁸⁵ Nepodařilo se dohledat.

Fol. 162r

Bez datace

Zápis *S S Bauti*

Bez ilustrací. Zápis je jen naznačen olůvkem nebo silně vybledlý, nejspíše je nedokončený.

Záznam č. 117

Fol. 164r

Datace: 1590

Podpis: *Christoff Fridrich von Canitz, [a]uff Dalwitz, die Kay[serliche] Churffst. Rath und landrichter zu Amberg.*⁴⁸⁶ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Devíza: *Čas růže přináší. Taut aucs le temps.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 118

Fol. 166r

Datace: Eger, 27. června 1589

Podpis: *Ludwig RETZran(?) denburg Rath und sersulent (?) oberhalb gebrigs zu Culenburk (?)*.⁴⁸⁷

Devíza: *GGRG.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 119

Fol. 167r

Datace: Eger, 27 června 1589

Podpis: *Nicolo Stadtman Vid consiliarzt et Bandeburgieg ordinas.*⁴⁸⁸

Devíza: *Sapientia filia uses in Memoria. Mitium autem sapientiae timat domini.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

---

⁴⁸⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁸⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁸⁸ Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 120

Fol. 170r

Bez datace.

Podpis: *Josephus Janda*.⁴⁸⁹

Devíza: *Digna viro est virtus casus perficere molestos.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 121

Fol. 175r

Datace: Vídeň, 24 října 1810

Podpis: *Ludwig Ritter von Adelshaffen k. k. wirk Landrechts sekretär*.⁴⁹⁰

Zápis: *Wenn Freundschaft winkt so strohmen die Worte laut von herzensdunk; O! Vonn! Zu es sinden sich die böhmen zu aleter Treu, in edeln Volkesrang drum kömen böhmen sichalein der alten freundschaft echt erstreun.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 122

Fol. 176v

Datace: 3. května 1808

Podpis: *Henry Baron Sourdeay capitaine lieut pensionné*.⁴⁹¹

Bez ilustrací.

Záznam č. 123

Fol. 178r

Datace: Eger 20. července 1589

Podpis: *Johann von Gleichen, dieses Zeit Commerither das deutschen Ordens zu Eger*.⁴⁹²

Devíza: *Zu gliks und gunst wie da hilft Witz undt kunst mit vie. Post nubila phabus.*

Uprostřed listu vymalován erb svobodných pánů z Gleichen.⁴⁹³

---

⁴⁸⁹ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁹⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁹¹ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁹² Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 124

Fol. 184r

Datace: 21. ledna 1809

Podpis: *Karel Hynek thumeš z Prahy rodilý.*⁴⁹⁴

Zápis: *Hled' na světu nač jen chceš. Wisi niti všeco na teubě. Příhoda podvrátí wíec i welkou malá.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 125

Fol. 191r

Datace: 22. února 1660

Podpis: *Wenczl Mychl.*⁴⁹⁵

Devíza: *S Bochem a poctiwostí rozmnožuie se mé štěstí.*

V předtištěné rytině ozdobně vymalována devíza *MW*⁴⁹⁶ s datací 1660.

Záznam č. 126

Fol. 196v

Bez datace

Podpis: *Sebastian Baperist(!) beaden hoffen candidatus.*⁴⁹⁷

Zápis: *Liebe Mich wie ich lieb so bleibt alis Lieb bestedig.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 127

Fol. 199v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Der hin Apffel schelt und nith ist der ein judch Frau halst und nith ist der waßer drigst und hat wein muestrol ein Rehter nar sein.*

---

⁴⁹³ http://de.wikipedia.org/wiki/Gleichen_%28Adelsgeschlecht%29

⁴⁹⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁹⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁹⁶ *Mein Wort*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 162.

⁴⁹⁷ Nepodařilo se dohledat.

Bez ilustrací.

Záznam č. 128

Fol. 200r

Bez datace.

Podpis: *Georgy frantz hurdt willner.*⁴⁹⁸

Zápis: *Vorzelen und herauff betrahtals manchaim graspllent(?) geGraht.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 129

Fol. 204r

Datace: 7. ledna 1777

Podpis: *Wojtěch b. Kruchina ze Šwanberga.*⁴⁹⁹ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Kdo má Boha za přítele ten ... . Krása brzo nás pomine čest a chwála nezahyne.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 130

Fol. 204v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis *Do stavu svatého manželstva [j]sem vstoupil léta páně 1769 dne 25ho měsíce Září. Svou manželku Terezii vlastní dceru pana Jana Čermáka, měšťana a spoluradního královského věnného města Mělníka. A na hlavním městě Pra[ž]ském v Nejsvětější Rodičky boží v chrámu Páně tak nazvaném na loži v Starým městě kopulírování [j]sme byli. Ve jménu páně.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 131

Fol. 205r

Datace: 1594

Podpis: *Hans Krzineczky h[err] von Ronow.*⁵⁰⁰ Za podpisem zkratka *M[anu propria]*.

---

⁴⁹⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁴⁹⁹ Vojtěch B. Krušina ze Švamberka.

Devíza: *Frawe Schawe Wehm.*

Uprostřed listu vymalován erb Křineckých z Ronova.⁵⁰¹

Záznam č. 132

Fol. 208r

Datace: Praha, 9.(?) června [15]91.

Podpis: *Andreas Dudith L[iber] B[aro] de Horchowicza Smiglae D[omi]n[u]s.*⁵⁰² Za zápisem zkratka *Manu p[ro]p[ria]*.

Devíza: *DOMINUS PROVIDEBIT. Suma felicitas, pictus cum animo suo sorte contento. ETHIEW*⁵⁰³ *EVHDTW.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 133

Fol. 213v

Datace: 1586

Podpis: *Heinrich Burggraff von Dehn auf Krosh undt Brünhelwald.*⁵⁰⁴ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Literis et armis uera agris gloria.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 134

Fol. 215r

Datace: Prosinec 1598

Podpis: *[D]ietrich von Lamberg herr zum aunstein.*⁵⁰⁵ *Schrib dits zu freindtscher gedechtnus in Podua.* Devíza *SSSS.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Lamberka.⁵⁰⁶

---

⁵⁰⁰ Jan Křinecký z Ronova (? - ?), český šlechtic. J. Pánek (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 814.

⁵⁰¹ M. Hrdinová, Erby, s. 425.

⁵⁰² Nepodařilo se dohledat.

⁵⁰³ *Ein treues Herz ist Ehren wert.* F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 70.

⁵⁰⁴ Jindřich purkrabí z Donína (? - ?), český šlechtic, císařský plukovník. J. Pánek (ed.), Václav Březan, *Životy*, s.792; T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 83.

⁵⁰⁵ Dietrich z Lamberka (? - ?), korutanský šlechtic. P. Marek (ed.), *Svědectví*, s. 630.

⁵⁰⁶ M. Hrdinová, Erby, s. 543.

Záznam č. 135

Fol. 227r

Datace: 1611

Podpis: *Ander Wlarachss freyherr zu undt auf Litschau.*⁵⁰⁷ Za podpisem zkratka *M[anu propr]ia*.

Devíza: *Gott Geb Gnnadt.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 136

Fol. 229r

Datace: 1609

Podpis: *Hanns Reichartt stary heuzschwarzen Ritter.*⁵⁰⁸

Devíza: *GGG*⁵⁰⁹ *Spezantem alit. Fortuna. Hatt geb smat.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 137

Fol. 229v

Datace: 1607

Podpis: *K. Ehrnreich h[err] Puchamb.*⁵¹⁰

Uprostřed listu vymalován erb Puchomířských z Puchhaimu.⁵¹¹

Záznam č. 138

Fol. 230r

Datace: 1607

Podpis: *Lazarus von Schwendy.*⁵¹²

Devíza: *BIVS.*

Uprostřed listu vymalován erb Lazara ze Schwendi.⁵¹³

---

⁵⁰⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁰⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁰⁹ *Gott gebe gnade/ Ganz gib Glanz/ Geduld gib Glück.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 88.

⁵¹⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁵¹¹ M. Hrdinová, Erby, s. 557.

⁵¹² Lazar Schwendi (? – ?), habsburský důstojník, podplukovník pasovské pěchoty. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 845.

Záznam č. 139

Fol. 232r

Datace: 1615

Podpis: *Veidt Albrecht herr von Schwann(?)*.⁵¹⁴ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Wie Gott will.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 140

Fol. 235r

Bez datace.

Podpis: *Jaroslav Purkgraff und herr von don[in]*.⁵¹⁵

Devíza: *Gott mit wir.*

Bez ilustrací. Zápis ve spodní části listu, orámovaný jednoduchým rámečkem.

Záznam č. 141

Fol. 238v

Datace: 1609

Podpis: *GMLSF*.⁵¹⁶

Devíza: *Trpím Milé, však den přijde W niemžto budu míti wše co budu chtíti.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 142

Fol. 242v

Datace: 1586

Podpis: *Abraham Burggraffe dohna der niger her[r] zu Leaher*.⁵¹⁷

Zápis: *Non si arisiga chi non ua per il mare.*

---

⁵¹³ http://de.wikipedia.org/wiki/Lazarus_von_Schwendi

⁵¹⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁵¹⁵ Jaroslav purkrabí z Donína, český šlechtic, 1611 - 1613 opat v Neuzelle. M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 405.

⁵¹⁶ Nelze určit.

⁵¹⁷ Abrahám II. purkrabí z Dohny (1561 – 1613), šlechtic za Slezské linie purkrabích z Dohny, diplomat a dvořan Rudolfa II., prezident české komory. M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 405.

Bez ilustrací.

Záznam č. 143

Fol. 246r

Datace: 15. prosince 1812.

Podpis: *František Lautner, Plzeňský rodič Lenař v Chebě.*⁵¹⁸

Devíza: *S Bohem a upřímností rozmnožuje se české štěstí.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 144

Fol. 246v

Datace: 1. září 1811

Podpis: *Antonín swobodný pán z Heritesue(?)*.⁵¹⁹

Zápis *Ať česká jednota se rozšiřuje A newole se odstraňuje. To srdečně vám Krušino! wzkazje.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 145

Fol. 246v

Datace: 1. září 1811.

Podpis: *Jindřich blažek rytířského řádu s červenou hvězdou z Prahy spolu oud.*⁵²⁰

Zápis: *Upřímnost četná ctnost Ať jest česká vlastnost.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 146

Fol. 255v

Datace: 1592

Podpis: *Hans von Wingeroda der mittler.*⁵²¹

---

⁵¹⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁵¹⁹ Nepodařilo se dohledat.

⁵²⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁵²¹ Nepodařilo se dohledat.

Devíza: *Festinato Vires tarditas occasione[m] auferit lete igitur festinandum.*
*LDBBW.*⁵²²

Bez ilustrací.

Záznam č. 147

Fol. 257r

Datace: 1592

Podpis: *Jacob von Krein.*⁵²³

Devíza: *WGISG.*⁵²⁴

Bez ilustrací.

Záznam č. 148

Fol. 257r

Datace: 1592

Podpis: *Siegemundt von Zabelitz.*⁵²⁵

Devíza: *ITGA.*⁵²⁶

Bez ilustrací.

Záznam č. 149

Fol. 257r

Datace: 1592

Podpis: *Günter von Rottwitz.*⁵²⁷

Devíza: *HGAZ.*⁵²⁸

Bez ilustrací

---

⁵²² *Lasse dich bedenken bei Wagnis/ Leid, das bringt besseres Wissen.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 144.

⁵²³ Nepodařilo se dohledat.

⁵²⁴ *Wohl gegönnt ist schon gegessen/ Wohl getan ist schnell getan.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 253.

⁵²⁵ Zikmund ze Zabelitz (? - ?), německý šlechtic. Nepodařilo se blíže dohledat.

⁵²⁶ *Ich traue Gott allzeit/ Ich traue Gott allein.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 132.

⁵²⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁵²⁸ *Hilf Gott alle Zeit.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 111.

Záznam č. 150

Fol. 257v

Datace: 1592

Podpis: *Achatz von der Schulenburgh*.⁵²⁹

Devíza: *GGMT*.⁵³⁰

Bez ilustrací.

Záznam č. 151

Fol. 257v

Datace: 1592

Podpis: *Panthalion von Bobewicze*.⁵³¹

Devíza: *WSMV*.⁵³²

Bez ilustrací.

Záznam č. 152

Fol. 257v

Datace: 1592

Podpis: *Jurge Beyna*.⁵³³

Devíza: *IWRV*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 153

Fol. 258r

Datace: 1592

Podpis: *Heynrych von Srapdorff*.⁵³⁴

---

⁵²⁹ Achác ze Schulenburgu (? - ?), německý šlechtic. Nepodařilo se blíže dohledat.

⁵³⁰ *Gottes Gnade mein Trost/ Gott gib mir Trost*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 89.

⁵³¹ Heinrich Pantaleon (?) (1522 – 1595), učenec, lékař, historik, 1548 – 1553 profesor rétoriky, 1557 – 1595 profesor fyziky, 1558 – 1595 člen lékařské fakulty na univerzitě v Bazileji. Miroslava Durajová - Rostislav Smíšek (Hg.), Hieronymus der Ältere Schlick: Das Tagebuch, Eine Selbstdarstellung aus den Jahren 1580 – 1582, České Budějovice 2008, Hieronymus der Ältere Schlick, s. 459.

⁵³² *Was schadet mir Unglück?/ Wem schadt mein Unglück?/ Was sein muß, vertraue!* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 258.

⁵³³ Nepodařilo se dohledat.

Devíza: *CMT*.⁵³⁵

Bez ilustrací.

Záznam č. 154

Fol. 258r

Datace: 1592

Podpis: *Christoff von Rurbebedsdorff*.⁵³⁶ Za podpisem připojena zkratka *Manu p[ropria]*.

Devíza: *Megt Gott las mich Erwerben. Eyn Erliches leben undt selliges sterben.*

V dataci namalovaný list.

Záznam č. 155

Fol. 258r

Datace: 1592

Podpis: *Karl von Ebeleben der Junger*.⁵³⁷

Devíza: *GWMV*.⁵³⁸

V dataci namalovaný list.

Záznam č. 156

Fol. 258v

Datace: 1592

Podpis: *Gottschalek von gunderedt(?)*.⁵³⁹

Devíza: *WGW*.⁵⁴⁰

V dataci namalované srdíčko.

---

⁵³⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁵³⁵ *Christus mein Trost/ Christi Marter Tod*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 40.

⁵³⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁵³⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁵³⁸ *Gott wende mein Unglück/Gottes Wille mein Vergnügen/ Gottes Wille mein Vertrauen/ Gottes Wort mein Vertrauen*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 106.

⁵³⁹ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁴⁰ *Wie Gott Will/ Wie Gottes Wille*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 254.

Záznam č. 157

Fol. 258v

Datace: 1592

Podpis: *Streutzel Skachitzka*.⁵⁴¹

Devíza: *GIMT*.⁵⁴²

Bez ilustrací.

Záznam č. 158

Fol. 258v

Datace: 1592

Podpis: *Michel Marschalek*.⁵⁴³ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *AMHZG*.⁵⁴⁴

Bez ilustrací.

Záznam č. 159

Fol. 258v

Datace: 1597

Podpis: *Carll von Jugenslebem*.⁵⁴⁵

Devíza: *Gott hilf mir*.

Bez ilustrací. Inkoust je značně vybledlý.

Záznam č. 160

Fol. 259r

Datace: 1592

Podpis: *Hanst Wilhelm haffe hoff Marshelek*.⁵⁴⁶

Devíza: *AVGGWE*.⁵⁴⁷

---

⁵⁴¹ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁴² *Gott ist mein Trost*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 94.

⁵⁴³ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁴⁴ *Allein meine Hoffnung zu Gott/ All mein Hoffen zu Gott*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 15.

⁵⁴⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁴⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁴⁷ *Alles wergänglich, Gottes Gnade währt ewiglich*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 22.

Bez ilustrací.

Záznam č. 161

Fol. 259r

Datace: 1592

Podpis: *Adam hacke von birga hauptman auf sommenst hanborch.*⁵⁴⁸

Devíza: *WGW.*⁵⁴⁹

Bez ilustrací.

Záznam č. 162

Fol. 259r

Datace: 1592

Podpis: *Heinrich Munsterbergk.*⁵⁵⁰

Devíza: *TRSN.*⁵⁵¹

V dataci namalovaný lístek.

Záznam č. 163

Fol. 259v

Datace: 1592

Podpis: *Hans Heynrich Tyffer.*⁵⁵²

Devíza: *DLNG.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 164

Fol. 259v

Datace: 1592

Podpis: *Hans Von Rottkirch[en].*⁵⁵³

Devíza: *AAAA.*⁵⁵⁴

---

⁵⁴⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁴⁹ *Wie Gott Will/ Wie Gottes Wille.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 254.

⁵⁵⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁵¹ *Tue recht, scheue niemand.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 227.

⁵⁵² Nepodařilo se dohledat.

⁵⁵³ Nepodařilo se dohledat.

Bez ilustrací.

Záznam č. 165

Fol. 260r

Datace: 1592

Podpis: *Henricus Brundius Reuerendissi.*⁵⁵⁵

Zápis: *Sanitas inestimabile bonum est, hanc qui conseruant, aut amisam industria sua recuperant, de periuatís et de publicis beri merenti. Non est mortate quod guero.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 166

Fol. 261v

Datace: 1594

Podpis: *Joannes Heinitz Vratislauensis D[ominus] Valtis Joachimicae medicus.*⁵⁵⁶

Devíza: *VDKDBGM.*

Zápis: *Seneca. Prospera plus nocent, quiam aduersa.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 167

Fol. 262r

Datace: 7. července 1594

Podpis: *Christoff Wilhelm herr Salchirg zu Sirendorff.*⁵⁵⁷

Devíza: *ADG.*⁵⁵⁸

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 168

Fol. 267v

Datace: 1590

---

⁵⁵⁴ *Amicus arma armis arcendo.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 1.

⁵⁵⁵ Jindřich z Brandtu (? - ?), člen šlechtického rodu usedlého v alpských zemích. M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 403.

⁵⁵⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁵⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁵⁸ *Alles duch Gott.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 4.

Podpis: *Wolff Gothart Perglar z Perglasu*.⁵⁵⁹

Devíza: *K tobie Božie víru mám*. Za podpisem připojena značka *M[anu propria]*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 169

Fol. 267v

Datace: 1590

Podpis: *Adam Předenic z Předenic*.⁵⁶⁰ Za podpisem připojena značka *M[anu] p[ropr]ia*.

Zápis: *Wše pobida mine smiluj se nad námi hospodine*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 170

Fol. 267v

Datace: 1590

Podpis: *Gindřich z Písnice*.⁵⁶¹ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Spe, et memoria*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 171

Fol. 261v

Datace: 1586

Podpis: *Jochen Burgfraff von Shona herr zu brauschen*.⁵⁶² Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Alain mein oder gar sein*.

Bez ilustrací.

---

⁵⁵⁹ Wolf Albrecht Perglar z Perglasu (? - ?), český rytíř, po bitvě na Bílé hoře emigroval. T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 423.

⁵⁶⁰ Adam Předenic z Předenic na Dešenicích (? – 1603), český rytíř. J. Pánek (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 834.

⁵⁶¹ Jindřich Domináček z Písnice (1555 – 1608) český rytíř (jeho stav byl současně zpochybňován), doktor práv, 1582 – 1587 rožmberský kancléř, 1593 – 1601 královský prokurátor, 1601 – 1608 místokancléř Království českého. J. Pánek (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 791.

⁵⁶² Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 172

Fol. 261v

Datace: 15. prosince 1586

Podpis: *Heinrich her Logau Sanct Johans Ordens Ritter.*⁵⁶³

Devíza: *Veniet post multa una serena dies.*

Ozdobné kudrlinky a lístky nad datací.

Záznam č. 173

Fol. 263r

Datace: 1586

Podpis: *Otto Burgraff von donau auf wassel undt grossem Zauche.*⁵⁶⁴ Za podpisem připojen přípis *Mein Handt.*

Devíza: *Gottes und bleibt .wig und macht selig.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 174

Fol. 263r

Datace: 1586

Podpis: *Katerina burgraffin u[nd] frau von dona winhart (?).*

Devíza: *Ich hab alles gottes in welt.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 175

Fol. 263r

Bez datace.

Podpis: *Anna Burgraffin von dehna geborne ... .*

Devíza: [...]

Bez ilustrací.

---

⁵⁶³ Jindřich z Logau (? - ?). 1620 – 1625 velkopřevor maltézského řádu, zemský hejtman v Kladsku. P. Marek (ed.), *Svědectví*, s. 632.

⁵⁶⁴ Otta z Donína (? - ?), český šlechtic, při pobělohorských konfiskacích přišel o dvě třetiny majetku, 1631, po návratu při saském vpádu o majetek celý. T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 84.

Záznam č. 176

Fol. 263v

Bez datace.

Podpis: *Barbara bugraffin von dona.*

Devíza: *Allein bei Christo die ... .*

Bez ilustrací.

Záznam č. 177

Fol. 263v

Bez datace.

Podpis: *Magdalena burggraf[fin] zu von dona.*

Devíza: *AMHZG.*⁵⁶⁵

Bez ilustrací.

Záznam č. 178

Fol. 263v

Bez datace.

Podpis: *Maria Schelmdorffen.*

Devíza: *GIMT.*⁵⁶⁶

Bez ilustrací.

Záznam č. 179

Fol. 263v

Datace: 1589

Podpis: *Elisabet Stiele von Grit.* Devíza *GAMT.*⁵⁶⁷

Zápis se nachází v levém dolním rohu listu. Bez ilustrací.

---

⁵⁶⁵ *Allein meine Hoffnung zu Gott/ All mein Hoffen zu Gott.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 15.

⁵⁶⁶ *Gott ist mein Trost.* Tamtéž, s. 94.

⁵⁶⁷ *Gott allein mein Trost.* Tamtéž, s. 82.

Záznam č. 180

Fol. 263v

Datace: 1589

Podpis: *Appolenia fr[au] von Greit.*

Devíza: *WGW.*⁵⁶⁸

Zápis se nachází v pravém dolním rohu listu. Bez ilustrací.

Záznam č. 181

Fol. 264r

Datace: 1589

Podpis: *Anna geborne von biberstein, witib.*

Devíza: *Hilf mir Gott hi[n] und dort.*

Zápis se nachází v pravém horním rohu, je napsán našikmo. V zápisu jsou ozdobné kudrlinky oddělující z obou stran jméno. V levé spodní části listu se nachází erb pánů z Bibersteinu.⁵⁶⁹

Záznam č. 182

Fol. 274v

Datace: 1586

Podpis: *Christoff burgraff herr von dohnau.*⁵⁷⁰ Za podpisem zkratka *[Manu] p[ropria]*.

Devíza: *Gott Gehr Gutt Gluck.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 183

Fol. 274v

Datace: 1612

Podpis: *Achatius Burgraff undt herr von Dhona.*⁵⁷¹ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

---

⁵⁶⁸ *Wie Gott Will / Wie Gottes Wille.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 254.

⁵⁶⁹ http://de.wikipedia.org/wiki/Bieberstein_%28Adelsgeschlecht%29

⁵⁷⁰ Kryštof purkrabí z Donína (? - ?), český šlechtic. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 792

⁵⁷¹ Achác purkrabí z Donína, český šlechtic, vyslanec falckého kurfiřta v českých zemích, účastnil se pohřbu Petra Voka z Rožmberka. Tamtéž, s. 792.

Devíza: *Uno opus est.*

Pod zápisem, ve spodní části listu vymalován erb pánů z Donína.⁵⁷²

Záznam č. 184

Fol. 278r

Datace: 20. května 1586

Bez podpisu. *Devíza Fero et Spero.*

Věnování: *Magnifitio domino Johan Georgio beroni a Schwanbergdomino in Ranosperg Haitt et Worlik P.S. Cay[serlichen]. MaH[iestat]s. Consiliario domino et fratri charissimo in uineutum A moris in disolubilis.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 185

Fol. 278v

Datace: 1586

Podpis: *A Domi[ni]k von zdawitz.*⁵⁷³

Devíza: *GFZB.*⁵⁷⁴

Bez ilustrací.

Záznam č. 186

Fol. 272r

Datace: 1586

Podpis: *Jorg v[on] Hellendorff undt luntte zu dalberstorff.*⁵⁷⁵

Devíza: *Ausfang bedenbhe das Ende.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 187

Fol. 272r

Datace: 1586

---

⁵⁷² M. Mysliveček, Erbovník, s. 12.

⁵⁷³ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁷⁴ *Gott fügt's zum Besten.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 87.

⁵⁷⁵ Nepodařilo se dohledat.

Podpis: *Frantz von hoek und Donnswelde zu ...*.⁵⁷⁶

Devíza: *Martium hade nicht betrosen.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 188

Fol. 280r

Datace: 1586

Podpis: *Nirkel von Zedlicz und hartmans auf zu Staspen.*⁵⁷⁷

Devíza: *VVINS.*⁵⁷⁸

Bez ilustrací.

Záznam č. 189

Fol. 280r

Datace: 1568 (!)

Podpis: *Jan von sankt und Rattzhic zu kirshenaw.*⁵⁷⁹

Devíza: *AGDE.*⁵⁸⁰

Bez ilustrací.

Záznam č. 190

Fol. 281r

Datace: Karlovy Vary, 27. září 1588

Podpis: *Reinprecht her von Schreffenberg.*⁵⁸¹

Devíza: *GMS.*⁵⁸²

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

---

⁵⁷⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁷⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁷⁸ *Ubi virtus, ibi nobilitas.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 247.

⁵⁷⁹ Jan Kirchmaier z Reichvic (? – 1640), staroměstský kupec a purkmistr. M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 413.

⁵⁸⁰ *Allein Gott die Ehre/ Allein gedenk das End'.F.* – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 8.

⁵⁸¹ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁸² *Gott mein Schutz/ Gott meine Seligkeit.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 96.

Záznam č. 191

Fol. 281v

Datace: Karlovy Vary, 9. října 1588

Podpis: *Marie v[on] lidlau.*⁵⁸³

Devíza: *Gott Waldds.*

Ozdobné znaky po stranách textu.

Záznam č. 192

Fol. 286v

Datace: 1594

Podpis: *Wilém Robmhap z Suches.*⁵⁸⁴ Za podpisem zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *Pán Bůh mé potiešení we všem mém zarmoucení.*

Uprostřed listu vymalován erb Robmhapů ze Suché.⁵⁸⁵

Záznam č. 193

Fol. 291v

Datace: 1609

Podpis: *Hans Franz kolege ...*⁵⁸⁶ ..

Devíza: *HGZEVS.*⁵⁸⁷

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 194

Fol. 298v

Datace: 1612

Podpis: *Marshalyk v[on] Brebisdorff auff Schumln, Münst[e]r und Ölst[e]r ratt und hoff marschalk.*⁵⁸⁸ Za podpisem zkratka *M[an]u p[ro]p[ria]*.

Devíza: *Wihr Brügett Wie Es Gott Zügett.*

---

⁵⁸³ Marie Saloména z Lidlova, rozená z Nostic (? - ?), Vdova po Maxmiliánovi Lidlovi z Lidlova. T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 328.

⁵⁸⁴ Vilém Robmhap ze Suché (? – 1598), český rytíř. P. Mareš, *Soupis*, s. 138.

⁵⁸⁵ M. Hrdinová, *Erby*, s. 348.

⁵⁸⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁸⁷ *Hilf Gott zu Ehr und Seligkeit*. F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 113.

⁵⁸⁸ Nepodařilo se dohledat.

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 195

Fol. 299r

Datace: 1612

Podpis: *Burkhardt von Erlach auff oldinburg.*⁵⁸⁹

Devíza: *Contintimitt suffitt.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Erlachu.⁵⁹⁰

Záznam č. 196

Fol. 301v

Bez datace.

Podpis: *Karyel Hořtpřický.*⁵⁹¹

Zápis: *Krása více podpaluje nežli oheň, nebo oheň zblízka pálí, ale krása zdaleka.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 197

Fol. 324v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Krásné žieny těžká wiec ostříhati, Raději bych chtěl sesly starů hlídati, neb žienského pohlawí jak ... wšak mysl její wšetečou býti znej. Fugite ego un feminas, quo dumfomea peoporant, puduitiucaporatit (?). Mulier suprbí amicta nihacie picta in sermone ficta, non uni vitio est odicta. Carde viri á feminie iuvete femino á viris non homo homini cupus est. (?)*

Bez ilustrací.

Záznam č. 198

Fol. 327r

Datace: Praha, 16. února 1597.

---

⁵⁸⁹ Burkhard z Erlachu (? - ?), říšský šlechtic, anhaltský rada a dvorský maršálek. M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 406.

⁵⁹⁰ J. A. Tyroff, Wappenbuch, III, fol. 3.

⁵⁹¹ Nepodařilo se dohledat.

Podpis: *Wilhelmus ab Inhausen et Knyphausen, dominus et capitalis in Lutzbach, Bargine, Iennels et uptewerde.*⁵⁹²

Bez ilustrací.

Záznam č. 199

Fol. 328r

Datace: 16. února.

Podpis: *Petrus de Visteher*⁵⁹³.

Devíza: *Olim meministe iubalit.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 200

Fol. 336r

Datace: 1610

Podpis: *Valentinus Leuchtius S[ancti] Th[eologiae] Doct[or] proton[otarius] Apost[olici] comes Palat[inus] Cantor Eccl[esi]ae S Bartholomei Fratof. amoris ergo scribebat Ornatis viro Joanni Stacitiv P. L. Notari.*⁵⁹⁴

Zápis: *Ante diem nil post diem nihilum repetit nil ers nil fit nil nil fit cito nilque pexit.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 201

Fol. 349v

Datace: 1591

Podpis: *Jan Masanetz von Frymburg auff Stinuis undt Slatinamm.*⁵⁹⁵ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Devíza: *Fide sed cui vide. Pán Bůh má naděje a kdož mi dobrého přeje. WGSG.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

---

⁵⁹² Nepodařilo se dohledat.

⁵⁹³ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁹⁴ Valentin Leucht (? - ?). Německý katolický duchovní a kazatel, jezuita. Vydával spisy proti luteránům. V letech 1593 – 1598 žil v Kolíně nad Rýnem. Christian Gottlieb Jöcher, Allgemeines Gelehrten Lexicon, darinne die Gelehrten aller Stände sowohl männ – als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf ietzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifften aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden. Zweyter Theil D – L, Leipzig 1750, sl. 2402.

⁵⁹⁵ Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 202

Fol. 350r

Bez datace.

Podpis: *Ambei masantzin geborne von salhausen frau auf niemss undt slarien.*

Devíza: *Von Gott beshert bleibet ... erit.*

Úprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 203

Fol. 363v

Datace: 16. července 1597

Podpis: *Gorg Volckmer von hain.*⁵⁹⁶

Devíza: *MGVMN.*⁵⁹⁷

Bez ilustrací.

Záznam č. 204

Fol. 363v

Datace: Haidt, 16. července 1597

Podpis: *Ludwig heinrich von hoheneck zu Vilseck.*⁵⁹⁸

Bez ilustrací.

Záznam č. 205

Fol. 363v

Datace: 16. července 1597

Podpis: *Fridrich ...*⁵⁹⁹

Bez ilustrací.

Záznam č. 206

Fol. 363v

Datace: Haidt, 16. července 1597

---

⁵⁹⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁹⁷ *Mein Gott verlasse mich nicht.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 156.

⁵⁹⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁵⁹⁹ Nelze určit.

Podpis: *Wilhelm Kechler vonn Scheramdorff*.⁶⁰⁰

Bez ilustrací.

Záznam č. 207

Fol. 374r

Datace: 1586

Podpis: *Diwiš Břeskey z ploskowicz*.⁶⁰¹

Zápis: *Swiedomí dobré rozdělává srdce weselé.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 208

Fol. 377r – 377v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Occassione é regione Scripte Mortis pro memoria. Ego Joanes Kohaut Cufranus pro nunc Protivinÿ Natus Caune i uhl ad 14 Annum educatus sandem per 30 continuos Pragae Lomnicÿ reverti medisor solitari am I quieta residuam vita victurus animaeg propriae Saluti operam navazurus. In qua dilecta di Saturia siuti Vero decedere contigerit sequens Epitaphium mihi tudi Minerva adorno. Gratus In acceptisrefero mihi numera danti. Vitam, quam dederas Patria reddo tibi. JK.*

Bez ilustrací. Poslední část zápisu je psána kolmo dolů u kraje listu.

Záznam č. 209

Fol. 378r

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *aut sic. Gratus in acceptis referat, qui munera prensat. Vitam, quam dederas Patria, reddo tibi.*

Bez ilustrací. Zápis psán u hřbetu kolmo dolů.

---

⁶⁰⁰ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁰¹ Jan Diviš Březský z Ploskovic (? -?), český rytíř, účastník stavovského povstání 1618 – 1620, v konfiskacích roku 1623 ztartil všechn majetek. T. V. Bílek, Dějiny, s. 41.

Záznam č. 210

Fol. 380r

Datace: 10. září 1611

Podpis: *Petr Wok herr von Nachodt Königli[er] May[estat] zu hungaren und Böhemen Mundstherck.*⁶⁰² Za podpisem se nachází zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Pro CHR[ist]O et Patria mori Pulcrum. Non fugiam Mortem, Patriam tutabor in armis. Pro patria pulchrum est velle Salute mori.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Náchoda.⁶⁰³ Ve spodní části listu Nápís *Memento Mori*, v němž se mezi slovy nachází namalovaná lebka s přesýpacími hodinami.

Záznam č. 211

Fol. 390v

Datace: 1576

Podpis: *mikuláš wopršal z jetřichowicz.*⁶⁰⁴

Devíza: *Střídmost dobrá ctnost, smrt všemu konec.*

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 212

Fol. 393v

Datace: 1586

Podpis: *W počepický.*⁶⁰⁵ Za podpisem připojena zkartka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Devíza: *IGIAI.*⁶⁰⁶

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

---

⁶⁰² Petr Vok Březnický z Náchoda na Žerotických (? - ?), český šlechtic. M. Koldinská - P. Maťa (edd.), Deník, s. 404.

⁶⁰³ M. Hrdinová, Erby, s. 424.

⁶⁰⁴ Mikuláš Vopršal ze Zhoře a Jetřichovic (? - ?), český šlechtic, účastník stavovského povstání. T. V. Bílek, Dějiny, s. 890 – 891.

⁶⁰⁵ Václav Počepický z Počepic (? - ?), český nižší šlechtic, 1583 hejtmanem na Orlíce, rada komorního soudu. Ottův slovník naučný IXX, s. 988.

⁶⁰⁶ *Gott allzeit*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 83. Písmena GA jsou oddělena písmeny I, které však nejspíše nemají žádnou významovou funkci.

Záznam č. 213

Fol. 406r

Datace: 2. září 1609

Podpis: *Teobald z Rizenbergka et z Švihowa a na Horažďějovicích, jeho M[ilosti] Císaře Římského radda kraječ a radda zemský králowstwí českého.*⁶⁰⁷

Uprostřed listu vymalován erb Švihovských z Rýzmburka a Švihova.⁶⁰⁸

Záznam č. 214

Fol. 407r

Datace: 1609

Podpis: *Carl herr von Warttembergk herr zu Rochowiz und Sekal. Rom[ischen] Kay[sers] Mai[e]st[at] rath und obrister erbschenk deskh[alter] in K[önig]reichs Behmen.*⁶⁰⁹ Za podpisem připojena zkratka *Ma[nu] p[ro]p[ria]*.

Devíza: *HMGAMN.*⁶¹⁰ *Fortuna mea dormit.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Vartenberka.⁶¹¹

Záznam č. 215

Fol. 408r

Datace: 1609

Podpis: *Leonhard Colona F[rei] H[err] zu Vechts K. und mp: Radt und Rom[is]chen löbleichen*⁶¹²

Devíza: *BBBRW.*⁶¹³

Uprostřed listu vymalován erb Colonů z Felsu.⁶¹⁴

---

⁶⁰⁷ Theobald Švihovský z Rýzmburka na Horažďovicích a Sázavě (? – 1616), český šlechtic, 1609 stavovský direktor. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 855.

⁶⁰⁸ M. Hrdinová, Erby, s. 471.

⁶⁰⁹ Karel z Vartemberka na Hrubé Skále a Svijanech (1553 – 1612), český šlechtic, 1599 – 1608 hejtman boleslavského kraje, 1609 stavovský direktor. P. Mareš, Soupis, s. 93; J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 860.

⁶¹⁰ První část devízy *HMG* má význam *Hilf mir Gott/ Hindurch mit Gott*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 115.

⁶¹¹ M. Mysliveček, Erbovník, s. 59.

⁶¹² Linhart Colona z Felsu a na Šenkenberku (1565 – 1620), český šlechtic, 1596 - 1609 hejtman žateckého kraje, 1609, 1611, 1618 - 1620 velitel stavovského vojska, člen stavovské opozice, odpůrce přijetí Ferdinanda II. za českého krále, zemřel na následky zranění z bitvy u Sinzendorfu. P. Mareš, Soupis, s. 45; J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 790; T. V. Bílek, Dějiny, s. 98.

⁶¹³ *Bedenke bald beizeiten, Gerechtigkeit walte*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 25, 103.

⁶¹⁴ M. Mysliveček, Erbovník, s. 8.

Záznam č. 216

Fol. 409r

Bez datace.

Podpis: *Joannes Lytturnus (?) Baro de Řyčan.*⁶¹⁵

Devíza: *Si Deus pro nobis, quod contra nos.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Říčan.⁶¹⁶

Záznam č. 217

Fol. 410r

Datace: Praha, 10. listopadu 1609

Podpis: *Wilhelm d[er] Elter h[err] von lobkowicz R[omische] K[aiserliche] M[aiestat] mundtschenk.*⁶¹⁷

Devíza: *trau schau wem.*

Uprostřed listu vymalován lobkovický erb.⁶¹⁸

Záznam č. 218

Fol. 411r

Datace: Praha, 6. listopadu 1609

Podpis: *Joachimes Andreas Schlik, Comes Passaunimes et Wisenkirchus, Schwigeny dominus.*⁶¹⁹

Zápis: *Qui vult in Regno Caelorum ce primus sed non Primas in hoc mundo, necesse et ut DEO magis grani hominibus obediet Actors nonplacrat hominibus sed servuiat CHristo Galat et ita zer dat Caesari qua sunt Caesaris Dio vero qua sunt DEI Matthori.*

Uprostřed listu vymalován šlikovský erb,⁶²⁰ text okolo celého erbu.

---

⁶¹⁵ Jan Říčanský z Říčan (? – 1611), český šlechtic, rožmberkský maršálek. J. Pánek (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 842.

⁶¹⁶ M. Mysliveček, Erbovník, s. 49.

⁶¹⁷ Vilém starší Popel z Lobkovic (1549 – 1626), český šlechtic, 1596 - 1613 hejtman plzeňského kraje, 1611 a 1618 nejvyšší berník, stavovský direktor. P. Mareš, *Soupis*, s. 66.

⁶¹⁸ M. Mysliveček, Erbovník, s. 34.

⁶¹⁹ Jáchym Ondřej Šlik hrabě z Pasounu, Holejče a z Lokte (1559 – 1621), 1609 defenzor, 1618 – 1619 člen direktoria, významný vůdce stavovské opozice, popraven na Staroměstském náměstí 21. 6. 1621. M. Durajová – R. Smíšek (Hg.), *Hieronymus der Ältere Schlick*, s. 462.

⁶²⁰ M. Hrdinová, *Erby*, s. 574.

Záznam č. 219

Fol. 412r

Datace: 7. listopadu 1609.

Podpis: *Wenceslaus G... baro á Raupow.*⁶²¹

Devíza: *Non genus est aliut mortis praesentatis ullum. Cum propter christi nomen obire diem.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Roupova.⁶²²

Záznam č. 220

Fol. 412v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Nemo sapiens ni patiens. Hine notum. Duc me, nec sine me, per me DEVS optime duci. Nam duce me pereo, te DVCE saluus ero.*

Bez ilustrací. Tex napsán na stránce původní tištěné knihy.

Záznam č. 221

Fol. 413r

Datace: 8. listopadu 1609.

Podpis: *Wenceslaus budowect Baro a Budowa.*⁶²³

Devíza: *Modo in CHR[ist]O sincere et constanter.*

Uprostřed listu vymalován erb Budovců z Budova.⁶²⁴

Záznam č. 222

Fol. 414v

Bez datace.

---

⁶²¹ Václav Vilém z Roupova na Trnovanech a Žitenicích (1580 – 1634), český šlechtic, 1609, 1611, 1618, 1619 stavovský direktor, 1618 – 1619 prezident direktorské vlády, 1619 – 1620 nejvyšší kancléř Království českého. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 837.

⁶²² M. Mysliveček, Erbovník, s. 48.

⁶²³ Václav Budovec z Budova (1551 – 1621). Český šlechtic, politik, diplomat a spisovatel. Nekatolík, vedoucí postava protikatolické opozice. Popraven na Staroměstském náměstí 21. června 1621. Noemi Rejchrtová, Václav Budovec z Budova, Praha 1984.

⁶²⁴ M. Hrdinová, Erby, s. 403.

Podpis: *Georg gkersstorff vonn gerstorff auff Cholticz und swojšic, Römi[scher] Kayserlicher Mayestat rath.*⁶²⁵ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Uprostřed listu vymalován erb Gerštorfů z Gerštorfu.⁶²⁶

Záznam č. 223

Fol. 415r

Bez datace.

Podpis: *Mathias der Elter vonn Stainpach auf Serbetsch khornhust undt Prascherubeniehs Rõe[mischen] Kay[serlichen] Maye[stat] radt.* Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ro]p[ria]*.

Devíza: *Got Gewher (?) mein Veyher.*⁶²⁷

Uprostřed listu vymalován erb Štampachů ze Štampachu.⁶²⁸

Záznam č. 224

Fol. 417r

Datace: 1609

Podpis: *Niekolas berskowský von shebirshau auff kosheticz Císařské M[ilosti] radt.*⁶²⁹

Devíza: *Gott helff zu einem sliegen undt.*⁶³⁰

Uprostřed listu vymalován erb Beřkovských ze Šebířova.⁶³¹

Záznam č. 225

Fol. 420r

Datace: 1609

Podpis: *Christoff Wilhelm auff Neun Schumburgk und Closterle.*⁶³²

Devíza: *Moderata durant.*

---

⁶²⁵ Jiřík Gerštorf z Gerštorfu (? – 1613), český rytíř, 1598 – 1608 hejtman chrudimského kraje. P. Mareš, Soupis, s. 111.

⁶²⁶ M. Hrdinová, Erby, s. 408.

⁶²⁷ Matyáš Štampach ze Štampachu (1545 – 1615), český rytíř, 1593 – 1611 hejtman slánského kraje. P. Mareš, Soupis, s. 144.

⁶²⁸ M. Mysliveček, Erbovník, s. 56.

⁶²⁹ Nepodařilo se dohledat.

⁶³⁰ Mikuláš Beřkovský ze Šebířova (? -?), účastník stavovského povstání 1618 – 1620, po 1623 odsouzen ke ztrátě třetiny jmění. T. V. Bílek, Dějiny, s. 20 – 21.

⁶³¹⁶³¹ M. Hrdinová, Erby, s. 439.

⁶³² Nepodařilo se dohledat.

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 226

Fol. 421r

Datace: 1609

Podpis: *Georg Wančura von Řehnic auff Studenka.*⁶³³

Devíza: *GWSAF.*⁶³⁴

Uprostřed listu vymalován erb Vančurů z Řehnic.⁶³⁵

Záznam č. 227

Fol. 423r

Datace: 23. listopadu 1609

Podpis: *Jiří hazunt (?) s Hanusowa na ... a Košumberku.*⁶³⁶

Devíza: *Sbohem a na Ctnosti Rozmnožuje se mé štěstí.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 228

Fol. 424v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Nobile wicendigesimus Patientia. Salutaris est Reipublicae ... ctio potestatis et sapientie.*

Bez ilustrací. Text napsán na stránce původní tištěné knihy.

Záznam č. 229

Fol. 425r

Datace: Praha 8. listopadu 1609.

---

⁶³³ Jiřík Vančura z Řehnic na Valečově (? – 1615), český šlechtic, 1609 stavovský direktor. J. Pánek (ed.), Václav Březan, *Životy*, s. 860.

⁶³⁴ *Gott wolle stutzen alle falschen Herzen.* F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*, s. 106. Poslední část zkratky, písmeno *H*, je zde nahrazeno ilustrací srdce probodnutého šípem.

⁶³⁵ M. Hrdinová, *Erby*, s. 391.

⁶³⁶ Nepodařilo se dohledat.

Podpis: *Bohuslaus á Michalowiczin Runic et Neudorff Vice notarius Regni Bohemiae summe observantie.*⁶³⁷

Devíza: *Comenda Dno tiutru(?) et IPSE PACIET.*

Uprostřed listu vymalován erb pánů z Michalovic.⁶³⁸

Záznam č. 230

Fol. 425v

Bez datace.

Zápis: *Scio Domine, quod non est honinus via eius. Propterea commendo tibi mi deus viam meam.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 231

Fol. 426r

Datace: Praha 4. prosince 1609

Podpis: *Henricus Otta de Losso Summae K officiosissima ob servantia ergo.*⁶³⁹

Devíza: *Cualis haberi velis tatis sis.*

Uprostřed listu vymalován erb Ottů z Losu.⁶⁴⁰

Záznam č. 232

Fol. 427v

Bez datace.

Bez podpisu.

Zápis: *Krásá, Čerstwost, Síla wšeliká zwiule, to trwá do Boží wúle. Letha přijdou to wše změni smrt pak wšemu bez... WWS zmitz(?).*

Bez ilustrací. Text napsán na stránce původní tištěné knihy.

---

⁶³⁷ Bohuslav z Michalovic na Rvenicích (1565 – 1621), český šlechtic, 1590 – 1611 místopisár Království českého, 1612 – 1617 místokancléř, 1609 stavovský direktor, 1619 – 1620 purkrabí Hradeckého kraje. Popraven na Staroměstském náměstí 21. 6. 1621. J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 825.

⁶³⁸ M. Hrdinová, Erby, s. 390.

⁶³⁹ Jindřich Otta z Losu (1541 – 1621), nekatolík, rytíř, člen direktoria 1618 – 1620, císařský rada a karlístejnský purkrabí. Popraven na Staroměstském náměstí 21. 6. 1621. P. Mareš, Soupis, s. 133.

⁶⁴⁰ M. Hrdinová, Erby, s. 554.

Záznam č. 233

Fol. 428r

Datace: 9. prosince 1609

Podpis: *Wenceslaus Wratislaus senior de Mitrowic in Litna.*⁶⁴¹

Devíza: *Ich Trau Gott den er hülff aus...* .

Zápis: *Quidquid erit tan dem, Speas mea Vnica CHRISTVS.*

Uprostřed listu vymalován erb Vratislavů z Mitrovic.⁶⁴²

Záznam č. 234

Fol. 431r

Bez datace.

Podpis: *Venceslaus Magle a Sobíšek.*⁶⁴³

Devíza: *Mens recti conscia, optimum vita Condimentum.* Za podpisem se nachází zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 235

Fol. 433r

Datace: 1609

Podpis: *Martinus Fruwein de Potoli.*⁶⁴⁴

Devíza: *Pomni na smrt.* Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ro]p[ri]a.*

Uprostřed listu vymalován erb Martina Fruweina z Podolí.⁶⁴⁵

---

⁶⁴¹ Václav starší Vratislav z Mitrovic a na Humburcích (? - ?), český šlechtic, katolík, podporoval Fridricha Falckého, odpůrce Ferdinanda II., při konfiskacích r. 1623mu byla zabavena třetina majetku. T. V. Bílek, *Dějiny*, s. 904.

⁶⁴² M. Mysliveček, *Erbovník*, s. 61.

⁶⁴³ Václav Bartoloměj Magrele (Makrele) ze Sobíšku (? - ?), staroměstský měšťan, defenzor.

⁶⁴⁴ Marin Fruwein z Podolí. (? - 1621), pražský měšťan, advokát, purkrabí desk zemských, účastník stavovského povstání 1618 – 1620, direktor městského stavu. Měl být popraven na staroměstském náměstí, ale byl nalezen 7. června 1621 mrtev v Jelením příkopu.

⁶⁴⁵ M. Mysliveček, *Erbovník*, s. 15. Levá strana erbu měla být vybarvená modře, malíř nejspíše zapomněl dílo dodělat, neboť linky má předkreslené.

Záznam č. 236

Fol. 435r

Bez datace.

Podpis: *Simon Humbergius Humbergk Cancellarius Antiq[ue] Burggraff (?)*.⁶⁴⁶

Devíza: *Meliosa spero. Optima speremus mettamus pesima sed quod Sors dederit forti pector quisque ferat.*

Uprostřed litu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 237

Fol. 437r

Datace: 24. listopadu 1609 - 1611

Podpis: *Nathanael Wodniansky de Wraičow S. Ca[eri]s. Mai[estati]s in officio Rationu[m] Camera Bohemiae a Registrispro tempore Director in propostrar.*⁶⁴⁷

Devíza *Deo uolente qsqeridet atq het.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 238

Fol. 239r

Bez datace.

Podpis: *Jilji perler sizaste lomicz.*⁶⁴⁸

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 239

Fol. 440r

Datace: 10. prosince 1609

Podpis: *Valentinus Kochan á Prachowé.*⁶⁴⁹

Devíza: *Mea Vita Christus scopus est, Ac petra fortitudienis. Una mea Christus fortissima monta regenta virta est. Rupe sub hac quovis tempore totus ero.*

---

⁶⁴⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁴⁷ Nathanael Vodňanský z Uračova (1563 – 1621), primátor Starého města pražského, popraven na Staroměstském náměstí 21. června 1621. Josef Petráň, Staroměstská exekuce, Praha 1996, s. 18.

⁶⁴⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁴⁹ Valentin Kochan z Prachové (1561 – 1621), měšťan, defenzor, písař a purkmistr Nového města pražského, člen direktoria 1618 – 1620, popraven na Staroměstském náměstí 21. června 1621. J. Petráň, Staroměstská exekuce, s. 15.

Uprostřed listu vymalován erb Valentina Kochana z Prachové.⁶⁵⁰

Záznam č. 240

Fol. 442r

Datace: 20. prosince 1609

Podpis: *Christoff Khober von Khobersperg Röm[omischen] Kay[serlichen] May[esta]tt Rath bri (?) der Bechnisen Cammer Buchhalter.*⁶⁵¹

Devíza: *Alles nach Gottes Willen.* Za podpisem se nachází zkratka *M[anu propria]*.

Uprostřed listu vymalován erb Koberů z Koberšperka.⁶⁵²

Záznam č. 241

Fol. 446v

Datace: 1588

Podpis: *Wilhelm Popl herr von Lobkowicz auf bishofterz.*⁶⁵³

Devíza: *EVA.*⁶⁵⁴

Uprostřed listu vynecháno místo pro erb, ten ale chybí. V dataci namalováno srdce probodené dvěma šípy.

Záznam č. 242

Fol. 457r

Datace: 1590

Podpis: *Sezyna mickowský z Sropčic.*⁶⁵⁵

Devíza: *SWGW.*

Záznam podtržen vodorovnou čarou.

---

⁶⁵⁰ M. Mysliveček, Erbovník, s. 27. Erb je vymalován v odlišných barvách – vlevo je namísto červené černá. Buďto se jedná o osobní erb Valentina Kochana z Prachové a nebo o malířskou chybu.

⁶⁵¹ Kryštof starší Kober z Koberšperku (? - 1621), měšťan, dvorní úředník při české komoře, defenzor, člen direktoria 1618 – 1620, popraven na Staroměstském náměstí 21. června 1621. J. Petráň, Staroměstská exekuce, s. 16.

⁶⁵² M. Mysliveček, Erbovník, s. 26.

⁶⁵³ Vilém (mladší) Popel z Lobkovic na Bílině a Horních Beřkovicích (1575 – 1647), český šlechtic, 1609 - 1604 hejtman litoměřického a 1610 - 1617 slánského kraje, 1609, 1611, 1618 – 1619 stavovský direktor, 1619 – 1620 český nejvyšší hofmistr. P. Mareš, Soupis, s. 66; J. Pánek (ed.), Václav Březan, Životy, s. 819.

⁶⁵⁴ *Es vergeht alles.* F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 70.

⁶⁵⁵ Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 243

Fol. 457r

Datace: 1590

Podpis: *Anna miesstbykofstein* (?).

Devíza: *BWGMSVE*.⁶⁵⁶

Bez ilustrací.

Záznam č. 244

Fol. 461v

Datace: 1588

Podpis: *Nart. Černín z Chudienic*.⁶⁵⁷

Devíza: *FFFFF*.⁶⁵⁸

Srdíčko v dataci.

Záznam č. 245

Fol. 464v

Bez datace.

Podpis: *Zikmund Kanický*.⁶⁵⁹

Devíza: *Pánu Bohu we všem se poroučím*.

Bez ilustrací.

Záznam č. 246

Fol. 465r

Datace: [Karlovy Vary] (?), 3. června 1590

Podpis: *Caspar Munchmaier weridensis palatinns, pastor in thermis Carolinis*.⁶⁶⁰

Devíza: *D[omi]ne Iesu Chrostesecua nos veritate iua, verbum iuum est veristas et manet in aeternum*.

---

⁶⁵⁶ První část zkratky *BWG* má význam *Bitte Wir Gott*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 30.

⁶⁵⁷ Jeden ze členů rodu Černínů z Chudenic. Nelze určit přesně.

⁶⁵⁸ *Frisch, fromm, frei, friedlich, fröhlich*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 74.

⁶⁵⁹ Zikmund Kanický z Čachrova (? – 1618), český šlechtic, podporovatel stavovského povstání. T. V. Bílek, Dějiny, s. 230.

⁶⁶⁰ Nepodařilo se dohledat.

Zápis psán na předtištěné rytině na stránce původní knihy.

Záznam č. 247

Fol. 471r

Datace: Praha, 29. února 1589

Podpis: *Vitus Flaminus á Rubes Campos*.⁶⁶¹

Devíza: *DD*⁶⁶² *Ego sum Via Veritas et Vita Vitus flaminus.*

Zápis podtržen vodorovnou čarou.

Záznam č. 248

Fol. 475v

Datace: 1586

Podpis: *Petr Chanský de Chano*.⁶⁶³ Za podpisem je připojena zkratka *M[anu] [propria]*.

Devíza: *Etiam opillus habet suam umbram.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 249

Fol. 475v

Datace: 1586

Podpis: [...].⁶⁶⁴ Za podpisem je připojena zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Hutt die Gett geseltvon S. Johann.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 250

Fol. 476r

Datace: 1589

Podpis: *Hans Dietrich der elter herr von Sheredin*.⁶⁶⁵ Za podpisem je připojena zkratka *Manu [propr]ia*.

Devíza: *Gindurich (?) mitt Freudens.*

---

⁶⁶¹ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁶² *Deus dispose/ Docendo discimus*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 47.

⁶⁶³ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁶⁴ Nelze určit.

⁶⁶⁵ Nepodařilo se dohledat.

Bez ilustrací.

Záznam č. 251

Fol. 476r

Datace: 1586

Podpis: *Wenczel burggrauff und herr von Shennes.*⁶⁶⁶

Devíza: *WGSG.*⁶⁶⁷

Bez ilustrací.

Záznam č. 252

Fol. 476r

Datace: 1586

Podpis: *Wilem Burggrauff und herr von Schena.*⁶⁶⁸ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Zápis: *Manu nigem handschrift.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 253

Fol. 476r

Datace: 1586

Podpis: *GV.*⁶⁶⁹ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

Devíza: *DFAAS.*⁶⁷⁰

Zápis je v levém dolním rohu listu.

Záznam č. 254

Fol. 476r

Datace: 1586

Podpis: *Conrad ....*⁶⁷¹ Za podpisem připojena zkratka *M[anu propria]*.

---

⁶⁶⁶ Jeden ze členů rodu von Schönau. Nepodařilo se dohledat.

⁶⁶⁷ *Will's Gott, so geschieht's*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 253.

⁶⁶⁸ Jeden ze členů rodu von Schönau. Nepodařilo se dohledat.

⁶⁶⁹ Nelze určit.

⁶⁷⁰ *Deo fortuna, amicitiae aeviternae sacrum*. F. – C. Freiherr von Stechow, Lexikon, s. 2, 50.

⁶⁷¹ Nelze určit.

Devíza: *Vive ut vivas.*

Zápis je v pravém dolním rohu listu.

Záznam č. 255

Fol. 476v

Datace: 20. května 1586

Podpis: *Wolfgangus Ludowicus ab Aurbach.*⁶⁷²

Zápis ohraničen čarou. Nachází se v levém horním rohu listu.

Záznam č. 256

Fol. 478r

Datace: 1591

Podpis: *Heinrich von Reinbaur auff Ecrschwitz undt eczKürst (?) Münsterbergischer Camerar.*⁶⁷³ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[rop]ria*.

Pod textem, ve spodní polovině listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 257

Fol. 479r

Datace: 1608

Podpis: *Leopoldt Starek.*⁶⁷⁴ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[rop]ria*.

Devíza: *Aller Nach ..reiteilen.*

Uprostřed listu vymalován neznámý erb.

Záznam č. 258

Fol. 479v

Datace: 1590

Podpis: *Joseph zu Upalswig (?)*⁶⁷⁵

Devíza: *Weltlich Zezgeuchelich Goder (?)*.

Bez ilustrací.

---

⁶⁷² Nepodařilo se dohledat.

⁶⁷³ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁷⁴ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁷⁵ Nelze určit.

Záznam č. 259

Fol. 479v

Datace: 1590

Podpis: *Hans Ludwig von hirschadt zu undt Franckhunohe.*⁶⁷⁶

Bez ilustrací.

Záznam č. 260

Fol. 481r

Datace: 1587

Podpis: *Octavianus Schwechl von Nozwig.*⁶⁷⁷ Za podpisem připojena zkratka *M[anu] p[ropria]*.

Devíza: *Dominus adiutor michi.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 261

Fol. 481r

Datace: [Řezno] (?), 12. ledna 1587

Podpis: *Sebastianus Schweib Medicinae doctor Ratispo Physicus.*⁶⁷⁸

Devíza: *Pietrus at omnia Viritis.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 262

Fol. 482r

Datace: [Amberg] (?), 24. května 1590

Podpis: *Hieronimus primus doctor sup[er]ioris palatinatus medicus Amberges.*⁶⁷⁹

Devíza: *Uiue et uiuas.*

Bez ilustrací. Zápis se nachází na stránce s předtištěným erbem.

---

⁶⁷⁶ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁷⁷ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁷⁸ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁷⁹ Nepodařilo se dohledat.

Záznam č. 263

Fol. 483r

Datace: 1590

Podpis: *Woldrich a Gorštorff*.⁶⁸⁰

Devíza: *Virtute duce, Comite fortuna.*

Uprostřed listu vymalován erb Gerštorfů z Geštdorfu.⁶⁸¹

Záznam č. 264

Fol. 484v

Datace: Praha 13. února 1605

Podpis: *Dethardus Horstiam*.⁶⁸²

Zápis je proveden v několika světových jazycích a několika typech písma.

Záznam č. 265

Fol. 491r

Datace: Vídeň, 18. června 1810

Podpis: *Perleš ab officiis ... belice in Archivis*.⁶⁸³

Zápis: *Ad amicum dilectissimim. Posesorem hujus libri nominibus tot illustrium caecelsorumque generum distincti. Qui et poetam hacce insi serie dignum censuit. Czechia quem genuit Proasorum stemmate clarum, Hunc et collaudent carmina corde pio. Esto felix, qui premia fers ab sinoda sorte Nem concessa sibi, corde tenen tia Tu!*

Bez ilustrací.

Záznam č. 266

Fol. 493r

Datace: 1598

Podpis: *Nieclas Wilemin von Unuschatians*.⁶⁸⁴

---

⁶⁸⁰ Oldřich Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic (? – 1619), 1606 - 1611 královský prokurátor, 1604 - 1606 hejtman panství Křivoklát a 1606 panství Pardubice, stavovský direktor. P. Mareš, Soupis, s. 113.

⁶⁸¹ M. Mysliveček, Erbovník, s. 15.

⁶⁸² Děthurd Horst (1546 – 1618), nizozemský učenec, doktor práv, profesor v Helmstadtu. Christian Gottlieb Jöcher, Allgemeines Gelehrten Lexicon, sl. 1716.

⁶⁸³ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁸⁴ Nepodařilo se dohledat.

Devíza: *Mon ame a dieu ma die amcs amis.*

Uprostřed vynecháno místo pro erb, ten ale chybí.

Záznam č. 267

Fol. 495r

Datace: 1607

Podpis: *Christianus Lasarus Walters landschafft von Trobstain undt Plyburgk.*⁶⁸⁵

Devíza: *Patientia.*

Bez ilustrací.

Záznam č. 268

Fol. 4495v

Datace: Karlovy Vary, 27. září 1588

Podpis: *Wenzel Puchane von Steinhaus Röm[ischen] Kay[ser] May[esta]tt haustau.*⁶⁸⁶

Bez ilustrací.

---

⁶⁸⁵ Nepodařilo se dohledat.

⁶⁸⁶ Nepodařilo se dohledat.

Seznam sentencí vepsaných Janem Jiřím ze Švamberka do předtištěných rytin

Zápis č. 1, fol. 62r

Amicus usq[ue] ad Aram

Zápis č. 2, fol. 72r

Magiss amica Veritas

Zápis č. 3, fol. 75r

Multis numirabis Amicos

Zápis č. 4, fol. 80r

Vulgus amicitias utilitarii probat

Zápis č. 5, fol. 83r

Omnia vincit amor

Zápis č. 6, fol. 85r

Amore more ore re Probatur Amicus

Zápis č. 7, fol. 88r

Res vales Ars prastat

Zápis č. 8, fol. 92r

Si res perit ars mihi restat

Zápis č. 9, fol. 95r

Iam deest Avaro quod habet quam quod non habet

Zápis č. 10, fol. 97r

Avarus cui non amarus

Zápis č. 11, fol. 100r

Calamitas

Zápis č. 12, fol. 103r

Sapientia Calamitas Polatium

Zápis č. 13, fol. 110r

Calamites Virtutir est Occasio

Zápis č. 14, fol. 133r

Consilium malum Consultori pesimum

Zápis č. 15, fol. 136r

Iuvenile Consilium perdidit Romanum Imperium

Zápis č. 16, fol. 153r

Deus nobis hac otia facit

Zápis č. 17, fol. 179r

Quid sunt Veneticae nil nisi Divitiae.

Zápis č. 18, fol. 182r

Auro pulsa fides

Zápis č. 19, fol. 214r

Vlna sVqant Vras CaV. ssat qVoqVe SaVDIa Maestro.

Zápis č. 20, fol. 218r

Ebirus ac Pictulari

Zápis č. 21, fol. 250r

Spero dum spiro

Zápis č. 22, fol. 253r

Patior ut Potiar

Zápis č. 23, fol. 256r

Volubilis errat

Zápis č. 24, fol. 266r

Cur non es omnibus una

Zápis č. 25, fol. 287r

Improbe Amor quid non mortalita
pectora cogis

Zápis č. 26, fol. 300r

Ingratum dicis omne malum dixisti

Zápis č. 27, fol. 305r

Livor edax rerum

Zápis č. 28, fol. 311r

I. N. R. I. Invidia Nostrum Regem
Interfecit

Zápis č. 29, fol. 344r

Dis omnia Laboribus vendunt

Zápis č. 30, fol. 358r

Qui non laborat, non manducet

Zápis č. 31, fol. 364r

Modestus non Molestus

Zápis č. 32, fol. 373r

Nota sit omnibus vestra Modestia

Zápis č. 33, fol. 382r

Mors in olla

Zápis č. 34, fol. 385r

Aut pati aut mori

Zápis č. 35, fol. 391r

Ecce quomodo mortis iustus

Zápis č. 36, fol. 398r

Colligit rosas

Zápis č. 37, fol. 441r

Sper dum Spiro

Zápis č. 38, fol. 447r

non consundit

Zápis č. 39, fol. 450r

Spes alit agricolas

Zápis č. 40, fol. 453r

Utere temporibus

Zápis č. 41, fol. 456r

Tempora mutantis

Zápis č. 42, fol. 457r

Tempori Servi

Zápis č. 43, fol. 462r

Odium parit

Zápis č. 44, fol. 470r

Veritas nuda

Zápis č. 45, fol. 475r

Ducent in bonis dies Suos

Zápis č. 46, fol. 480r

Militia est vita hominis

Abecední rejstřík osob

Rejstřík odkazuje na jednotlivé záznamy.

z Adelshafen			z Canitz na Dalvicích		
Ludvík	121		Kryštof Fridrich	117	
z Anhaltu – Berenburgu			Cassen		
Kristián	3		Petr Panke	33	
z Ambergu			z Chanova		
Jeroným	262		Petr Chanský	248	
Anna Katarina, Freulein	8		Collona z Felsu		
Anna Marie	52		Aisaben	54	
Anna Miesstbykofteinská	243		Bezaina	54	
z Aurbachu			Eliška	1, 45	
Wolfgang Ludvík	255		Fridrich	82	
Barbora	53		Linhart	70, 215	
Barbora Sofia, Freulein	9		z Čachrova		
Bejna			viz Kanický z Čachrova		
Jiří	152		Černín z Chudenic		
z Bibersteinu			Nart. (?)	244	
Anna roz.	181		z Dagesova		
z Birgy			Eliška	50	
Adam Hacke	161		Dehtářová		
Blažek			Kateřina	103	
Jindřich	145		z Donína, purkrabí		
z Bobevic			Abrahám	142	
Panthalion	151		Achác	183	
Borik			Anna	175	
Franz	36		Barbora	176	
Borstelk			Jaroslav	140	
Bartold	35		Jindřich	133	
Braniborský			Kateřina	174	
Jan Zikmund	6		Magdaléna	177	
Braunschweig-Lüneburg			Otto	173	
roz. Hedvika	10		z Dubé		
Vilém	16		Zbyněk Berka	86	
z Brebisdorffu			Zdeněk Berka	88	
Maršálek	194		z Ebeleben		
Brikovanský z Brikovan			Karel mladší	155	
Jan	91		Eberstein		
Brundius			Jiří Lazar	30	
Jindřich	165		z Erlachu		
Budovec z Budova			Burkhard	195	
Václav	221		z Eupen		
Bunkhaus			Paul	74	
Nikolaus	96		Fruwein z Podolí		
z Bürgensteinu			Martin	235	
Jan Václav Tikl	114				

z Frymburka			Hořpřický		
	Ambei	202		Karel	196
	Jan Mazanec	201	Humberk z Humberka		
				Šimon	236
Fürlinger			Hurd		
	Kryštof	32		Jiří Franz	128
Gerštorf z Gerštorfu			z Chudenic		
	Jiří	222		viz Černín z Chudenic	
	Oldřich	263	z Inhausen		
z Gleichen				Vilém	198
	Johan	123	Janda		
z Globens				Josef	120
	Albrecht	25	z Jetřichovic		
Godorin				Mikuláš Voprřal	211
	Benigna	46	z Jugenslebem		
z Grittu				Carl	159
	Apoléna	180	Kanický z Čachrova		
	Eliška	179		Zkimund	245
Grumode		37	Katarina		5
z Gunderedt			Kober z Koberšperku		
	Gotshalek	156		Kryštof	240
Hacht			z Kolovrat		
	Martin	115		Jaroslav	72
Haffe			z Krakova		
	Jan Vilém	160		Matyáš Kinkwo	34
z Hanusova			z Kristenburgu		
	Jiří	227		Jindřich	98
Hardek			z Kreinu		
	Anna Zuzana	18		Jakub	147
	Jakub Koller	41	Krušina ze Švamberka		
	Judita	20		František	113
Hauzpagerová				Ignác Václav Leopold	108
	Sofie	48		Jan Baptista	110
Heinitz				Šimon	112
	Jan	166		Václav	109
z Heinu				Vojtěch	129
	Jiří Volkmer	203	z Lamberka		
z Hellendorfu				Dietrich	134
	Jiří	186	Lautner		
z Heritesue (?)				František	143
	Antonín	144	Leppelt		
Heuzschwarzen				Jindřich	39
	Jan Richard	136	Leucht		
z Hischandt				Valnetin	200
	Jan Ludvík	259	z Lidlau		
z Hoek (?)				Marie	191
	Frantz	187	z Litschau		
z Horchovice				Ondřej Wlarachs	135
	Andreas Dudít	132			
Horstiam					
	Děthurd	264			

z Lobkovic		
	Eliška Popelová	51
	Jaroslav Hasištejnský	69
	Vilém mladší Popel	241
	Vilém starší	217
z Logau		
	Jindřich	172
z Lomnice		
	viz Perler z Lomnice	
z Losu		
	Jindřich Otta	231
Mansfeld		
	Anna, roz.	11
Maršálek		
	Michal	158
z Michalovic		
	Bohuslav	229
z Mitrovic		
	Václav Vratislav	233
Mráček		
	Václav Šimon	2
Munchmaier		
	Kašpar	246
Münichhausen		
	roz. Anna	15
Münsterberský		
	Jindřich	162
Mychl		
	Václav	125
z Náchoda		
	Petr Vok Bžeznický	210
z Oldenburgu		
	Anton Günter	102
z Nozwigu		
	Octavius Schwechl	260
Omister		
	Fridrich	99
Oppersdorf		
	Kateřina Eliška	23
	Sofie Uršula	21
	Zuzana roz. z Hardeku	19
	Zuzana, slečna	22
z Ortenburgu		
	Jáchym starší	42
	Jindřich starší Brauen	67
	Kateřina	44
	Lucie	43
z Pallandtu		
	Werner	65
z Pappenhaimu		
	Anna	76
	Jindřich Burkhard	76
Patterie		
	Josef Markýz	105
Perglar z Perglasu		
	Wolf Gothard	168
Perler z Lomnice		
	Jiří	238
Perleš		
		265
z Písnice		
	Jindřich Domináček	170
z Plecheins		
	Josef	107
z Ploskovic		
	Diviš Březský	207
z Plyburku		
	viz z Trobsteinu a Plyburku	
Počepický		
	Václav	212
z Podolí		
	viz Fruwein z Podolí	
z Prachindorfu		
	Anna	47
z Prachové		
	Valentin Kochan	239
z Prošvic		
	viz Zelendar z Prošvic	
Předence z Předenic		
	Adam	169
Puchomířský z Puchhaimu		
	K. Ehrenreich	137
z Reichvic		
	Jan	189
z Reinbaur		
	Jindřich	256
z Riegelberka		
	viz z Valašína a Riegelberka	
Robmhap ze Suché		
	Vilém	192
Romanelli		
	Ascario	93
z Ronova		
	Jiří Křinecký	40
	Jan Křinecký	131
z Rottkirchen		
	Jan	164
	Maria, roz. Buetradin	13
z Rottwitz		
	Günter	149
z Roupova		
	Jan	58
	Hynek	63
	Václav Vilém	219

z Rurbefeldorffu			Skachitzka		
	Kryštof	154		Streuzel	157
z Rubes Campos			ze Sobíšku		
	Vitus Flaminus	247		Václav Bartoloměj	234
z Rýzmburka a Švihova			Sourdenay		
	Teobald	213		Henry	122
z Řehnic			ze Srapdorffu		
	Jiřík Vančura	226		Jindřich	153
z Říčán			ze Sropčič		
	Heřman	84		Sezyna Mickovský	242
	Jan Říčanský	216	Stadtman		
	Pavel	85		Nicolo	119
	Václav	57	Stárek		
ze Salmu				Leopold	257
	Filipa	60	ze Steinahusu		
	Wolfgang	100		Václav Puchán	268
ze Schelmdorffen			Strojetic		
	Maria	178		Jan starší	75
ze Scheramdorffu			ze Stupachu		
	Vilém Kechler	206		Jan	79
ze Scherwicz			ze Suché		
	Albrecht	78		viz Robmhap ze Suché	
ze Schönburgu			ze Šebířova		
	Jan	106		Mikuláš Beřkovský	224
ze Schönkirchen			ze Šeredína		
	Jan Vilém	26		Jan Dietrich	250
ze Schony			Šlesvicko – Holštýnský		
	Jiří	95		Ernest	7
	Jochen	171	Šlik		
	Vilém	252		Albrecht	71
ze Schreffenbergu				Jáchym Ondřej	218
	Ruprecht	190		Jan Ludvík	92
ze Schulenburgu			Španovský ze Španova		
	Achác	150		Oldřich	81
ze Schwann			Štampach ze Štampachu		
	Vít Albrecht	139		Matyáš	223
Schweib			Štětínsko – Pomořanský		
	Sebastián	261		Jan Fridrich	28
ze Schwenburgu				roz. Ertmunde	29
	Jáchym	49	ze Švamberka		
ze Schwendy				Eliška roz. z Donína	1
	Lazar	138		Eliška roz. z Felsu	1, 45
Sebastian Baptista		126		Jan Šebastián	64
ze Sensdorfu				Jan Vilém	68
	Jan Adam	77		Jiří Petr	62
ze Serynu			ze Švamberka Krušina		
	Jan Zrinský	61		viz Krušina ze Švamberka	
Sezyna z Ústí			ze Švihova		
	Jan	83		viz z Rýzmburka a Švihova	
ze Sirendorffu			Thumeš		
	Kryštof Vilém	167		Karel Hynek	124

z Thurnu			z Vlašína a Riegelberka		
	Jindřich Matyáš	101		Jiří	59
z Trobsteinu a Plyburku			z Weitmile		
	Kristián Lazar Valter	267		Alžbeta roz. z Žerotína	55
Tyffer				Veronika	56
	Jan Jindřich	163	Wingeroda		
z Unuschatians				Jan prostřední	146
	Mikuláš Vilém	266	z Wulfen		
z Upalswig				Eustachius	14
	Josef	258	ze Zabeltic		
z Uračova				Zikmund	148
	Nathan Vodňanský	237	ze Zauschwitz		
z Ústí				Jindřich Dietrich	12
	viz Sezyma z Ústí		ze Zdawic		
z Vartemberka				Dominik	185
	Karel	214	ze Zedlic		
Vieregke				Nirkel	188
	Melcher	38	Zelendar z Prošvic		
z Vilseku				Wolfgang	90
	Ludvík Jindřich	204	Zellching		
Visteher				Kryštof Vilém	104
	Petr	199	Žampach		
				Vilém z Pottštejna	73

Souhrnná charakteristika zápisů v památníku a jejich autorů

Jan Jiří ze Švamberka založil svůj památník buďto na základě několika jednotlivých zápisů, které získal někdy před rokem 1586, což není příliš pravděpodobné, nebo z důvodů svých cest po Evropě. Vzhledem k tomu, že v roce 1586 bylo Janovi Jiřímu již 38 let, se nemohlo jednat o klasickou kavalírskou cestu, kterou obvykle podstupovali dospívající šlechtici. Motiv založení památníku je tedy stále otázkou. Pokud pomineme ojedinělé zápisy datované před rokem 1586, nejvíce zápisů v památníku je datováno do roku 1586, 1590 a 1592. Inskribenty těchto zápisů byli především členové německé šlechty. Velké množství těchto zápisů je psáno za sebou na jednom listě. Jedná se o hromadné inskripce více osob při jedné příležitosti. Tyto zápisy se vyznačují značnou strohostí, kdy inskripce čítá pouze zkrácenou devízu, datum a podpis. Při takovýchto hromadných zápisech neměl zapisovatel mnoho času na vytváření obsáhlejších záznamů.

Záznamy z roku 1589 jsou vojenského rázu, jsou datovány v uherské vojenské pevnosti Egeru. Lze tedy předpokládat, že tou dobou se Jan Jiří ze Švamberka nacházel na tureckých bojištích. Zdali ho do boje táhla sláva, touha po dobrodružství či povinnost, není známo. Patrně ale v Egeru pobýval delší dobu, neboť jednotlivé zápisy jsou od sebe vzdáleny více než měsíc. Tyto vojenské zápisy jsou také doprovázeny ilustracemi erbů inskribentů, jejichž vymalování zabralo příslušnému umělci, jenž je zhotovoval, také poměrně dost času.

V roce 1590 se již Jan Jiří nacházel na území Království českého. Většina zápisů z té doby patří české šlechtě, další pak šlechtě z různých koutů Habsburské monarchie. Některé zápisy byly opět pořizovány hromadně, další jsou však již doplněné ilustracemi erbů.

Důležité období nastává kolem roku 1611 a později, tedy v době, kdy v českých zemích vrcholil boj o náboženskou svobodu. Valná většina osob zapsaných v tomto období byla protestantského vyznání, stejně jako Jan Jiří ze Švamberka. Tito šlechtici patrně patřili do Švamberkových nejbližších pánů a přátel. Vzájemné inskripce osob stejného náboženského vyznání také posilovaly pocit soudržnosti. Mezi inskribenty tak nalezneme většinou osoby, které se nějakým dílem přičinily v českém stavovském povstání v roce 1618. Někteří se dokonce podíleli na direktorské vládě či získali jiné

vysoké funkce. Mnozí z nich také skončili 21. června 1621 na staroměstském popravišti. Tyto zápisy jsou ve většině doplněné ilustrací erbů.

Mezi osobami, které zanechaly Janovi Jiřímu ze Švamberka svůj záznam, byli většinou šlechtici. Německá šlechta zde má o málo nižší zasoupení než šlechta česká. Několik málo inskripcí bylo učiněno vojáky a zástupci vojenských řádů. Další složkou společnosti, která se zapsala do památníku, byli vzdělanci. Ve štambuchu se nachází několik záznamů od významných myslitelů své doby i od několika méně významných vzdělců.

V roce 1615 získal Jan Jiří ze Švamberka poslední zápisy do svého památníku. Ten se pak na sto let odmlčel, než do něj bylo opět psáno. Nějakou cestou se dostal do vlastnictví jednoho z bratrů Krušinů ze Švamberka, členů českého rodu, který mylně navazoval na tradice pánů ze Švamberka. Krušinové používali památník patrně jako jakousi rodinnou kroniku, neboť se v něm hojně nacházejí zápisy jednotlivých členů rodu Krušinů ze Švamberka. Jeden ze zápisů připomíná svatbu Vojtěcha Krušiny ze Švamberka s Terezií Čermákovou. Jako další se do štambuchu zapisovali různí členové nižší šlechty či příslušníci měšťanského stavu. Několik osob, většinou vojenského stavu, se do památníku zapsalo také během období napoleonských válek.

Lokace, v níž byl zápis učiněn, je v památníku jen málokdy zmiňována. Zajímavé je, že pouze Eger je zde důsledně zaznamenáván. Vojáci tak chtěli nejspíše zůrazňovat, kde se právě nacházeli, neboť jejich povolání je nutilo neustále cestovat. Nějaký úplnější itinerář cest Jana Jiřího ze Švamberka tak vyjma pobytu ve vojenské pevnosti v Uhrách nelze podle inskripcí sestavit. Většinové zastoupení zápisů německé šlechty z roku 1586 upozorňuje na to, že tou dobou se Jan Jiří nejspíše nacházel na území Svaté říše římské. Naopak většinou čeští šlechtici zapsaní do památníku kolem roku 1611 navozují dojem, že Jan Jiří se tou dobou nacházel v Čechách. Vzhledem k jeho zaneprázdnění ohledně boje o rožmberské dědictví a posléze i k jeho pokročilému věku se jeví tato domněnka velice pravděpodobnou.

Mezi jazyky, které jsou v zápiscích v památníku Jana Jiřího ze Švamberka používány, převládá latina. Ta byla v raném novověku považována za jazyk vzdělců, proto se s její pomocí většina inskribentů snažila prezentovat. Dalším hojně používaným jazykem je němčina. Ta byla odrazem vzájemné interakce mezi německou a českou šlechtou. Tento „mezinárodní“ jazyk často ve svých zápisech používala také

většina Čechů. Čeština, tedy rodný jazyk Jana Jiřího ze Švamberka, zaujímá v počtu inskripcí až třetí místo. Nejspíše ji inskribenti nevnímali jako jazyk, jímž by se měli prezentovat. Mezi ostatní jazyky, které se v památníku nacházejí, patří italština, řečtina či francouzština. Tyto „exotické“ jazyky se nacházejí především v novějších zápisech.

Většina inskripcí ve štambuchu se omezuje pouze na podpis, případně rozšířený o tituly, které inskribent držel. Někdy zapisovatel napsal ke svému záznamu také věnování Janu Jiřímu ze Švamberka. Téměř samozřejmostí u každého zápisu je devíza každého inskribenta, někdy zkácená pouze na formu iniciálového záznamu a datace, zřídka doplněná i o místo, kde byl zápis pořízen.

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo zpřístupnit šlechtický památník Jana Jiřího ze Švamberka formou zpracování jednotlivých záznamů. Ačkoliv se již v této době nachází štambuch v digitalizované podobě na internetových stránkách jihočeských archivů,⁶⁸⁷ má diplomová práce usnadnit orientaci v něm, vyhledávání jednotlivých osob, které jsou v něm zapsané, a sestavování itineráře Jana Jiřího ze Švamberka. Štambuch samotný je obecně srovnáván s ostatními, a ačkoliv každý památník je jedinečný, často se v nich nachází mnoho stejných aspektů. I když se památník Jana Jiřího víceméně drží ustálených pravidel své doby, je po mnohých stránkách jedinečný. Zajímavé je, že se v něm nenachází, vyjma jednotlivých erbů, žádná ilustrace. V porovnání s některými bohatě ilustrovanými památníky se zdá být památník Jana Jiřího poměrně chudým a málo pestrým. Zato se ve štambuchu obtiskla osobnost Jana Jiřího ze Švamberka prostřednictvím vlastních invencí.

První část práce se zabývá historiografickým zkoumáním památníků. Zde je zachycen výzkum postihující památníky jak ve světě, tak v Čechách. Ačkoliv v zahraničí, především v Německu, je výzkum památníků již tradičním odvětvím, v Čechách se jedná o obor na pokraji badatelského zájmu. Jedinou prací, která se věnuje fenoménu památníků v Čechách, je rozsáhlá monografie Marie Ryantové *Památníky aneb štambuchy, to jest alba amicorum*.⁶⁸⁸ Ostatní české práce se věnují pouze edičnímu zpřístupnění jednotlivých památníků. Až do roku 2007 byly tedy kritické práce se štambuchy jako s prameny poměrně nesnadné, vzhledem k nedostupnosti zahraniční literatury u nás, a nebylo možné srovnávat jednotlivé památníky s ostatními a porovnávat zajímavé odchylky od tohoto raně novověkého fenoménu.

Druhá kapitola přináší čtenáři všeobecné znalosti o památnících, které v raném novověku vznikaly. Bez této části by nebylo možné postihnout odchylky památníku Jana Jiřího ze Švamberka od ostatních štambuchů téže doby. Jeho jedinečnost by se vytratila. V kapitole se autor zabývá i aspekty, které se v památníku Jana Jiřího nenalézají právě z důvodu, aby vynikla osobitost tohoto pramene. Některé odchylky se ukazují jako záměr, jiné jako neznalost, či jakási nedbalost původního majitele ve vedení štambuchu. Některé faktory však ani on nemohl ovlivnit. Například malba ilustrací byla čistě na rozhodnutí jednotlivých inškríbentů, taktéž i jejich zápisy.

---

⁶⁸⁷ <http://digi.ceskearchivy.cz>

⁶⁸⁸ M. Ryantová, *Památníky*.

Ve třetí části diplomové práce je popsán život Jana Jiřího ze Švamberka. Bez znalostí prostředí a sociálních vztahů s ostatními šlechtici té doby by bylo velmi obtížné vyvodit ze zápisů ve štambuchu určité závěry. Jsou zde proto popsány rodinné vazby pána ze Švamberka s ohledem na příslušníky rodů, s nimiž byl Jan Jiří příbuzensky sblížen. Pozornost je věnována i jeho politickým aktivitám, ačkoliv v porovnání se svými současníky byl politikem spíše tichým a umírněným. Honbu za vysokými úřady tlumila snaha o získání obrovských rožmberských majetků, které na konci 16. století přitahovaly pozornost všech pánů v Království českém i za jeho hranicemi. Jan Jiří ze Švamberka prosazoval své právo na dědictví pomocí smluv z roku 1484. Samotný poslední vladař domu Rožmberského, Petr Vok z Rožmberka, se však snažil disponovat svým majetkem alespoň částečně ze své vůle. Nakonec musel zčásti ustoupit a většinu majetku skutečně odkázat ve své druhé závěti Janu Jiřímu ze Švamberka. Vyjma některých menších panství si rožmberský majetek Jan Jiří rozdělil s Janem Zrinským ze Serynu, synovcem posledních Rožmberků. Avšak i Zrinského podíl se Janu Jiřímu velmi brzo dostal do rukou, neboť Zrinský o mnoho nepřežil svého strýce. Tímto definitivním vítězstvím byl boj u konce a Jan Jiří ze Švamberka předal správu panství synovi Petrovi II. a odebral se na zasloužený odpočinek na zámek Orlík, kde zemřel roku 1617.

Čtvrtá část práce se zabývá samotným památníkem Jana Jiřího ze Švamberka. Popisuje jeho vzhled, vznik a dobu založení. Podkladem pro památník se stal spis *Epigramma Graecum* od Johanna Posthia z Gemersheimu, který na přání zákazníka nechal poskládat, svázat a vytisknout frankfurtský tiskař Sigmund Feyerabend. Dále je v kapitole věnována pozornost vyobrazení erbů a rytinám, které jsou ve štambuchu předtištěné. Především jsou zde zkoumány jednotlivé aspekty skladby záznamů, tedy odchylky od běžné praxe, která se v ostatních památnících praktikovala. Jsou uváděny i běžné druhy zvláštních záznamů, jako zápis s místem pro erb, který však z nějakého důvodu chybí nebo jako malba erbu bez zápisu. Jan Jiří ze Švamberka si ve svém památníku vedl také jakousi „erbovní galerii,“ neboť si do štambuchu lepil vystřižené erby. Je zde uvedena i část památníku, která na několika stranách zaznamenává latinsky psaná přísloví a také část, kde jsou napsány chronogramy k různým letům okolo poloviny 18. století. V kapitole je také zmíněno vyříznutí některých listů původního památníku.

Pátá, tedy hlavní, část práce edituje jednotlivé záznamy nacházející se v památníku. Pořadí záznamů bylo ponecháno tak, jak po sobě jdou ve štambuchu, neboť toto pořadí má pro záznamy vypovídající hodnotu. Každý záznam má své pořadové číslo, je u něj uvedeno folio, na němž se nachází. Datum záznamů je uváděno tak, jak se nachází zapsané v památníku, většinou jde však pouze o rok. Pokud je uvedeno, je k dataci připsáno i místo, kde byl zápis pořízen. Podpis je zde opisován ve znění, v jakém je napsán ve štambuchu, k přepisu byla zvolena metoda transkripce. Zapsané osoby jsou pokud možno určeny v poznámkách pod čarou, kde je uvedena jejich stručná charakteristika. Ne všichni zapsaní inskribenti jsou však dohledatelní, proto osoby, které nelze nalézt či je jejich dohledání velice náročné, nejsou dále rozváděny. Někdy se přitom jedná o členy známých rodů, kteří z nějakého důvodu nejsou historicky známí. Za podpisem je uváděna devíza jednotlivých inskribentů, často pouze ve zkratkách uváděných formou počátečních písmen jednotlivých slov. Takovéto devízy jsou určeny podle příručky Friedricha von Stechow *Lexikon des Stambuchsprüche*⁶⁸⁹ a v poznámkách pod čarou rozepsány. Uvedené možnosti však nejsou zcela směrodatné, naznačují pouze nejčastější použití jednotlivých sentencí v památnících. Pokud je u zápisu nějaký obsáhlejší text, je zde opsán také. Věnování psaná Janu Jiřímu ze Švamberka byla vynechána. Nakonec je u každého záznamu uvedena ilustrace, zde především v podobě vyobrazených erbů. Tyto erby jsou určeny, pokud to je možné. Vzhledem k množství „pánů a přátel“ v okolí Jana Jiřího ze Švamberka je však některé erby nesnadné dohledat, pokud u nich není uveden nositel. Avšak i některé z erbů, u nichž jsou osoby podepsány, neodpovídají popisům v heraldických příručkách, nebo v nich nejsou uvedeny vůbec. V památnících byla také uplatňována praxe vymýšlení imaginárních erbů, což ztěžuje další dohledávání. Dalším problémem je nedostupnost zahraničních erbovníků (holanských či francouzských) v Čechách.

Za přehledem záznamů se nachází část věnovaná pouze latinským citátům, které si Jan Jiří ze Švamberka psal do předtištěných rytin. Tato část byla záměrně odsunuta až mimo zápisy, aby nerušila jejich sled. Jedná se také o specifickou část bez ilustrací, datací a podpisu. Pro snadnější vyhledávání jednotlivých osob zapsaných v památníku je na konci kapitoly uveden i jejich rejstřík.

---

⁶⁸⁹ F. – C. Freiherr von Stechow, *Lexikon*.

Památník Jana Jiřího ze Švamberka je jakýmsi seznamem osob z okruhu „pánů a přátel“ majitele. Některé osoby jsou historicky známé, jiné méně, na některé bylo postupem doby zapomenuto zcela. Zvláštní je, že ve štambuchu není záznam Petra Voka z Rožmberka. Může jít o odraz vzájemného vztahu těchto dvou šlechticů, který byl velmi vypjatý z důvodu dlouhého soupeření o rožmberské dominium. Další možností je, že záznam byl následně z památníku vyříznut, neboť podpis posledního Rožmberka jistě byl velice ceněný.

Památník Jana Jiřího ze Švamberka je ego-dokumentem vypovídajícím o životě svého držitele. Lze z něj zjistit, s kým se stýkal, částečně kde se pohyboval a také s kým měl blízké vztahy, případně též o čí zápis jevil Jan Jiří ve svém památníku zájem. Zajímavé jsou také výpovědní hodnoty jednotlivých zápisů. Ty jsou přátelské, důvěrné, intelektuální nebo velice strohé. Značný počet zápisů byl pořizován při nějaké příležitosti hromadně. Tyto zápisy jsou hned za sebou, mnohdy několik na jednom listu. Vyznačují se značnou strohostí, kdy inskripce čítá jen datum a podpis, někdy zkrácenou devízu. Oproti tomu se v památníku nachází i několik zápisů, které vykazují vzdělanost osoby, která je napsala. Například zápis Děthurda Horsta je zapsán různými typy písma v několika jazycích. Svou vznešenost inskribenti dávali najevo také pomocí ilustrací erbů svých rodů. Tato cesta byla nákladná, ale reprezentativní. Mnoho majetnějších šlechticů, kteří k tomu měli dostatek času, proto nechalo svůj znak namalovat i do památníku Jana Jiřího ze Švamberka.

Seznam použitých pramenů a literatury

Nevydané prameny

SOA Třeboň, pobočka Jindřichův Hradec, Sbirka rukopisů Jindřichův Hradec 1529 – 1939, č. 38.

SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, ze Švamberka, inv. č. 423, 574, 693, 694.

SOA Třeboň, Cizí rody – registratura, Novohradský z Kolovrat, inv. č. 20.

Vydané prameny

DURAJOVÁ, Miroslava – SMÍŠEK, Rostislav (Hg.), Hieronymus der Ältere Schlick: Das Tagebuch, Eine Selbstdarstellung aus den Jahren 1580 – 1582, České Budějovice 2008.

KOLDINSKÁ, Marie – MAŤA (edd.), Petr, Deník rudolfinského dvořana, Adam mladší z Valdštejna 1602 – 1633, Praha 1997.

MAREK, Pavel (ed.), Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna, České Budějovice 2005.

PÁNEK, Jaroslav (ed.), VÁCLAV BŘEZAN, Životy posledních Rožmberků, I – II, Praha 1985.

Literatura

BÍLEK, Tomáš V., Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, Praha 1882.

BŮŽEK, Václav, Aliance Rožmberků, Zrinských ze Serynu a Novohradských z Kolovrat na počátku 17. století, Jihočeský sborník historický LXV, 1996.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef a kol., Dvory velmožů s erbem růže, Praha 1997.

BŮŽEK, Václav – JAKUBEC, Ondřej – KRÁL, Pavel, Jan Zrinský ze Serynu, Životní příběh synovce posledních Rožmberků, Praha 2009.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk, Věk Urozených, šlechta v českých zemích na prahu novověku, Praha – Litomyšl 2002.

BŮŽEK, Václav a kol., Světy posledních Rožmberků, Praha 2011.

ČECHURA, Jaroslav – RYANTOVÁ, Marie, Stavební činnost na Zvíkově v letech 1431 – 1573 a její prameny, Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie, 52, 1998.

GATTERER, Johann Christoph, Der Aurchlauchtigen Welt zum drey und dreisigstenmal nau vermehrten und verbesserter Geschichts – Geschlechts – und Wappen – Kalender auf das Jahr 1765.

HADAČ, Václav – HANESCH, Josef – HAŠEK, Vladimír, Průvodce po archivních fondech, svazek 2, Praha 1958.

HOSPASKA, Jindřich, Jindřich starší ze Švamberka a jeho sociální okolí, České Budějovice 2012 (= Diplomová práce).

HRDINOVÁ, Martina, Erby ctihodné šlechty slavného Království českého, edice a analýza erbovníků české šlechty z 80. let 17. století, Praha 2013.

JÁNSKÝ, Jiří, Páni ze Švamberka, pětisetletá sága rodu s erbem labutě, Domažlice 2006.

JÖCHER, Christian Gottlieb, Allgemeines Gelehrten Lexicon, darinne die Gelehrten aller Stände sowohl mann – als weiblichen Geschlechts, welche vom Anfange der Welt bis auf ietzige Zeit gelebt, und sich der gelehrten Welt bekannt gemacht, nach ihrer Geburt, Leben, merckwürdigen Geschichten, Absterben und Schrifften aus den glaubwürdigsten Scribenten in alphabetischer Ordnung beschrieben werden, Leipzig 1750.

JUST, Jiří, 9. 7. 1609. Rudolfův majestát. Světla a stíny náboženské svobody, Praha 2009.

KASÍK, Stanislav – MAŠEK, Petr – MŽYKOVÁ, Marie, Lobkowiczové, dějiny a genealogie rodu, České Budějovice 2002.

KOLDINSKÁ, Marie, Každodennost renesančního aristokrata, Praha – Litomyšl 2004.

KRÁL, Pavel, Mezi životem a smrtí: Testamenty české šlechty v letech 1550 – 1650, České Budějovice 2002.

KRÁL, Pavel, Ronšperské setkání, Švamberský pohřeb jako místo politické komunikace předbělohorské šlechty, Jihočeský sborník historický LXVIII, 1999.

KRÁL, Pavel, Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku, České Budějovice 2004.

KUBEŠ, Jiří, Švamberský dvůr v Třeboni v letech 1611/1612 až 1620, in: Opera Historica 7, 1999.

KUBÍKOVÁ, Anna, Závěti Petra Voka z Rožmberka, in: Archivum Trebonense 12, 2011, s. 127 – 148.

KÜHLMANN, Wilhelm – HARTMAN, Volker – KHOLI, Susan El –SPIEKERMANN, Björn, Die Deutschen Humanisten, Dokumente zur Überlieferung der antiken und mittelalterlichen Literatur in der Frühen Neuzeit, Abteilung I: Die Kurpfalz; Bd. III: Jacob Micyllus, Johannes Posthius, Johannes Opsopoeus und Abraham Scultetus, Brepols 2010.

MAREŠ, Petr, Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527 – 1620, Praha 2013.

MAŠEK, Petr, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, Praha 2008.

MAŤA, Petr, Svět české aristokracie (1500 – 1700), Praha 2004.

MYSLIVEČEK, Milan, Erbovník 1 -2, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví, Praha 1997.

PALACKÝ, František, Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků, in: J. CHARVÁT (ed.), Dílo F. Palackého I, Praha 1941.

PÁNEK, Jaroslav, Poslední Rožmberkové, velmoži české renesance, Praha 1989.

PETRÁŇ, Josef, Staroměstská exekuce, Praha 1996.

REJCHRTOVÁ, Noemi, Václav Budovec z Budova, Praha 1984.

RYANTOVÁ, Marie, památníky aneb štambuchy, to jest Alba amicorum, Kulturně historický fenomén raného novověku, České Budějovice 2007.

SEDLÁČEK, August, Hrady, zámky a tvrze Království českého I - XV, Praha 1993 – 1998.

STECHOW, Friedrich – Carl Freiherr von, Lexikon der Stambuchsprüche, Stechow's Stambuchsprüche Schlüssel (S.S.S.S.), Neustadt/Aisch 1996.

ŠŤOVÍČEK, Ivan a kol., Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti: příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie, Praha 2002.

TYL, František, Paměti zvíkovské, obraz místopisný a dějepisný Zvíkova, hradu i panství, Praha 1888.

TYROFF, J. A., Wappenbuch der oestereichischer Monarchie I - XXXII, Nürnberg 1831 – 1872.

Internetové zdroje (platné k 27. 4. 2014)

<http://amp.bach.cz/pragapublica> (Archiv hlavního města Prahy, Sběrka matrik, Matriky katolické, Praha I Staré Město, Kostel Panny Marie na Louži, sign. PML O7)

<http://www.google.de/books?id=FXgIAAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=editions:0iwluSe5u3nWLM26hzOfU4#v=onepage&q&f=false> (Wilhelm Havemann, Geschichte der lande Braunschweig – Lüneburg I –III, Göttingen 1853 – 1857.

<http://de.wikipedia.org/wiki/>

Seznam zkratek

(kromě všeobecně známých)

ed. – editor

edd. – editoři

fol. – folio

Hg. – Hergestellt

inv. č. – inventární číslo

r – recto

s. d. – sine datto

sign. – signatura

sl. - sloupec

SOA – Státní oblastní archiv

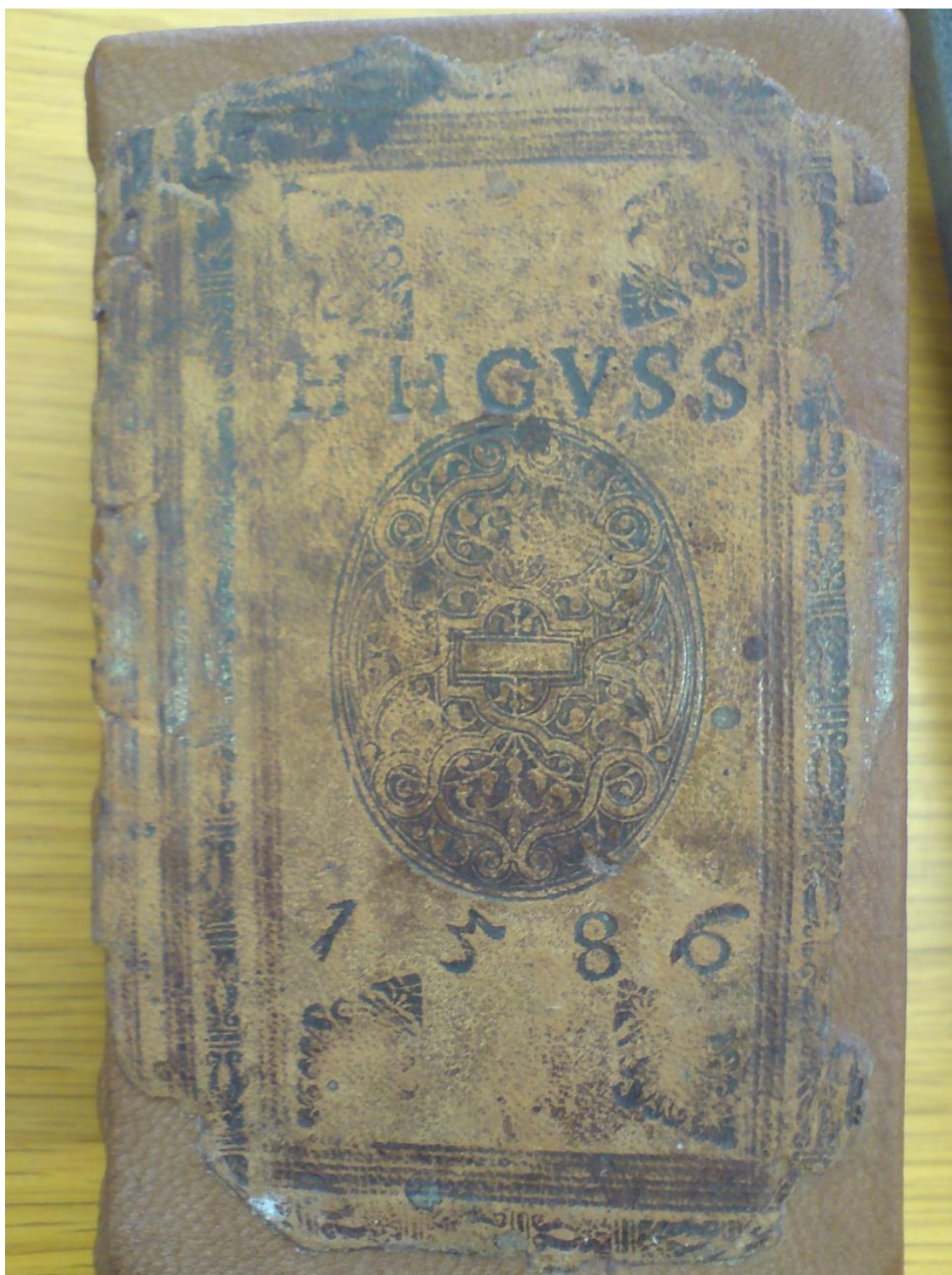
v - verso

Obrazové přílohy

Seznam obrazových příloh:

Památník Jana Jiřího ze Švamberka, přední strana desek	s. 150
Hromadný zápis více osob (fol. 258)	s. 151
Vybarvená rytina se zápisem latinského citátu	s. 152
Zápis s vyobrazením erbu inskribenta (fol. 134r)	s. 153
Ilustrovaný erb se zápisem (fol. 161v)	s. 154
List popsaných latinskými citáty a příslovími (fol. 377)	s. 155
List popsaný chronogramy (fol. 384)	s. 156
Zápis Děthurda Horsta (fol. 484v)	s. 157
Graf s chronologickým přehledem záznamů	s. 158
Graf s přehledem použitých jazyků u záznamů	s. 159

Památník Jana Jiřího ze Švamberka, přední strana desek

258

j 5 9 2

C M T

Gejriřich von drap Dorf

1.5. 2. 9. 2.

28. g. d. lab. mitg zu werden.
 Ein luhiges leben v. d. selhiges.
 werden.

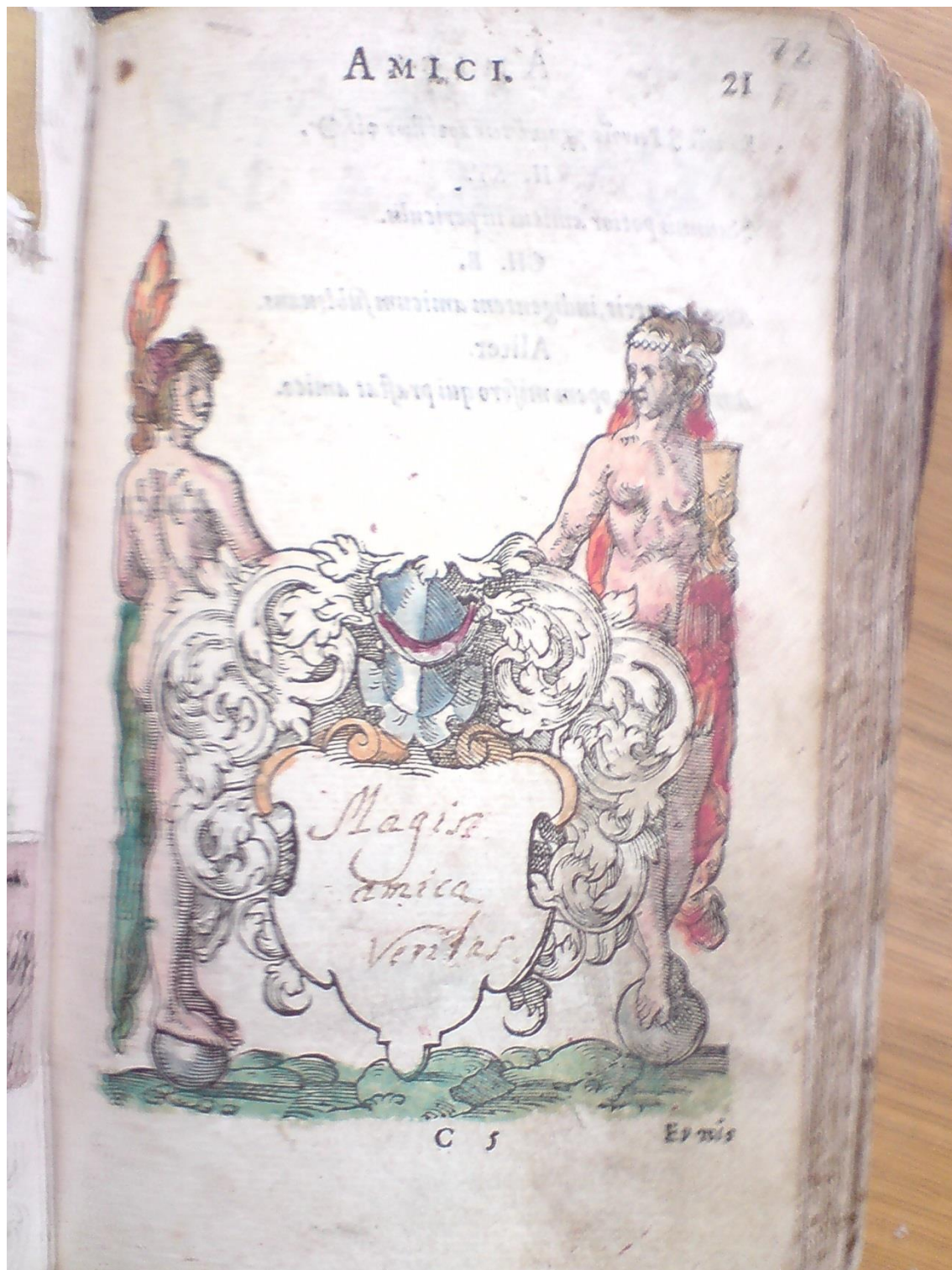
Christop. von Quobbe Dorf. u. a. g.

j 5 2 9 2

G W M V

Regall von Galabau
 Dne Jungar

Vybarvená rytina se zápisem latinského citátu napsaného Janem Jiřím ze Švamberka (fol.72r)

Zápis s vyobrazením erbu inskribenta (fol. 134r)

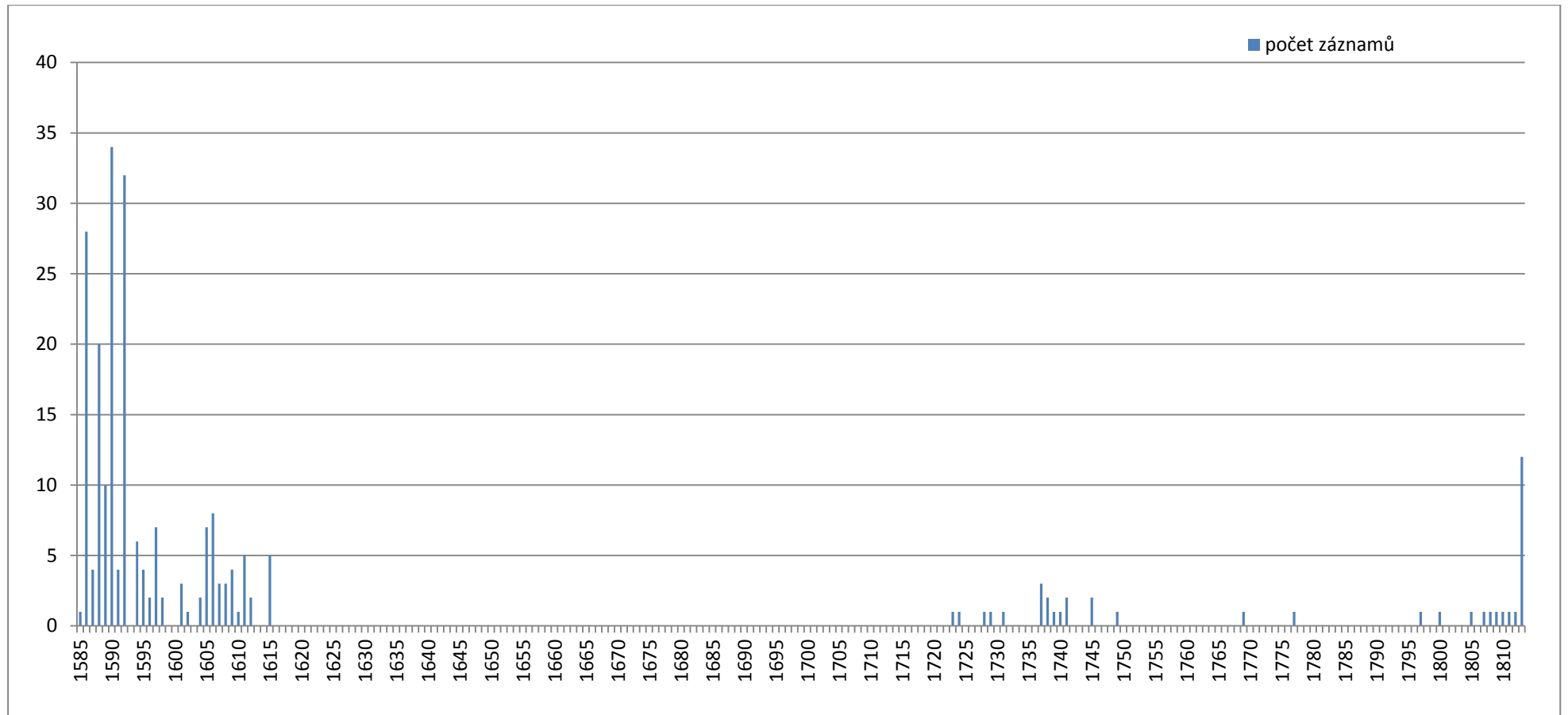

Occasione è regione
Scripta Mortis 272
pro memoria
Ego Joannes Kohnauſ Su-
tratus pro nunc Stobivini
Natus Kaune & usq ad
14 Annum educatus
Tandem per 30 continuos
Sex vid. Lustra, Comotroij
Praga, Comitij, Treuen-
sbergae, Stobivini, degenj
ad Sabinam reverti medi-
cor, Solitariam & quietam
residuam vita victurus,
animamq proprie Saluti
operam navaturus. In
qua dilecta si L. si
sunt sero: Procedere conti-

Graf s chronologickým přehledem záznamů

Graf s přehledem použitých jazyků u záznamů

